

**Actuariële en
bedrijfstechnische
nota**

Stichting
Pensioenfonds
Hewlett-Packard
Nederland

14 december 2018

Voorwoord

Deze actuariële en bedrijfstechnische nota (hierna: abtn) van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland (hierna: HPPF, fonds of pensioenfonds) is geschreven in het kader van artikel 145 van de Pensioenwet en paragraaf 9 van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds. De abtn geeft uitvoering aan de in het besluit vermelde richtlijnen, zoals geformuleerd in de artikelen 24 tot en met 29b. Naast de beschrijving van de actuariële opzet en de pensioenregelingen wordt in deze abtn tevens ingegaan op de organisatiestructuur van het pensioenfonds en het interne beheersingssysteem. Daarnaast wordt aandacht besteed aan het beleggingsbeleid van het pensioenfonds en de financiële sturingsmiddelen die het bestuur ter beschikking heeft.

Vaststelling actuariële en bedrijfstechnische nota

De voorliggende abtn van HPPF is vastgesteld in de bestuursvergadering van 14 december 2018 en geldt met ingang van 1 januari 2019.

In deze abtn zijn ten opzichte van de vorige versie de volgende wijzigingen aangebracht:

- het actualiseren van diverse passages / laten vervallen geschiedenis;
- aanpassen ontwikkelingen met betrekking tot de aangesloten ondernemingen;
- aanpassing organogram voor wat betreft pensioenuitvoering;
- toevoeging afspraken met betrekking tot toeslag D;
- toevoeging van missie en strategie;
- toevoegen van het risicomanagement;
- aanpassing uitbestedingsbeleid;
- inrichting van de nieuwe governancestructuur;
- de wijze waarop rekening wordt gehouden met ‘Environment, Social, Governance’ factoren bij beleggen;
- wijzigingen in de pensioenregeling per 1 januari 2019;
- aanpassing van het beleggingsbeleid;
- toevoeging van kerncijfers 2018;
- enkele tekstuele en redactionele aanpassingen.

Amstelveen, 14 december 2018
Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

M. Lasonder
(voorzitter)

R.Korevaar
(werknemersbestuurslid)

Inhoudsopgave

Voorwoord	1
Vaststelling actuariële en bedrijfstechnische nota	1
Inhoudsopgave	2
1 Hoofdpijnen organisatie en interne beheersingssysteem	4
1.0 Statutaire doelstelling, missie, visie en strategie	4
1.1 Organigram	5
1.2 Organisatie	6
1.2.1 Bestuur	6
1.2.2 Dagelijks bestuur	7
1.2.3 Bestuursbureau	7
1.2.4 Commissies	8
1.2.5 Riskmanager	9
1.2.6 Compliance officer	10
1.2.7 Verantwoordingsorgaan	10
1.2.8 Sleutelfuncties	11
1.2.9 Raad van toezicht	13
1.2.10 Accountant, certificerend actuaris en adviseurs	14
1.3 Operationele beheersingsmaatregelen	16
1.4 Beleidsmatige beheersingsmaatregelen	19
1.5 Integriteitsbeleid	24
1.5.1 Gedragscode	24
1.5.2 Incidentenregeling	24
1.6 Communicatiebeleid	25
2 Aansluiting werkgevers en verkrijgen deelnemerschap werknemers	26
3 De regeling, toeslagen en de pensioenaanspraken	28
3.0 Inhoudsopgave hoofdstuk 3	28
3.1 Korte omschrijving van de pensioenregelingen bij het pensioenfonds	29
3.2 Toeslagen op de pensioenen	31
3.2.1 Toezegging	31
3.2.2 Fondstoelage	31
3.2.3 Toelage A	31
3.2.4 Toelage B	32
3.2.5 Toelage C	32
3.2.6 Toelage D	33
3.2.7 Toelage voor arbeidsongeschikten	34
3.3 Enkele kernbegrippen	35
3.3.1 Pensioendatum	35
3.3.2 Pensioengevend jaarsalaris	35
3.3.3 Pensioengrondslag	35
3.3.4 Peildatum	36
3.3.5 Partner	36
3.4 Overzicht van de pensioensoorten in de pensioenregelingen	37
3.4.1 Premiepensioenregeling	37
3.4.2 Middelloonregeling	39
3.4.3 WIA-excedentregeling	41
3.5 Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid	42
4 Financieel kader	43

4.0 Inhoudsopgave hoofdstuk 4	43
4.1 Risico's uit aangegane verplichtingen in eigen beheer	43
4.1.1 Premiepensioenregeling	43
4.1.2 Middelloonregeling	43
4.1.3 Doelstellingen en beleidsuitgangspunten	44
4.1.4 Haalbaarheidstoets	47
4.2 Reservering	49
4.2.1 Voorziening pensioenverplichtingen en financiering pensioenen	49
4.2.2 Financiering pensioenen	49
4.2.3 Financiering op basis van 1-jarige risicopremies	50
4.2.4 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers	51
4.2.5 Overige voorzieningen en financiering	51
4.2.6 Algemene reserve	52
4.2.7 Prudentie en afwikkeling	52
4.2.8 Actuariële grondslagen van het pensioenfonds	52
4.3 Premie- en toeslagenbeleid	56
4.3.1 Premiebeleid	56
4.3.2 Toeslagenbeleid	62
4.4 Beleggingsbeleid	64
4.4.1 Beleggingsdoelstelling	64
4.4.2 Prudent beleggingsbeleid	64
4.4.3 Samenstelling beleggingsportefeuille, tactische bandbreedte en benchmarks	65
4.4.4 Beoogde omvang van het eigen vermogen	68
4.4.5 Vaststelling vereiste eigen vermogen onder FTK volgens standaardmodel DNB	69
4.4.6 Opzet van de uitvoering van de activiteiten m.b.t. het vermogensbeheer	69
4.4.7 Wijze van risicometing en –beheersing en opzet van de resultaatsevaluatie	69
4.4.8 Compartimentering beleggingen per aangesloten onderneming	70
4.5 (On)voorwaardelijke toeslagen binnen reserverings-, premie- en beleggingsbeleid	71
4.6 Financiële sturingsmiddelen	72
4.6.1 Aanpassen van de premie	73
4.6.2 Aanpassen van de beleggingsportefeuille	73
4.6.3 Aanpassen van de toeslagen	73
4.6.4 Aanpassen van de aanspraken	73
Bijlage 1 Overzicht kerncijfers	74
Bijlage 2 Verklaring van beleggingsbeginselen	75
Bijlage 3 Financieel crisisplan	75
Bijlage 4 Standaardmodel vereist eigen vermogen	76

Actuariële en bedrijfstechnische nota van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland

---

1 Hoofdlijnen organisatie en interne beheersingssysteem

In dit hoofdstuk wordt een beschouwing gegeven van het beheersingskader van het pensioenfonds. Daarna volgt een beschrijving van de hieraan gerelateerde operationele en beleidsmatige beheersingsmaatregelen.

1.0 Statutaire doelstelling, missie, visie en strategie

De statutaire doelstelling is als volgt:

De stichting heeft als doel de verstrekking van pensioen en soortgelijke uitkeringen ter zake van ouderdom, arbeidsongeschiktheid en overlijden aan deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en andere aanspraakgerechtigden overeenkomstig de bepalingen van de pensioenreglementen, de uitvoeringsovereenkomst en andere fondsdocumenten. De stichting tracht dit doel te bereiken door het vormen en in stand houden van fondsen, het uitvoeren van pensioenregelingen zoals in de pensioenreglementen omschreven en al die maatregelen die aan het doel ten goede komen.

De missie van het fonds is als volgt:

Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland heeft als doel het verlenen van pensioenaanspraken aan deelnemers en gewezen deelnemers en het verlenen van pensioen en soortgelijke uitkeringen aan pensioengerechtigden. Het fonds tracht dit doel te bereiken door het op een transparante, evenwichtige, verantwoorde en efficiënte wijze uitvoeren van de pensioenregelingen die door de werkgevers bij het fonds zijn ondergebracht.

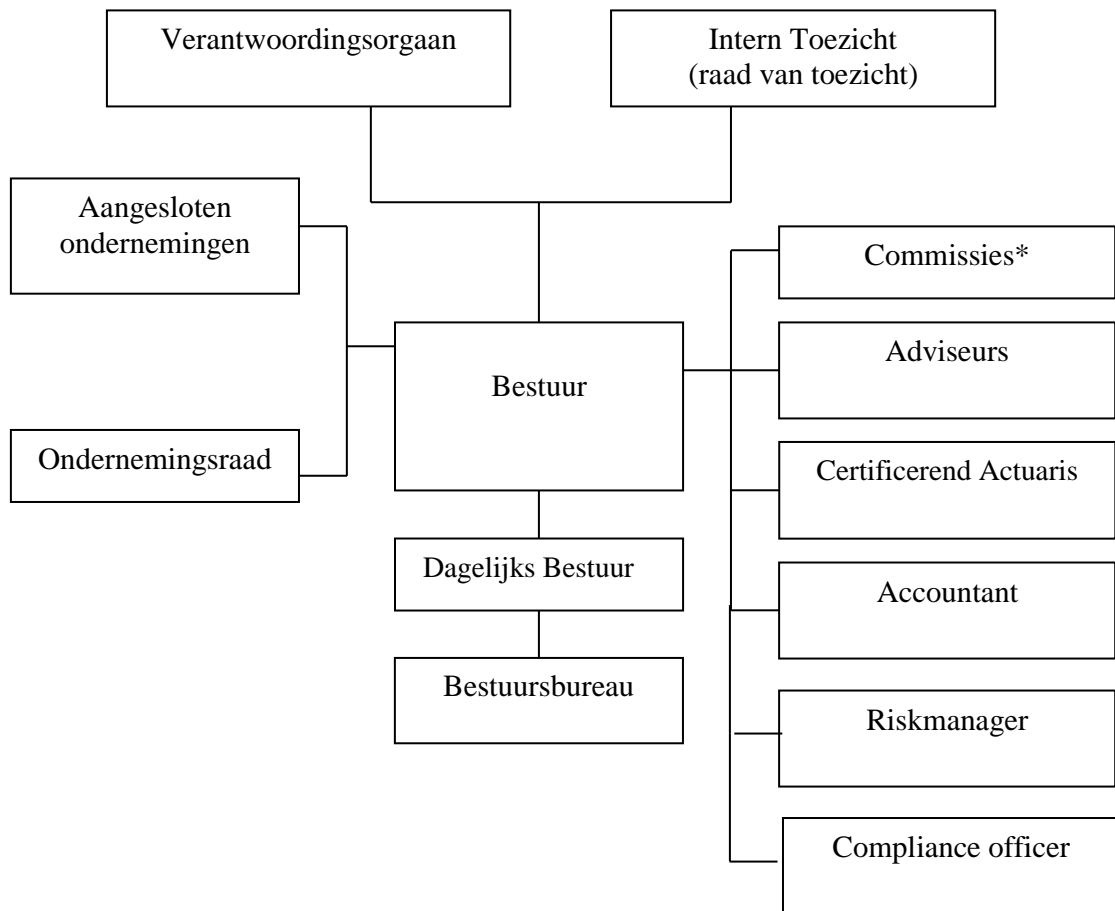
De visie van het fonds is als volgt:

Om de pensioenaanspraken te realiseren belegt het fonds de premie die werknemers en werkgevers inbrengen. Het fonds streeft daarbij naar een zo hoog mogelijk rendement op deze beleggingen binnen de vooraf gestelde risicokaders welke onderdeel zijn van het geformuleerde beleggingsbeleid. Het fonds acht goede en transparante communicatie met de deelnemers van groot belang ter verhoging van de betrokkenheid, het pensioenbewustzijn en het managen van de verwachtingen.

De strategie van het fonds is als volgt:

Om zijn missie en visie te kunnen uitvoeren en hoge kwaliteit te leveren, volgt het fonds het door haar uitgezette beleid, hanteert de normen voor goed pensioenfondsbestuur en werkt goed samen met de werkgever en ondernemingsraad, het verantwoordingsorgaan en de raad van toezicht. Uitvoerende partijen op het gebied van vermogensbeheer en pensioenuitvoering worden zorgvuldig uitgekozen en regelmatig geëvalueerd.

1.1 Organigram

* De commissie bestaan uit de Beleggingsadviescommissie, Communicatiecommissie, Commissie Governance Risk en Compliance en de Klachtencommissie.

1.2 Organisatie

De organen uit het organigram worden toegelicht in deze paragraaf.

1.2.1 Bestuur

Doelstelling

Het bestuur is belast met het besturen van het fonds. Bij de vervulling van hun taak richten de bestuursleden zich naar de belangen van de bij het pensioenfonds betrokken deelnemers, gewezen deelnemers, andere aanspraakgerechtigden, de pensioengerechtigden en de werkgever en zorgen ervoor dat dezen zich door hen op evenwichtige wijze vertegenwoordigd kunnen voelen.

Samenstelling bestuur

Het pensioenfonds heeft een paritair bestuur. Het bestuur bestaat uit acht bestuursleden. De bestuursleden worden op voordracht van respectievelijk Hewlett-Packard Nederland B.V. (werkgeversbestuursleden) resp. op voordracht van de ondernemingsraad (werknemersbestuursleden) resp. na verkiezing door de pensioengerechtigden (vertegenwoordigers pensioengerechtigden) benoemd. Het bestuur bestaat uit vier werkgeversleden, twee werknemersvertegenwoordigers en twee vertegenwoordigers van pensioengerechtigden.

Het bestuur heeft in profielschetsen uiteengezet welke competenties huidige en nieuwe bestuursleden dienen te bezitten. Voor benoeming van de bestuursleden houdt het bestuur rekening met de profielschetsen. Het bestuur zorgt hierbij voor geschiktheid, complementariteit en continuïteit binnen het bestuur. Daarbij houdt het rekening met opleiding, achtergrond, persoonlijkheid, geslacht en leeftijd.

Het bestuur vergadert gemiddeld zes maal per jaar en van deze vergaderingen worden schriftelijke verslagen gemaakt. Daarnaast vergadert het bestuur ten minste twee maal per jaar met het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds. De vergaderingen worden verder bijgewoond door de secretaris en de adviserend actuaris. Het bestuur en andere betrokkenen worden tijdig en uitvoerig geïnformeerd en de beleidsstukken worden uitgebreid tijdens bestuursvergaderingen besproken.

Geschiktheid

Het bestuur van het fonds onderschrijft het belang van een geschikt pensioenfondsbestuur. In een afzonderlijk geschiktheidsplan wordt aangegeven op welke wijze het bestuur dit wil waarborgen. Het bestuur zorgt tevens voor een programma van permanente educatie voor de leden van het bestuur. Dit programma heeft tot doel de geschiktheid van de leden van het bestuur op peil te houden en waar nodig te verbreden of te ontwikkelen.

Het doel van het geschiktheidsplan is:

- het formuleren van de benodigde eisen die aan de individuele bestuursleden en aan het bestuur als geheel worden gesteld; dit betreft zowel de vereiste geschiktheid als de vereiste vaardigheden en het vereiste gedrag. De vereiste vaardigheden en het vereiste gedrag zullen worden uitgewerkt in competenties;
- het bevorderen en waarborgen van de geschiktheid binnen het bestuur (permanente educatie).

Het geschiktheidsplan is er op gericht op gestructureerde wijze het niveau van geschiktheid van het bestuur te laten aansluiten bij wat voorgeschreven is voor het goed besturen van het fonds. Geschiktheid wordt georganiseerd rondom het statutaire doel van het fonds. Dit komt neer op het

maken van fondsbeleid, het organiseren van de uitvoering van het beleid, het houden van toezicht op die uitvoering en het afleggen van verantwoording daarover. Het geschiktheidsplan biedt voorts inzicht welke geschiktheid en/of competenties nog verder moeten worden ontwikkeld, op welke wijze dit zal plaatsvinden en wanneer dit zal moeten zijn afgerond.

Naast het geschiktheidsplan is er voor het bestuur, commissies en andere direct betrokkenen een gedragscode opgesteld ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik of oneigenlijk gebruik van bij het fonds aanwezige informatie of middelen.

Het bestuur legt de procedure voor periodieke zelfevaluatie van het functioneren van het bestuur als geheel en van de individuele bestuursleden afzonderlijk vast in het geschiktheidsplan. Het fonds beschikt tevens over een beloningsbeleid. De vertegenwoordigers die in dienst zijn bij de werkgever verrichten hun werkzaamheden voornamelijk in werktijd en krijgen dus feitelijk een beloning in tijd van de werkgever. Het externe bestuurslid en het bestuurslid namen de pensioengerechtigden ontvangen een vergoeding conform het beloningsbeleid.

1.2.2 Dagelijks bestuur

Het pensioenfonds heeft een dagelijks bestuur. Het dagelijks bestuur bestaat uit drie leden: een werkgeversbestuurslid, een werknemersbestuurslid en de secretaris. Op project-basis kan het dagelijks bestuur worden aangevuld met één van de overige bestuursleden. De taken en bevoegdheden van het dagelijks bestuur zijn vastgelegd in de mandaatregeling van het pensioenfonds. Het dagelijks bestuur is onder meer belast met het dagelijks beleid van het pensioenfonds en met de voorbereiding van de bestuursvergaderingen en de beleidsbeslissingen van het bestuur. Het dagelijks bestuur verantwoordt het binnen het mandaat gevoerde beleid en beheer in de bestuursvergaderingen.

1.2.3 Bestuursbureau

Het bestuursbureau wordt extern ondergebracht. De operationele ondersteuning waaronder agendavoorbereiding, notuleren, coördineren van uitvoering van bestuursbesluiten en het archiveren van fondsdocumenten ondergebracht bij deze externe partij.

Naast operationele ondersteuning is beleidsmatige ondersteuning de taak van het bestuursbureau. Dit houdt onder meer in:

- Signaleren van relevante ontwikkelingen bij wetgever, toezichthouders, sociale partners, in de maatschappij;
- Het informeren van het bestuur over deze relevante ontwikkelingen. Indien nodig zullen de hierboven aangegeven relevante ontwikkelingen worden samengevat in zogenoemde voorleggers voor het bestuur. Voorts het formuleren van de actiepunten die daar mogelijk uit voortvloeien en het monitoren van de daaruit voortkomende werkzaamheden;
- Onderhouden van de contacten tussen fonds en aangesloten ondernemingen;
- Onderhouden van de contacten met de toezichthouders en andere instanties;
- Onderhouden van de contacten met de uitbestedingspartners en adviseurs en het monitoren van hun werkzaamheden;
- Coördinatie van de planning en de werkzaamheden van de verschillende commissies en colleges;
- Coördinatie van de diverse projecten van het bestuur en commissies en het informeren van het bestuur daarover;
- Het adviseren van het bestuur over alle relevante onderwerpen en (pensioen)ontwikkelingen, desgewenst in overleg met de adviserend actuaris en andere adviseurs van het fonds;

- Het toezien op de dagelijkse uitvoering en het dagelijks besturen van het fonds in overleg met het dagelijks bestuur;
- Het onderhouden en actualiseren van de juridische en overige formele documenten van het fonds in overeenstemming met de van toepassing zijnde wetgeving.

Doel van de operationele en beleidsmatige ondersteuning door het bestuursbureau is:

- een verbeterde regie en toezicht op de uitbesteding en adviseurs;
- het ontlasten van het bestuur;
- een verbeterde kwaliteit van de besluitvorming;
- het beter ‘in control’ zijn van het bestuur;
- verbetering van het overall project management;
- vermindering van de afhankelijkheid van key persons en versteviging van de continuïteit;
- het proactief informeren van het bestuur over alle relevante (pensioen)ontwikkelingen.

1.2.4 Commissies

Het bestuur kent diverse commissies.

Beleggingsadviescommissie (BAC)

De BAC bestaat uit 2 werkgeversbestuursleden, 1 bestuurslid namens de werknemers, de adviserend actuaire, een externe adviseur en de secretaris.

Het bestuur bepaalt het beleggingsbeleid. De vermogensbeheerder voert het beleggingsbeleid uit binnen de daarvoor gestelde richtlijnen. De BAC heeft een toezichhoudende en adviserende rol rond het vermogensbeheer en (het beheersen van) de financiële risico's. De BAC ziet toe op de wijze waarop de vermogensbeheerders het beleggingsbeleid uitvoeren. In de vergaderingen van de BAC doen onder andere de vermogensbeheerders verslag over de ontwikkelingen op de financiële markten en binnen de portefeuilles.

De commissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd op het gebied van beleggingsbeleid. De voorwaarden hiervoor zijn vastgelegd in het Reglement Beleggingsadviescommissie. Voor zover de aspecten van het beleggingsbeleid tevens raakvlakken hebben met het risicobeleid en daarmee onder de verantwoordelijkheid van de sleutelfunctie risicobeheer vallen, rapporteert de BAC aan de commissie Governance, Risk en Compliance.

Indien en voor zover het BAC-lid tevens lid is van de commissie Governance, Risk en Compliance, is het BAC-lid niet stemgerechtigd in deze commissie. Gezien de huidige situatie zal het fonds hiervoor een overgangperiode hanteren.

Commissie Governance Risk en Compliance (Commissie GRC)

De commissie GRC bestaat uit drie leden te weten de sleutelfunctiehouder risicobeheer (de voorzitter van de commissie GRC) en twee bestuursleden (niet zijnde de sleutelfunctiehouder risicobeheer). De sleutelfunctiehouder internal audit is geen lid van de commissie GRC, maar zal bij de vergaderingen van de commissie GRC wel aanwezig zijn, als niet stemgerechtigd lid. Periodiek en waar nodig op afroep wordt de commissie GRC aangevuld door de houder van de actuariële sleutelfunctie, de compliance officer en de adviserend actuaire.

Deze commissie is verantwoordelijk voor het risicomanagementproces, dat een belangrijk onderdeel is van het integraal risicomanagement van het fonds, zoals beschreven in paragraaf 1.4. Deze commissie is een tweedelijns commissie in het model van de ‘three lines of defense’. De

commissie werkt volgens het Reglement Commissie Governance Risk en Compliance.

Eigen-risicobeoordeling (ERB)

Bij de ERB wordt op basis van de eigen inschatting de risico's van toekomstscenario's uitgewerkt. Hierin wordt de financiële positie weergegeven in verwachte omstandigheden en in stressomstandigheden. In de ERB ligt de nadruk op methoden om risico's te identificeren en te beoordelen waaraan het fonds zowel op korte termijn als lange termijn worden blootgesteld of kan worden blootgesteld.

Het fonds voert ten minste driejaarlijks een ERB in het kader van het risicobeheer uit en legt de resultaten hiervan schriftelijk vast. In geval van een significante wijziging in het risicoprofiel van het fonds of door het fonds uitgevoerde pensioenregelingen vindt onverwijld een eigenrisicobeoordeling plaats, met dien verstande dat bij een significante wijziging in het risicoprofiel van een specifieke pensioenregeling de ERB beperkt mag blijven tot die pensioenregeling. De ERB bevat in ieder geval de wettelijk vereiste onderdelen zoals opgesomd in artikel 18b van het Besluit FTK Pensioenfondsen.

Communicatiecommissie (CC)

De CC bestaat uit minimaal 2 bestuursleden, al dan niet ondersteund door één van de adviseurs van het fonds.

De doelstelling van het bestuur ten aanzien van communicatie is het geven van tijdige, goed leesbare, begrijpelijke, inhoudelijk juiste en consistente informatie, die voldoet aan de wettelijke eisen. De commissie heeft als taak het begeleiden van de uitvoering van het communicatiebeleid van het fonds. De commissie adviseert het bestuur gevraagd en ongevraagd op het gebied van communicatiebeleid. Het beleid van het fonds is vastgelegd in een communicatieplan.

Indien en voor zover het CC-lid tevens lid is van de commissie GRC, is het CC-lid niet stemgerechtigd in deze commissie. Gezien de huidige situatie zal het fonds hiervoor een overgangperiode hanteren.

Klachtencommissie (KC)

De KC bestaat uit een werkgeversvertegenwoordiger, een werknemersvertegenwoordiger en een vertegenwoordiger van de pensioengerechtigden. Het bestuur heeft een reglement opgesteld ter behandeling van klachten en geschillen.

1.2.5 Riskmanager

Het pensioenfonds heeft ten behoeve van het integrale risicomanagement een riskmanager aangesteld. Deze riskmanager is een extern deskundige.

Het integraal risicomanagement is gebaseerd op een risicomanagementbeleidscyclus. In deze beleidscyclus is de riskmanager verantwoordelijk voor een volledig inzicht en onderbouwde adviezen voor een optimaal functionerende beleidscyclus. Het feitelijk uitvoeren van de risicomanagement-gerelateerde activiteiten is de verantwoordelijkheid van de riskmanager én de uitbestedingspartners. Zij zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de beheersmaatregelen die vanuit het risicoprofiel van het pensioenfonds zijn geprioriteerd. Onderdeel van de beleidscyclus is het risicomanagementproces.

Binnen het risicomanagementproces worden de risico's continu gemonitord en geëvalueerd volgens het in 1.4 beschreven proces. Dit proces is de verantwoordelijkheid van de commissie GRC, waarbij de riskmanager de commissie GRC als volgt ondersteunt:

- ondersteuning bij de risicobeoordeling (identificatie, analyse, evaluatie);
- ondersteuning bij de risicobehandeling, waarde de riskmanager een risicobeheersplan creëert, dat de uitvoering van de geselecteerde nieuwe en/of aanvullende risicobehandelingen in een tijdsraamwerk plaatst;
- opstellen van een inzichtelijke risicorapportage voor de commissie GRC, waarbij de riskmanager een onafhankelijke en actieve inbreng heeft bij de bespreking van de risicorapportage.

1.2.6 Compliance officer

Het bestuur heeft een compliance officer benoemd. De compliance officer vervult een onafhankelijke rol binnen het fonds en heeft als taak toe te zien op de naleving van relevante wet- en regelgeving, de gedragscode en de incidentenregeling van het fonds.

Het bestuur is in gesprek met de compliance officer om de taak uit te breiden. De uitbreiding betreft de mogelijkheid voor onderzoek doen naar de deugdelijkheid en effectiviteit van interne regels en procedures in opdracht van de sleutelhouder interne audit.

De compliance officer rapporteert ten minste jaarlijks aan de voorzitter van de bestuur, zowel voor de dagelijkse gang van zaken, als in het geval zich een bijzondere omstandigheid heeft voorgedaan. Het bestuur heeft de taken van de compliance officer schriftelijk vastgelegd.

1.2.7 Verantwoordingsorgaan

Het bestuur heeft een verantwoordingsorgaan ingesteld. Het verantwoordingsorgaan bestaat uit 6 leden. In het verantwoordingsorgaan zijn deelnemers, gewezen deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever(s) in principe zo evenwichtig mogelijk vertegenwoordigd.

Eén lid wordt benoemd op voordracht van Hewlett-Packard Nederland B.V.. Eén lid wordt benoemd vanuit en door de gewezen deelnemers na verkiezingen. De overige vier zetels worden op basis van onderlinge getalsverhoudingen verdeeld tussen deelnemers en pensioengerechtigden na verkiezingen vanuit en door deelnemers resp. pensioengerechtigden.

De inrichting en bevoegdheden zijn vastgelegd in de statuten van het pensioenfonds en in het reglement van het verantwoordingsorgaan. Bij de inrichting van het verantwoordingsorgaan wordt rekening gehouden met de in de Code Pensioenfondsen vastgelegde aanbevelingen ten aanzien van de samenstelling van het verantwoordingsorgaan.

Het bestuur legt verantwoording af aan het verantwoordingsorgaan over het beleid en uitvoering daarvan en over naleving van de Code Pensioenfondsen. Het verantwoordingsorgaan heeft de bevoegdheid een oordeel te geven over het handelen, het gevoerde beleid en de beleidskeuzes voor de toekomst van het bestuur aan de hand van onder meer het jaarverslag en andere informatie waaronder de bevindingen van het intern toezicht.

Het verantwoordingsorgaan heeft onder andere recht op:

- overleg met het bestuur en de raad van toezicht;
- overleg met de externe accountant en externe actuaris;
- informatie; en
- heeft het recht om advies uit te brengen over onder andere:
  - het beleid inzake beloningen;
  - vorm, inrichting van het intern toezicht;

- profielschets voor leden van de raad van toezicht;
- vaststellen en wijzigen van de interne klachten- en geschillenprocedure;
- vaststellen en wijzigen van het communicatie- en voorlichtingsbeleid.
- gehele of gedeeltelijke overdracht of overname van verplichtingen (alleen voor een internationale waardeoverdracht geldt een goedkeuringsrecht);
- liquidatie, fusie of splitsing van de stichting;
- het sluiten, wijzigen of beëindigen van een uitvoeringsovereenkomst;
- de samenstelling van de feitelijke premie en de hoogte van de premiecomponenten.

1.2.8 Sleutelfuncties

Het pensioenfonds heeft uit hoofde van de IORP II richtlijn in 2019 drie sleutelfuncties ingericht. Hierbij is onderscheid gemaakt tussen de houder en de vervuller(s) van een sleutelfunctie.

De houder is eindverantwoordelijke voor zijn sleutelfunctie. Hij rapporteert:

- rechtstreeks ten minste eenmaal per kwartaal schriftelijk aan het bestuur en over eventuele materiële bevindingen en aanbevelingen om de beheerste en integere bedrijfsvoering te verbeteren; indien de houder tevens een bestuurder is, rapporteert de houder ook aan de raad van toezicht. Hierbij wordt tevens vermeld welke personen betrokken waren bij het uitoefenen van de risicomanagement, interne audit of actuariële functie en, indien van toepassing, aan welke derden werkzaamheden in het kader van de functie zijn uitbesteed;
- verplicht aan DNB, indien het bestuur van het pensioenfonds geen afdoende maatregelen treft naar aanleiding van deze materiële bevindingen en aanbevelingen.

De vervullers zijn betrokken bij de uitvoering van een bepaalde sleutelfunctie en zijn specialisten op dit gebied. De houders en vervullers verrichten hun taken op een objectieve, eerlijke en onafhankelijke manier.

De houder en de vervullers van een sleutelfunctie dienen te voldoen aan alle deskundigheids- en betrouwbaarheidseisen. De deskundigheid en betrouwbaarheid van de vervullers alsmede de deskundigheid van de houder worden geborgd door het pensioenfonds. Daarentegen toetst DNB eenmalig voorafgaande aan de benoeming van de houder de betrouwbaarheid van deze persoon in verband met het belang hiervan gezien de rapportage en de meldplicht die de houder heeft. Aanvullend hierop kan DNB de deskundigheid en betrouwbaarheid van houders van sleutelfuncties toetsen, indien daar naar het oordeel van DNB aanleiding toe bestaat.

Actuariële functie

Taken en verantwoordelijkheden actuariële functie

Het pensioenfonds heeft schriftelijk beleid met betrekking tot de actuariële activiteiten. De actuariële functie is belast met de uitvoering van deze actuariële activiteiten. Deze activiteiten zien in ieder geval op:

- het houden van toezicht op de berekening van de technische voorzieningen;
- het beoordelen van de betrouwbaarheid en adequaatheid van de berekening van de technische voorzieningen, waaronder in ieder geval wordt verstaan:
  - het beoordelen of de bij de berekening van de technische voorzieningen gehanteerde methodieken, onderliggende modellen en aannamen passend zijn;
  - het beoordelen of er voldoende gegevens worden gebruikt bij de berekening van technische voorzieningen en het beoordelen van de kwaliteit van die gegevens; en

- het toetsen van de bij de berekening van technische voorzieningen gehanteerde aannames aan de praktijk;
- het beoordelen van de algehele gedragslijn voor het aangaan van pensioenverplichtingen ingeval het fonds een dergelijke gedragslijn heeft;
- het beoordelen van de adequaatheid van de verzekeringsregelingen ingeval het fonds dergelijke verzekeringsregelingen heeft; en
- het ertoe bijdragen dat het risicobeheer doeltreffend wordt toegepast.

Evaluatie beleid

Het pensioenfonds evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid na een belangrijke wijziging onverwijld aan.

Inrichting actuariële functie

Het pensioenfonds heeft zowel de functie van houder als vervuller van de actuariële functie uitbesteed aan de certificerend actuaris.

Interne audit functie

Taken en verantwoordelijkheden interne audit functie

Het pensioenfonds heeft schriftelijk beleid met betrekking tot de interne audit. De interne audit functie is belast met het uitvoeren van (interne) audits binnen de bedrijfsvoering van het pensioenfonds. In het kader van de interne audit functie wordt onder meer geëvalueerd of de interne controlemechanismen en andere procedures en maatregelen ter waarborging van de integere en beheerste bedrijfsvoering, in voorkomend geval met inbegrip van de uitbestede werkzaamheden, adequaat en doeltreffend zijn.

Evaluatie beleid

Het pensioenfonds evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid na een belangrijke wijziging onverwijld aan.

Inrichting interne audit functie

Het pensioenfonds heeft de waarneming van de functie van houder van de interne audit sleutelfunctie toegewezen aan een bestuurslid.

Het vervullerschap zal worden uitbesteed. De onafhankelijke invulling van de werkzaamheden is hierbij geborgd. Tevens zijn maatregelen getroffen om eventuele belangenconflicten met de werkgever te voorkomen of beheersen. De houder en de vervullers van de sleutelfunctie interne audit zijn niet betrokken bij (vergaderingen van) andere commissies in verband met de vereiste onafhankelijkheid. De houder (en indien nodig vervullers) zijn wel aanwezig bij de vergaderingen van de commissie GRC, maar niet als stemgerechtigd lid. Zij kunnen wel in de vergadering hun stem laten horen. Gezien de huidige situatie zal het fonds hiervoor een overgangperiode hanteren.

Risicobeheer functie

Taken en verantwoordelijkheden risicobeheer functie

Het pensioenfonds beschikt over goede administratieve en boekhoudkundige procedures en adequate interne controlemechanismen en heeft in het kader van het risicobeheer schriftelijk beleid vastgesteld ten aanzien van de beheersing van te lopen. Het risicobeheer is doeltreffend en goed geïntegreerd in de organisatiestructuur en de besluitvormingsprocessen. Het

pensioenfondsen heeft in dit kader strategieën, processen en rapportageprocedures vastgesteld zoals bedoeld in artikel 18 Besluit FTK Pensioenfondsen. Deze strategieën, processen en rapportageprocedures zijn gericht op het regelmatig onderkennen, meten, bewaken en beheren van de risico's waaraan het pensioenfonds en de door het pensioenfonds uitgevoerde pensioenregelingen zijn of kunnen worden blootgesteld, alsook de onderlinge afhankelijkheden en relaties daartussen.

De risicoanalyse die in dit kader wordt uitgevoerd is een belangrijk onderdeel van het risicobeheer. Het is gericht op alle bedrijfsprocessen. Het doel van de risicoanalyse is om inzicht te krijgen in de risico's die het pensioenfonds loopt en om vast te stellen of deze in overeenstemming zijn met de beleidsuitgangspunten van het pensioenfonds.

Risico's ten aanzien van de volgende gebieden worden in ieder geval betrokken bij het risicobeheer:

- het aangaan van pensioenverplichtingen en reservevorming;
- het afgestemd beheer van activa en passiva;
- het beheer van beleggingen, met name derivaten, securitisaties en vergelijkbare verbintenissen;
- het beheer van het liquiditeits- en concentratierisico;
- het beheer van het operationele risico;
- verzekering en andere risicobeperkingstechnieken; en
- milieu-, sociale, mensenrechten, sociale verhoudingen en governance-risico's met betrekking tot de beleggingsportefeuille en het beheer daarvan.

Voor zover relevant voor het pensioenfonds worden ook andere risico's bij het risicobeheer worden betrokken, zoals strategische risico's (risico's die verband houden met de realisatie van de doelstellingen van het pensioenfonds) en fiscale en juridische risico's. De sleutelfunctie risicomangement is belast met de uitvoering van het beleid risicobeheer van het pensioenfonds.

Evaluatie beleid

Het pensioenfonds evalueert het beleid ten minste driejaarlijks en past het beleid na een belangrijke wijziging onverwijld aan.

Inrichting risicobeheer

Het pensioenfonds heeft een bestuurder benoemd als sleutelfunctiehouder risicobeheer. De commissie GRC is de vervuller van de sleutelfunctie risicobeheer. De houder is de voorzitter van deze commissie (zie ook onder 1.2.6). De commissie GRC kan in de vervulling van de sleutelfunctie ondersteund worden door een externe partij. De houder en overige leden van de commissie GRC zijn geen (stemgerechtigd) lid van andere commissies. Zij kunnen wel aanwezig zijn tijdens vergaderingen om hun stem te laten horen. Gezien de huidige situatie zal het fonds hiervoor een overgangperiode hanteren.

1.2.9 Raad van toezicht

Het bestuur zorgt voor organisatie van transparant intern toezicht. Het intern toezicht betreft het kritisch bezien van het functioneren van het bestuur door onafhankelijke deskundigen. Het intern toezicht vond tot en met 2018 plaats door de visitatiecommissie. Vanaf 1 januari 2019 wordt een raad van toezicht benoemd. De raad van toezicht bestaat uit drie onafhankelijke deskundigen, die maximaal acht jaar die rol kunnen vervullen.

Het bestuur stelt (na advies van het verantwoordingsorgaan) profielschetsen vast voor de leden van de raad van toezicht. De samenstelling van de raad van toezicht is zodanig dat de raad van toezicht als geheel voldoet aan de door de externe toezichthouders gestelde geschiktheidseisen. Hiertoe stelt het bestuur in overleg met de raad van toezicht een geschiktheidsplan op.

De raad van toezicht heeft tenminste de volgende taken:

- a. het beoordelen van beleids- en bestuursprocessen en de checks en balances binnen het fonds;
- b. het beoordelen van de wijze waarop het fonds wordt aangestuurd;
- c. het beoordelen van de wijze waarop het bestuur risico's identificeert en hoe hiermee wordt omgegaan op lange termijn;
- d. het toezien op adequate risicobeheersing en evenwichtige belangenafweging door het bestuur;
- e. het bestuur met raad ter zijde staan.

Aan de goedkeuring van de raad van toezicht zijn onderworpen de besluiten van het bestuur tot vaststelling van:

- a. het bestuursverslag en de jaarrekening;
- b. de profielschets voor bestuurders;
- c. het beleid inzake beloningen, met uitzondering van de beloning van de raad van toezicht;
- d. gehele of gedeeltelijke overdracht van de verplichtingen van het pensioenfonds of de overname van verplichtingen door de stichting;
- e. liquidatie, fusie of splitsing van de stichting;
- f. het beleid inzake het aangaan en beëindigen van uitvoeringsovereenkomsten;
- g. het omzetten van de stichting in een andere rechtsvorm, bedoeld in artikel 18 van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek.

De raad van toezicht heeft recht op:

- alle informatie om haar taak te kunnen uitoefenen;
- overleg met bestuur over alle bestuurstaken;
- overleg met het verantwoordingsorgaan;
- overleg met externe accountant en externe actuaris.
- overleg met de compliance officer;
- overleg met de houders van de sleutelfuncties;
- overleg met het bestuur van de organisatie waaraan uitvoering is uitbesteed;
- het gebruik van vergaderfaciliteiten;
- De taken en bevoegdheden van de raad van toezicht, de werkwijze, samenstelling en benoeming zijn vastgelegd in het reglement van de raad van toezicht.

1.2.10 Accountant, certificerend actuaris en adviseurs

Het bestuur heeft als extern accountantsbureau Ernst & Young Accountants aangesteld. De accountant controleert jaarlijks de jaarrekening en de staten voor De Nederlandsche Bank. Ernst & Young Accountants doet jaarlijks verslag van zijn controlewerkzaamheden door middel van een accountantsverklaring en een management letter gericht aan het bestuur.

Het bestuur heeft Aon benoemd als adviserend actuaris en M. Wouda, verbonden aan Milliman Pensioenen, als certificerend actuaris met ingang van boekjaar 2016. De certificerend actuaris

toetst onder andere jaarlijks de mate waarin de verplichtingen van het pensioenfonds door aanwezig vermogen worden afgedekt. Deze actuaris maakt jaarlijks een rapport over zijn certificerende werkzaamheden en certificeert de actuariële verslagstaten. Het bestuur vraagt advies aan de accountant en de adviserend actuaris in alle gevallen waarin het dit nodig oordeelt.

Willis Towers Watson B.V. is door het bestuur aangesteld als Investment Consultant. Willis Towers Watson B.V. participeert in de vergaderingen van de BAC. Eind 2016 is door het bestuur besloten om de uitvoerende werkzaamheden die verbonden zijn aan de passief beheerde beleggingsfondsen in portefeuille uit te besteden aan Willis Towers Watson. Dit heeft betrekking op de aandelen ontwikkelde markten, aandelen opkomende markten en afhankelijk van de bestuurlijke keuze ten aanzien van toekomstig beheer op termijn ook mogelijk voor euro bedrijfsobligaties. Het betreft alleen de uitbesteding van uitvoerende werkzaamheden. Het bestuur is en blijft te allen tijde verantwoordelijk voor het aanstellen en ontslaan van passieve beheerders.

Het bestuur heeft Kasbank aangesteld als custodian. De custodian heeft de opdracht om periodiek de door de vermogensbeheerders behaalde beleggingsresultaten te meten ten opzichte van de ontwikkelingen van de benchmark(s). De custodian brengt hierover verslag uit aan de BAC en het bestuur. Dit verslag wordt gebruikt om de prestaties van de vermogensbeheerders te kunnen beoordelen.

1.3 Operationele beheersingsmaatregelen

Het pensioenfonds heeft bewust gekozen voor het uitbesteden van diverse werkzaamheden en heeft een uitbestedingsbeleid. Onder uitbesteding wordt verstaan: alle uitvoerende werkzaamheden (niet zijnde adviesdiensten) waarvan het bestuur besloten heeft om deze bij een eigen partij, neer te leggen.

Het uitbestedingsbeleid is opgesteld vanuit de volgende visie:

- beleid moet zorgdragen voor kader ten behoeve van sturing en beheersing van uitvoering;
- beleid moet bijdragen aan objectivering en transparantie;
- beleid moet koppeling met risicomangement waarborgen;
- beleid moet bijdragen aan het in control zijn en blijven van het bestuur.

Het bestuur is eindverantwoordelijk voor alle werkzaamheden van het fonds, dus ook voor de uitbestede werkzaamheden. Het bestuur stelt het beleid vast en houdt toezicht op de impact van voorstellen ter verbetering/optimalisatie van de uitbestede werkzaamheden door de uitbestedingspartner. Het bestuur beslist daarbij welke mandaten aan de uitbestedingspartners wordt gegeven en zorgt voor voldoende countervailing power door ondersteuning/adviseren op de diverse terreinen zoals beleggingen, financieel en juridisch.

Het pensioenfonds heeft de volgende werkzaamheden uitbesteed aan externe partijen:

- *Pensioenbeheer: RiskCo*
De contractuele relatie is vastgelegd in een overeenkomst met RiskCo en bevat ook een Service Level Agreement met een duidelijke beschrijving van de te leveren diensten/producten met heldere normen per dienst/product.
- *Bestuursondersteuning: Aon*
De bestuursondersteuning treedt in de relatie met de uitbestedingspartners op als gedelegeerd opdrachtgever namens het bestuur. De contractuele relatie is vastgelegd in een overeenkomst. In de overeenkomst is een beschrijving van de werkzaamheden die zijn uitbesteed, zijn opgenomen in deze overeenkomst.
- *DC-(unit)administratie: Robeco Institutional Asset Management*
Dit betreft de uitvoering van de pensioenadministratie en het vermogensbeheer van de beschikbare premieregeling. De contractuele relatie is vastgelegd in een overeenkomst inzake Flexioen en bijbehorende Service Level Agreement (SLA).
- *Vermogensbeheer: Kasbank en BlackRock*
De Kasbank is aangesteld als custodian van het pensioenfonds en treedt op als bewaarder, voeren van de beleggingsadministratie, monitoring en rapporteren over de beleggingen van het fonds, uitvoeren van de valuta-afdekking, performance meting en het inleggen en verwerken van transacties in beurs en niet-beursgenoteerde beleggingsfondsen. In de overeenkomst met Kasbank is ook de opdracht gegeven om periodiek de door de vermogensbeheerder behaalde beleggingsresultaten te meten ten opzichte van de benchmark. Dit verslag wordt uitgebracht aan de BAC en aan het bestuur. Daarnaast is het vermogensbeheer gedeeltelijk uitbesteed aan BlackRock. Dit betreft de renteafdekking en de belegging in euro bedrijfsobligaties. Middels een overeenkomst tussen het pensioenfonds en BlackRock is een mandaat afgesproken, waarbinnen zij in overleg met de BAC de afdekking terug mogen brengen binnen de tactische bandbreedte van het pensioenfonds.

Alle uitbestedingspartners voldoen aan de in het uitbestedingsbeleid beschreven uitgangspunten

en gestelde eisen voor uitbestedingspartners. Tevens voldoen de overeenkomsten aan alle omschreven condities.

De uitbestedingspartners dienen te voldoen aan:

- waarborgen continuïteit;
- constante kwaliteit van de dienstverlening;
- duidelijke en juiste communicatie;
- blijven voldoen aan wet- en regelgeving;
- waarborgen belangen, reputatie en integriteit van de deelnemers en het fonds.

Na een zorgvuldige keuze van de dienstverlener, start de implementatie. Allereerst wordt een overeenkomst en een SLA opgesteld, welke aansluiten bij de in het uitbestedingsbeleid gestelde uitgangspunten. Hierbij zijn onder anderen de volgende condities van belang:

- aansprakelijkheid uitbestedingspartner (inclusie onderaannemers);
- vorm en wijze van informatieverstrekking;
- verantwoording afleggen door de uitvoerder;
- waarborgen kwaliteit door de uitvoerder;
- bescherming en vertrouwelijkheid gegevens;
- continuïteit van de systemen (ook bij noodsituaties);
- afspraken over gevolgen niet nakoming afspraken in overeenkomst of SLA;
- afspraken over beëindiging van de overeenkomst;
- wijze waarop wordt omgegaan met meerwerk.

Het bestuur monitort minimaal op kwartaalbasis de uitbestede activiteiten en/of processen. Ook de governance en de monitoringprocessen worden vastgelegd. In eerste instantie zal de monitoring als volgt plaatsvinden:

- uitbesteding van het pensioenbeheer: door het dagelijks bestuur;
- bestuursondersteuning: door het dagelijks bestuur;
- vermogensbeheer: door de BAC.

Het monitoren van de uitbestedingspartners kan plaatsvinden door middel van:

- Het uitvoeren van (periodieke)audits bij de uitbestedingspartner of middels een rapport over de stand van zaken met betrekking tot de aanbevolen verbeteringen. Indien nodig vindt toezicht continu plaats;
- Analyse van de rapportages van de uitbestedingspartners en besprekingen hierover. Er wordt op toegezien dat deze rapportages naast de gebruikelijke informatie ook informatie bevat over de invulling van het integriteitsbeleid, klachten, incidenten en uitzonderingen. De rapportages bevatten een overzicht van normen, afwijkingen en benchmarks. Deze rapportages zijn een stuurmiddel;
  - In het geval van pensioenbeheer monitort het dagelijks bestuur maandelijks het digitale SLA dashboard en rapporteert de bijzonderheden aan het bestuur;
  - Voor het vermogensbeheer monitort de BAC maandelijks de bijzonderheden aan het bestuur;
- Signalerings door de certificerend actuaris en/of accountant tijdens het jaarwerk;
- Periodiek overleg en evaluatie met de uitbestedingspartner.

Het bestuur voert jaarlijks een evaluatie van de uitbesteding uit en waar nodig wordt het beleid bijgesteld. Dit in combinatie met het risicomanagement. In deze evaluatie wordt nagegaan of de uitbestedingspartner nog aan de wensen, doelstellingen en eisen van het pensioenfonds voldoet en of deze relatie nog bijdraagt aan het behalen van de doelstellingen van het pensioenfonds. Het bestuur beoordeelt aan de hand van de evaluaties of de uitbesteding conform de gestelde vereisten en kwaliteit plaatsvindt en zal zo nodig bijsturen. Ook het compliance beleid van de uitbestedingspartners wordt getoetst.

De uitkomsten van de evaluatie worden gedeeld met de uitbestedingspartners. De uitbestedingspartner zal waar nodig een verbeterplan opstellen. Tevens zal het bestuur eens in de vijf jaar alle uitbestede werkzaamheden benchmarken.

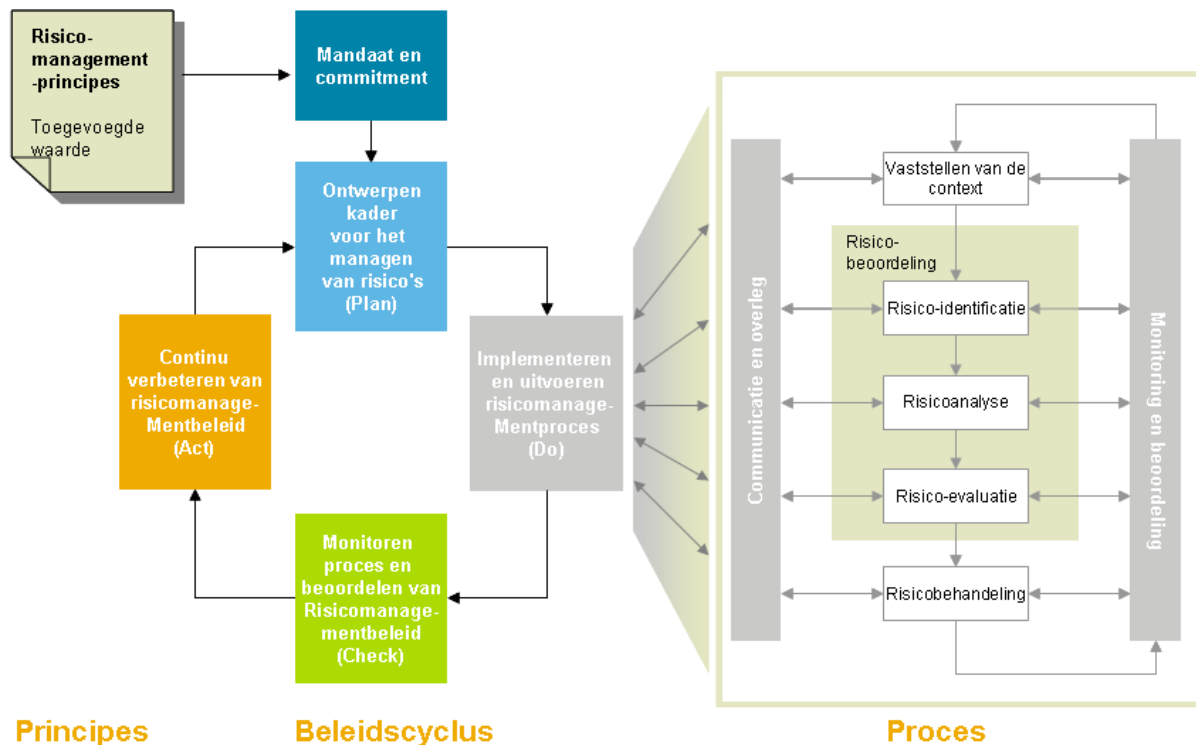
Het uitbestedingsbeleid is niet van toepassing voor het inhuren van adviseurs en het inkopen van adviesdiensten, waaronder (maar niet beperkt tot):

- adviserend actuaaris;
- certificerend actuaaris;
- externe accountant;
- compliance officer;
- adviesdiensten op structurele en niet-structurele basis.

Voor deze diensten hanteert het pensioenfonds andere voorwaarden, zoals de goede naam, continuïteit van de dienstverlening, benodigde vergunningen, algemene kwaliteitsnormen en goede exit-afspraken. De besluitvorming voor het inhuren van adviseurs is belegd bij het bestuur. Het bestuur monitort de externe partij en zorgt voor een periodieke evaluatie.

1.4 Beleidsmatige beheersingsmaatregelen

Het pensioenfonds heeft een integraal risicomanagementbeleid. Hieronder wordt verstaan het management van alle risico's binnen het fonds. Het betreft zowel financiële als niet financiële risico's. Dit risicomanagementbeleid bestaat uit de volgende onderling verbonden componenten risicomanagementprincipes, risicomanagementbeleidscyclus en risicomanagementproces (zie figuur).

1. *Risicomanagementprincipes*

Uitgangspunt voor het ontwerp en de implementatie van het risicomanagementbeleid zijn de risicomanagementprincipes, die de basis vormen voor de risicomanagementbeleidscyclus en het risicomanagementproces.

- Risicomanagement draagt bij tot een resultaatgericht en risicobewust pensioenfonds;
- Risicomanagement maakt integraal deel uit van alle processen binnen het pensioenfonds;
- Risicomanagement maakt op transparante wijze deel uit van de besluitvorming;
- Met risicomanagement wordt onzekerheid expliciet benoemd;
- Risicomanagement is systematisch, gestructureerd en tijdig;
- Risicomanagement is gebaseerd op de meest recente beschikbare informatie;
- Risicomanagement is voor ons fonds passend.

Deze 7 risicomanagementprincipes beleggen de basis voor het risicomanagementbeleid dat conform de kwaliteitscirkel van Deming wordt uitgevoerd.

2. *Risicomanagementbeleidscyclus*

De risicomanagementbeleidscyclus volgt de kwaliteitscirkel van Deming (Plan, Do, Check, Act) en bestaat uit onderstaande vijf samenhangende elementen. Binnen de

risicomanagementbeleidscyclus wordt het kader gecreëerd voor het uitvoeren van het risicomanagementproces. De vijf elementen van de risicomanagementbeleidscyclus zijn:

1. Mandaat en commitment;
2. Ontwerpen kader voor het managen van risico's (Plan);
3. Implementeren en uitvoeren van het risicomanagement proces (Do);
4. Monitoren proces en beoordelen van het risicomanagementbeleid (Check);
5. Continu verbeteren van het risicomanagementbeleid (Act).

De beschrijving van deze onderdelen van de beleidscyclus is opgenomen in het beleidsdocument risicomanagement. Tevens is de uitvoering beschreven alsmede de rollen en verantwoordelijkheden bij deze onderdelen hierin beschreven.

3. Risicomanagementproces

Binnen de risicomanagementbeleidscyclus is het implementeren en uitvoeren van het risicomanagementproces een belangrijk onderdeel. Het risicomanagementproces bestaat uit zeven samenhangende activiteiten, te beginnen bij communicatie & overleg, gevolgd door vaststellen van de context, risicobeoordeling, risicobehandeling, en tenslotte monitoring & beoordeling.

Startpunt van elk risicomanagementproces is het begrijpen van de relevante doelstellingen. De doelstellingen van Stichting Pensioenfonds Hewlett-Packard Nederland vloeien voort uit de missie en visie van het pensioenfonds.

De statutaire doelstelling betreft zowel het financiële beheer van de middelen als de uitvoering van de regeling door het fonds (niet-financieel). Deze statutaire doelstelling is nader uitgewerkt door het pensioenfonds in vier kort en bondige doelstellingen, waarvan de helft financiële doelstellingen zijn en de andere helft niet financiële doelstellingen.

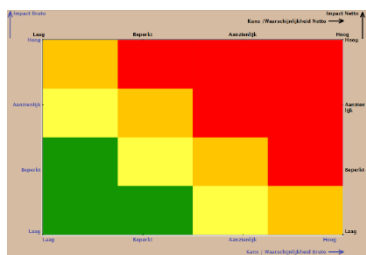
De doelstellingen zijn als volgt geformuleerd:

1. Foutloze administratie / hoogte uitkering en tijdigheid;
2. Goede communicatie;
3. Hoog rendement;
4. Premie evenwichtig (in samenhang met bijstortverplichting).

Middels een driejarig proces (gefaciliteerd in een daarvoor ingerichte workshop) wordt de risicobereidheid ten opzichte van alle doelstellingen van het fonds vastgesteld. Tijdens dit proces wordt op interactieve wijze met diverse stellingen de standpunten van de individuele bestuurders gechallenged en vastgesteld. Vervolgens wordt er op basis van de uitkomsten van deze challenge een gezamenlijke risk appetite weergegeven. De huidige risicobereidheid gekoppeld aan de vier doelstellingen is als volgt bepaald.

Doelstelling	Risk acceptance level				
	Averse 1	Minimal 2	Cautious 3	Open 4	Hungry 5
Foutloze administratie / hoogte uitkering en tijdigheid		🧑🧑🧑			
Goede communicatie		🧑🧑🧑			
Hoog rendement				🧑🧑🧑	
Premie evenwichtig (in samenhang met bijstortverplichting)		🧑🧑🧑			
	Volledig onacceptabel om risico's te nemen			Geheel acceptabel om risico's te nemen	

De risicohouding (zie paragraaf 4.1.3 van de abtn) van het fonds is het kader voor de risk appetite. Dus de risk appetite kan niet meer zijn dan door de risicohouding is vastgesteld. Voor een toelichting op de vijf categorieën verwijzen ‘averse’ tot ‘hungry’ wij naar het beleidsdocument. Bij de categorie “minimal” behoort de volgende risicogrid:

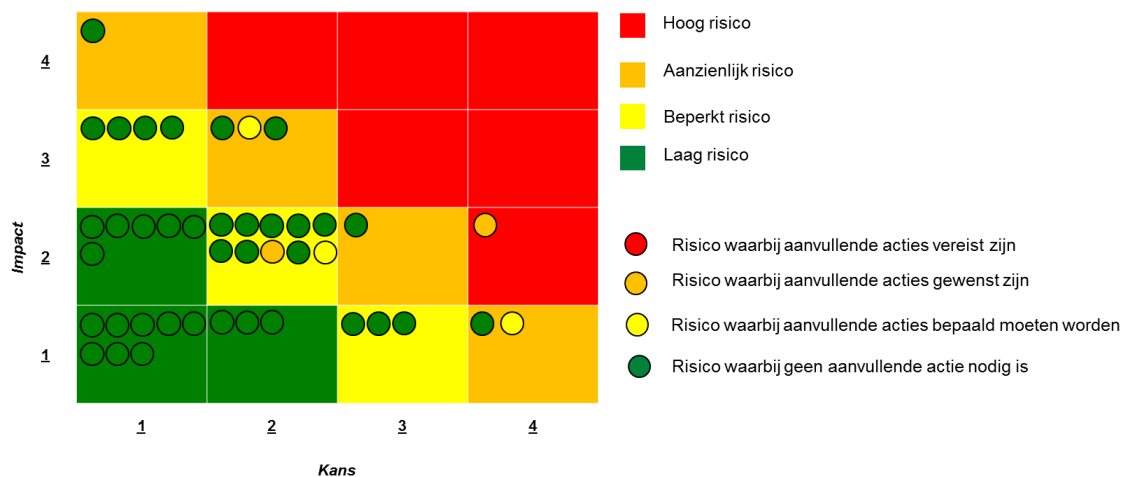

Om een gemeenschappelijk begrip van de ernst van de risico's en de consequente behandeling van deze risico's door het pensioenfonds te bewerkstelligen, zijn risicobeoordelingscriteria gedefinieerd. Deze risicobeoordelingscriteria voor de beoordeling van kans van optreden en de impact van risico's worden gebruikt bij de risicobeoordeling (zie het beleidsdocument integraal risicomanagement).

Op basis van de vastgestelde risicobeoordelingscriteria vindt de risicobeoordeling plaats. De risicobeoordeling bestaat uit drie onderdelen:

- Risico-identificatie;
- Risicoanalyse;
- Risico-evaluatie.

Door de netto risico's van het pensioenfonds middels de aan hun gekoppelde scores in de risicogrid te plotten, is direct inzichtelijk welke risico's direct verbeteringen vereisen. Daarnaast is inzichtelijk welke risico's naar een lager niveau gebracht moeten worden. Eveneens wordt duidelijk welke risico's nader onderzoek behoeven door middel van een kosten en batenanalyse om te bepalen of het mitigeren van het risico een gewenst besluit is. Uiteraard is ook direct inzichtelijk welke risico's geen actie behoeven. Deze bevinden zich in het groene gebied óf zijn op basis van een gedegen kosten en baten analyse groen weergegeven in het gele of oranje gebied.

Kortom, uit de risicogrid blijkt, welke risico laag, beperkt, aanzienlijk en hoog zijn. Ten tweede blijft uit deze risicogrid welke voor risico acties vereist zijn, gewenst zijn, bepaald moeten worden of geen actie nodig zijn. Dit leidt tot een actieplan (fase risicobehandeling). Dit plan omvat duidelijk omschreven activiteiten, middelen, eisen en te leveren prestaties, alsmede verantwoording en vervaldata. De voortgang op voorgaand wordt beschreven in de risicomanagementrapportage.

Risicobehandeling is de verantwoordelijkheid van de commissie GRC én de uitbestedingspartners (voor wat betreft de door hen te beïnvloeden risico's van het fonds binnen hun processen) waarbij gebruik wordt gemaakt van de riskmanager. Het bestuur is uiteindelijk eindverantwoordelijk.

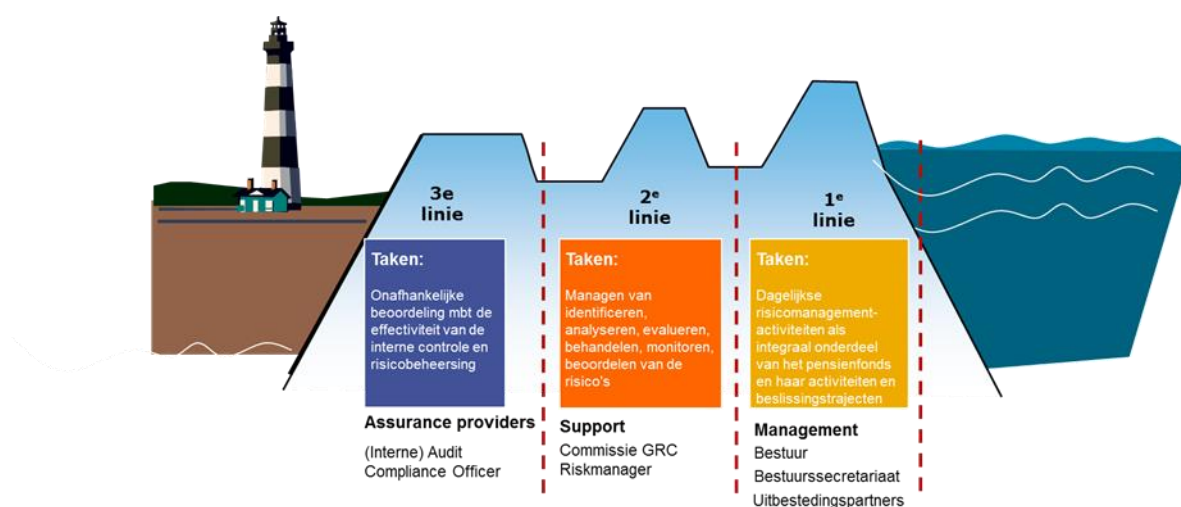
De laatste fase van het risicomanagementproces is monitoring en beoordeling. Via de commissie GRC, middels inzichtelijke risicorapportage beschikt het bestuur over geschikte, tijdige, actuele, accurate en toegankelijke risicomanagement informatie. Deze risicorapportage wordt periodiek besproken door het bestuur en met andere stakeholders. De riskmanager heeft een actieve onafhankelijke inbreng bij het bespreken van de risicorapportages. Tijdens het bespreken en beoordelen van de risicorapportage wordt getoetst of de risicobeheersing in lijn is met de risicobereidheid van het fonds.

Het monitoren en beoordelen is de verantwoordelijkheid van de commissie GRC, waarbij de riskmanager hen daarbij ondersteunt. Het bestuur is uiteindelijk eindverantwoordelijk. Zowel de commissie GRC als het bestuur kan hierbij respectievelijk de certificerend actuaris, de adviserend actuaris als mede de compliance officer raadplegen. Wanneer van toepassing worden (gewezen) deelnemers, het verantwoordingsorgaan, DNB en AFM geïnformeerd.

Voor de RACI (responsible, accountable, consulting, informing) tabellen voor het risicomanagementbeleidscyclus en het risicomanagementproces verwijzen wij naar het beleidsdocument. Hierin is ook het principe van three lines of defense zichtbaar. Samengevat is dit bij het fonds als volgt:

1. De betrokkenen bij de dagelijkse activiteiten hebben de primaire verantwoordelijkheid om risicobewust te opereren met effectieve controles te hanteren in hun werk voor het pensioenfonds. (first line of defense). Voor het pensioenfonds zijn dit het (dagelijks) bestuur, bestuursbureau en de uitbestedingspartners, die de dagelijkse risicomanagementactiviteiten uitvoeren als integraal onderdeel van het pensioenfonds en haar activiteiten en beslissingstrajecten.

2. De tweede line of defense betreft het management van het proces: het identificeren, analyseren, evalueren, behandelen, monitoren en beoordelen van de risico's. Het risicomanagement is onafhankelijk van de dagelijkse activiteiten. Hoe het risicomanagement is ingericht, is in dit beleidsdocument beschreven.
3. De derde line of defense is de interne audit. De interne audit is onafhankelijk van de dagelijkse activiteiten en van het risicomanagement. De interne audit beoordeelt onafhankelijk de effectiviteit van de interne controle en de risicobeheersing, inclusief de werking van het risicomanagement. Omdat het pensioenfonds geen interne audit tot haar beschikking heeft, zullen de audits uitgevoerd worden door een externe organisatie. De uitkomsten van de audits zijn input voor het bestuur en het risicomanagement.

1.5 Integriteitsbeleid

Het pensioenfonds zorgt voor beheersing van het integriteitsrisico. Onder integriteitsrisico's wordt verstaan het gevaar voor de aantasting van de reputatie, alsmede de bestaande en toekomstige bedreiging van het vermogen of resultaat van het pensioenfonds. Het gaat er hierbij om dat pensioenfonds voorkomen dat zij betrokken raken bij handelingen die tegen de wet ingaan en/of handelingen die maatschappelijk onbetamelijk zijn. Het fonds blijft te allen tijde verantwoordelijk voor het integriteitsbeleid, ook bij uitbestede onderdelen. Er vindt een periodieke, systematische analyse van reeds bekende integriteitsrisico's plaats. Op basis daarvan kan het bestuur het integriteitsbeleid eventueel bijstellen.

Naast de integere bedrijfsvoering is de betrouwbaarheid van bestuurders en andere beleidsbepalers van groot belang voor de integriteit van het pensioenfonds. Het pensioenfonds houdt zich dan ook aan wet- en regelgeving omtrent de betrouwbaarheid en geschiktheid van bestuursleden en het toezicht hierop door DNB.

Het integriteitsbeleid van het fonds komt onder meer tot uiting in een door het fonds aangestelde compliance officer en de geldende gedragscode en incidentenregeling.

Het fonds heeft in het kader van het integriteitsbeleid een compliance officer aangesteld. De compliance officer houdt toezicht op de naleving van onder andere de gedragscode en de incidentenregeling van het fonds. De taken en bevoegdheden zijn vastgelegd in 1.2.6. en in de taakomschrijving compliance officer.

1.5.1 Gedragscode

Voor het bestuur en andere betrokkenen is een gedragscode opgesteld ter voorkoming van belangenconflicten en van misbruik en oneigenlijk gebruik van de bij het pensioenfonds aanwezige informatie. De compliance officer toetst de naleving van de gedragscode. Dit betekent onder andere dat de compliance officer ieder kwartaal gemelde privé-beleggingstransacties van insiders van het fonds toetst.

Toetsing vindt verder plaats op basis van een ingevulde vragenlijst, waarin onderwerpen als relatiegeschenken, nevenfuncties, privégebruik van zakelijke relaties en het omgaan met vertrouwelijke informatie aan de orde komen. Over de bevindingen van de compliance officer zal een jaarlijkse rapportage aan het bestuur plaatsvinden.

1.5.2 Incidentenregeling

Incidenten kunnen een gevaar vormen voor de integere en beheerste bedrijfsvoering van het fonds. Op grond van artikel 19a van het Besluit Financieel Toetsingskader kent het fonds een incidentenregeling die aangeeft welke stappen gevolgd worden als er sprake is van een incident binnen het fonds. Doel van deze regeling is het voorkomen van schade aan de beheerste en integere bedrijfsvoering en goede naam van het fonds, alsmede het beperken van mogelijke gevolgschade. Daarnaast wil het fonds leren van incidenten om herhaling te voorkomen. Het fonds streeft er naar een betrouwbare, transparante en lerende organisatie te zijn. Daarbij past een cultuur waarin medewerkers incidenten kunnen melden en waarin helder is hoe met deze melding zal worden omgegaan.

Incidenten worden gemeld, zorgvuldig vastgelegd en afgehandeld door de Compliance Officer. Het bestuur blijft eindverantwoordelijk voor de afhandeling van incidenten. Incidenten worden vastgelegd in het Incidentenregister van het fonds. De voortgang en afhandeling van incidenten wordt verder behandeld in de bestuursvergadering. De procedures hiervoor zijn opgenomen in de Incidentenregeling van het fonds.

1.6 Communicatiebeleid

Het bestuur van het pensioenfonds ziet het als haar verantwoordelijkheid te zorgen voor een adequaat communicatiebeleid. Communicatie conform communicatiebeleid realiseert dat alle betrokkenen juist, tijdig en volledig worden geïnformeerd over de stand van zaken van het pensioenfonds. Het bestuur beoogt tevens betrokkenen te informeren over relevante veranderingen en ontwikkelingen in de pensioenwereld in het algemeen.

Het bestuur kent een permanente communicatiecommissie om op een adequate en deskundige wijze invulling te geven aan het communicatiebeleid.

Het bestuur heeft een communicatiebeleidsplan opgesteld. Op basis van dit plan wordt het communicatiebeleid uitgevoerd. Het document beschrijft de wijze van communiceren met de verschillende betrokkenen bij het Hewlett-Packard Pensioenfonds. In het plan wordt ingegaan op de volgende aspecten in de communicatie:

- de beleidsdoelstellingen;
- de doelgroepen;
- wat te communiceren;
- de middelen;
- toetsing effectiviteit communicatie.

2 Aansluiting werkgevers en verkrijgen deelnemerschap werknemers

Op verzoek van de directies van de reeds eerder aangesloten ondernemingen en met instemming van het bestuur van het pensioenfonds, kan een onderneming als aangesloten onderneming worden toegelaten. Deze onderneming en het pensioenfonds sluiten vervolgens een uitvoeringsovereenkomst af waarin wordt vastgelegd dat partijen zich verbinden aan de statuten en reglementen waarop de pensioenregelingen bij het pensioenfonds zijn gebaseerd. Tevens verbinden partijen zich aan de besluiten van het bestuur van het pensioenfonds en aan de besluiten die de aangesloten ondernemingen nemen op grond van de bevoegdheden door statuten of reglementen gegeven. Er bestaan afzonderlijke uitvoeringsovereenkomsten voor de premiepensioenregeling en de middelloonregeling. De WIA-excedentregeling is opgenomen in de uitvoeringsovereenkomst voor de premiepensioenregeling.

Uitgangspunt voor aansluiting van een onderneming bij het pensioenfonds is een groepsverband met Hewlett-Packard Nederland B.V. in de zin van artikel 24b van Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek. Op basis van de (historische) band met Hewlett-Packard Nederland B.V. kunnen bestaande aansluitingen gecontinueerd worden bij HPPF.

Op 1 augustus 2015 is de onderneming Hewlett Packard Nederland B.V. gesplitst in Hewlett Packard Nederland B.V. (HPE) en HP Nederland B.V. (HPI). De uitvoeringsovereenkomsten van HPE met HPPF worden voortgezet, waarbij de financieringsafspraken als gevolg van de splitsing vanaf de splitsingsdatum in de overeenkomst zijn vastgelegd. Naar aanleiding van het verzoek van HPI heeft het bestuur HPI toegelaten als aangesloten onderneming van HPPF. Dit heeft plaatsgevonden op basis van vrijwel dezelfde uitvoeringsovereenkomsten als HPE. In verband met de financieringsafspraken van HPPF met HPE en HPI heeft HPPF de pensioenverplichtingen en het pensioenvermogen verdeeld in een compartiment voor HPE en HPI (administratieve ringfencing). Deze compartimentering wordt uitsluitend gebruikt voor de financieringsafspraken met HPE en HPI en heeft geen invloed op het totale pensioenvermogen en dekkingsgraad van HPPF. Deze compartimentering is een tijdelijke maatregel, vooruitlopend op een volledige splitsing van de pensioenrisico's. Afspraken over de compartimentering zijn vastgelegd in een intentieovereenkomst tussen HPPF, HPE en HPI. Verder is hierin opgenomen dat bij HPI dezelfde pensioenovereenkomsten gelden als bij HPE en zijn onder andere afspraken vastgelegd over een (op termijn) volledige splitsing.

Medio 2016 werd bekend dat een volgende splitsing van HPE ging plaatsvinden. Enterprice Services Nederland B.V. (hierna: ESN) is als onderdeel van DXC verdergegaan, los van HPE. De werknemers van HPE zijn vooralsnog deelnemer gebleven van HPPF. ESN is door het bestuur met ingang van 1 januari 2017 als aangesloten onderneming toegelaten. Met ESN is een aparte uitvoeringsovereenkomst gesloten. Voor ESN is een apart compartiment ingericht in het kader van de administratieve ringfencing.

Daar waar in deze nota wordt gesproken over werkgever of aangesloten onderneming wordt daarmee zowel HPE als HPI bedoeld. Met ingang van 1 januari 2017 is ESN erbij gekomen.

Met ingang van 1 september 2017 is Entco Nederland B.V. (hierna: Entco) afgesplitst van HPE. Met het pensioenfonds is afgesproken dat de deelneming op 31 december 2017 eindigt. Op basis van hun lidmaatschap van de Werkgeversvereniging Nederland ICT in de Informatie-, Communicatie- en Kantoortechnologiebranche (ICK) zijn de werkgevers eigenlijk verplicht tot aansluiting bij de Stichting Bedrijfstakpensioenfonds TrueBlue (voorheen Stichting Bedrijfstakpensioenfonds ICK). Het bedrijfstakpensioenfonds TrueBlue heeft eerder gunstig gereageerd op het verzoek van de werkgevers om dispensatie te verlenen omdat de werkgevers

via het pensioenfonds over ten minste gelijkwaardige pensioenregelingen beschikken. Bedrijfstakpensioenfonds TrueBlue heeft de bestaande dispensaties voortgezet.

Uitvoeringsovereenkomsten worden aangegaan voor onbepaalde tijd. De aangesloten onderneming en het pensioenfonds kunnen de overeenkomst beëindigen per het einde van een kalenderjaar met een opzegtermijn van ten minste zes maanden.

3 De regeling, toeslagen en de pensioenaanspraken

Het pensioenfonds voert de middelloonregeling, premiepensioenregeling en de WIA-excedentregeling uit. Deze regelingen gelden voor de werknemers van Hewlett-Packard Nederland B.V. In dit hoofdstuk wordt in kernbegrippen en op hoofdlijnen een overzicht gegeven van deze regelingen.

Inleiding

De premiepensioenregeling geldt voor alle werknemers van 21 jaar en ouder. Op 1 januari 2010 is deze regeling bij het toenmalige HP in werking getreden en sinds die datum treden alle nieuwe werknemers toe tot deze regeling. Op 1 januari 2014 zijn ook de op 31 december 2013 aanwezige deelnemers in de beschikbare premiereregelingen van EPF opgenomen in de premiepensioenregeling van HPPF.

Deelnemers aan de huidige middelloonregeling zijn de deelnemers die tot 1 januari 2014 onafgebroken hebben deelgenomen aan de oude middelloonregeling van HPPF. De deelnemers per 31 december 2013 van het EPF in de middelloonregeling van EPF zijn met ingang van 1 januari 2014 ook opgenomen in de middelloonregeling van HPPF. De oude middelloonregelingen van HPPF en EPF zijn per 31 december 2013 gesloten.

De middelloonregeling kent een gemaximeerd salaris. Werknemers die deelnemen aan de middelloonregeling en een hoger salaris hebben, nemen ook deel aan de premiepensioenregeling voor het salarisdeel dat boven het gemaximeerde salaris ligt. Tot 1 januari 2014 was deze excedentregeling opgenomen in het pensioenreglement van de middelloonregeling.

De middelloon- en premiepensioenregeling zijn met ingang van 1 januari 2018 afgestemd op het vanaf die datum opnieuw gewijzigde fiscaal kader. Per 1 januari 2019 wordt de regeling aangepast in verband met de Wet Waardeoverdracht klein pensioen, de wettelijke aangepaste informatieverplichtingen en is het premierereglement aangepast in verband met de wijzigingen in de herverzekering.

Overgangssituaties

Er is nog een aantal gewezen werknemers van Hewlett-Packard met een pensioentoezegging op basis van oude pensioenregelingen in de periode vóór 1 januari 2010. Dit geldt zowel voor (gewezen) deelnemers van HPPF als van EPF. Een beschrijving van deze oude pensioenregelingen is niet in deze abtn opgenomen. Dit geldt ook voor specifieke overgangsbepalingen, uitgezonderd de VPL-overgangsregeling. Deze regeling ligt vast in artikel 26 van het middelloonreglement. Het vervallen van de zogenaamde VUT-overgangsregeling op 1 januari 2006 is gecompenseerd door de betrokken deelnemers een voorwaardelijke aanspraak te verlenen op extra ouderdomspensioen met bijbehorend partnerpensioen. Deze voorwaardelijke aanspraken zijn ondergebracht in HPPF. Op het moment dat de VPL-aanspraken ingekocht en daardoor onvoorwaardelijk worden, worden de kosten voor inkoop via de kostendeckende premie in rekening gebracht bij de betreffende aangesloten onderneming. Er is geen aparte voorziening gevormd voor de VPL-regeling. Deze regeling wordt verder niet beschreven in de abtn.

De pensioenrechten en pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden van het EPF zijn door de fusie per 1 juli 2014 ondergebracht bij HPPF.

3.0 Inhoudsopgave hoofdstuk 3

3.1 Korte omschrijving van de pensioenregelingen bij het pensioenfonds

3.2 Toeslagen op de pensioenen

3.3 Enkele kernbegrippen

3.4 Overzicht van de pensioensoorten in de pensioenregelingen

3.5 Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

3.1 Korte omschrijving van de pensioenregelingen bij het pensioenfonds

Premiepensioenregeling

De premiepensioenregeling is een pensioenregeling voor alle werknemers van 21 jaar en ouder en de werknemers die op of na 1 januari 2010 in dienst zijn getreden. Voor de deelnemers aan de premiepensioenregeling wordt een ten name van de deelnemer staande pensioenspaarrekening A geopend. De premiepensioenregeling is een beschikbare premieregeling waarbij het saldo van de pensioenrekening A door middel van maandelijkse stortingen wordt gevormd. Op de pensioeningangsdatum wordt dit saldo overgedragen naar een verzekeraar naar keuze van de (gewezen) deelnemer voor de aankoop van ouderdomspensioen en eventueel een bij overlijden direct ingaand partnerpensioen. Voor deelnemers die inkomende waardeoverdracht hebben gepleegd, wordt een tweede pensioenrekening geopend, de pensioenrekening B. Bij beëindiging van het deelnemerschap wordt de pensioenrekening A omgezet in een pensioenrekening B. Voor deelnemers die deelnemen aan de vrijwillige pensioenspaarrekening als omschreven in artikel 6a van het premiepensioenreglement wordt ook een rekening C geopend. In de premiepensioenregeling is ook een tijdelijk partnerpensioen verzekerd voor degenen die niet deelnemen aan de Middelloonregeling.

In de premiepensioenregeling worden ook de werknemers opgenomen met een salaris dat hoger is dan het maximum salaris in de middelloonregeling. Met ingang van 1 januari 2014 is voor de betreffende werknemers het premiepensioenreglement van toepassing. Voor die tijd was in het reglement van de middelloonregeling een excedentregeling opgenomen. Degenen die tot 1 januari 2014 een saldo hebben opgebouwd in de excedentregeling van de gesloten middelloonregeling van HPPF hebben nog steeds de mogelijkheid om het betreffende saldo conform het reglement van die regeling op de pensioeningangsdatum om te zetten in pensioenaanspraken bij het fonds.

Voor de (gewezen) deelnemers met een saldo per 31 december 2013 vanuit de beschikbare premieregeling van EPF kan het saldo alleen worden aangewend voor pensioenaanspraken bij een verzekeraar.

Er wordt een premie gestort op basis van een zogenaamde 3%-beschikbare premiestaffel. Op bepaalde momenten wordt, volgens de fiscale wet- en regelgeving, verplicht getoetst of het te verkrijgen pensioen op basis van deze 3%-staffel binnen de fiscale kaders blijft. Is er sprake van een bovenmatig pensioen dan vervalt het bovenmatig deel van het opgebouwde kapitaal aan het fonds. In verband met de invoering van de 3%-staffel zijn de bestaande pensioenrekeningen gesplitst in een deel 1 en deel 2. Op deel 1 worden de stortingen verricht die betrekking hebben op de 3%-staffel. Op deel 2 wordt het pensioenkapitaal geadmistreerd dat op 31 december 2014 op de betreffende rekening aanwezig was. Op die manier is er een zuivere scheiding gerealiseerd tussen het kapitaal o.b.v. de 3%-staffel en het kapitaal o.b.v. de 4%-staffel zoals die tot 1 januari 2015 in de regeling was opgenomen.

Met ingang van 1 september 2016 is een nieuw soort pensioenuitkering opgenomen in de Pensioenwet. Dit is de variabele pensioenuitkering. Zoals op grond van de Pensioenwet is vereist legt het fonds vlak voor pensionering aan de (gewezen) deelnemers met een opgebouwd kapitaal de keuze tussen een vastgestelde of variabele uitkering voor. Hierbij wijst het fonds op de voor- en nadelen en gevolgen van de keuze.

Het bestuur heeft besloten om als fonds de variabele uitkering niet aan te bieden. Indien een

aanstaande gepensioneerde kiest voor de variabele uitkering dan zal betrokkene deze moeten aankopen bij een pensioenuitvoerder die deze uitkering wel aanbiedt. Dit shoprecht geldt overigens ook al voor de (gewezen) deelnemers die geen pensioen kunnen aankopen bij het fonds. Ongeacht de keuze voor een vastgestelde of variabele uitkering zullen zij de uitkering elders in moeten kopen. De onderdelen van de Wet verbeterde premieregeling, die per 1 januari 2018 in werking zijn getreden en voor zover deze van belang zijn voor het fonds, zijn door het bestuur geïmplementeerd.

Middelloodregeling

Het pensioenfonds voert naast de hiervoor genoemde regelingen nog een middelloodregeling uit. Dit betreft een voortzetting van de tot 1 januari 2014 geldende middelloodregelingen van HPPF en het EPF. De middelloodregelingen zijn aangepast aan het fiscaal kader per 1 januari 2018. Aan de middelloodregeling nemen alleen de werknemers deel die tot 1 januari 2014 deelnamen aan de oude middelloodregeling van het HPPF en EPF.

In de middelloodpensioenregeling wordt ouderdomspensioen opgebouwd volgens een geïndexeerd middelloodsysteem. Daarnaast wordt er een partnerpensioen en wezenpensioen opgebouwd, waarvan de hoogte wordt afgeleid van het ouderdomspensioen. Daarnaast is een tijdelijk partnerpensioen verzekerd. Voor de opbouw van het ouderdomspensioen geldt een pensioenrichtdatum die gelijk is aan de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer de leeftijd van 68 jaar bereikt. Het ouderdomspensioen wordt uitgekeerd vanaf de ingangsdatum van de AOW-uitkering of de eerdere door de deelnemer gekozen ingangsdatum. De ingangsdatum mag niet voor de 55-jarige leeftijd liggen.

WIA-excedentregeling

De WIA-excedentregeling is net als de premiepensioenregeling op 1 januari 2010 ingevoerd. Dit is een regeling voor alle werknemers van 21 jaar en ouder die bij een aangesloten onderneming in dienst treden, mits het salaris hoger is dan de maximum WIA-loongrens. De hoogte van de WIA-loongrens is vermeld in Bijlage 1.

De WIA-excedentregeling voorziet in een arbeidsongeschiktheidspensioen ingeval van een tijdens de deelneming ingegaan recht op een arbeidsongeschiktheidsuitkering als bedoeld in de WIA. De hoogte van dit arbeidsongeschiktheidspensioen is afhankelijk van de mate van arbeidsongeschiktheid in de zin van de WIA. Het WIA-excedentpensioen is verzekerd bij een verzekeraar die ook voor uitkering van de verzekerde bedragen zal zorgdragen. De WIA-excedentregeling is vastgelegd in het WIA-excedentreglement.

3.2 Toeslagen op de pensioenen

3.2.1 Toezegging

Premiepensioenregeling

Gezien het karakter van de premiepensioenregeling komt het saldo op de pensioenrekening(en) niet voor een verhoging door middel van een toeslag in aanmerking. Op de pensioenrechten en pensioenaanspraken in de premiepensioenregeling worden geen toeslagen verleend.

Middelloodregeling

Op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden vindt een voorwaardelijke toeslagverlening plaats, de zogenaamde fondstoelage. Voor deelnemers geldt daarnaast een aanvullende toeslagverlening in de vorm van een toeslag A, B en C.

Toeslag A en toeslag B worden verleend op de pensioenaanspraken die tot 1 januari 2014 zijn opgebouwd in de tot die datum geldende middelloodpensioenregelingen bij HPPF respectievelijk het EPF.

Toeslag C en toeslag D worden verleend op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde aanspraken in aanvulling op de fondstoelage. Hierna worden deze toeslagen verder omschreven. De aanvullende toeslagen A, B, C en D worden verleend, indien aan de voorwaarden wordt voldaan en zolang sprake is van een deelnemerschap aan de middellood pensioenregeling.

3.2.2 Fondstoelage

Op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenrechten en pensioenaanspraken van deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden wordt jaarlijks per 1 januari toeslag verleend van maximaal het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks) van de maand oktober van het voorafgaande jaar afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.

Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre pensioenrechten en pensioenaanspraken van deelnemers, gewezen deelnemers, gewezen partners en pensioengerechtigden worden aangepast. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen reserve gevormd en wordt geen premie betaald. De toeslagverlening wordt uit beleggingsrendement gefinancierd.

De toeslagverlening is toekomstbestendig, wat inhoudt dat er jaarlijks niet meer toeslag als bedoeld in dit lid verleend wordt dan naar verwachting uit de beschikbare middelen ook in de toekomst te realiseren is. Bij een beleidsdekkingsgraad van minder dan de in 4.3.2. vermelde grens wordt geen toeslag verleend.

3.2.3 Toeslag A

Deelnemers, die premievrije pensioenaanspraken hebben in de per 31 december 2013 gesloten middelloodpensioenregeling van HPPF, verkrijgen een toeslag A in aanvulling op de toeslag die verleend wordt in de gesloten pensioenregeling. Deze toeslag is gelijk aan de hiervoor omschreven fondstoelage.

Toeslag A bedraagt maximaal 3,5% bovenop de fondstoelage, zodanig dat de fondstoelage vermeerderd met toeslag A, ten hoogste uitkomt op het maximum van:

- a. het percentage van de loonstijgingen zoals vastgelegd in de ICK-CAO, die zijn toegekend in de periode die loopt vanaf 2 januari van het voorafgaande jaar tot en met 1 januari van het betreffende jaar; en
- b. het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks), van de maand oktober van het voorafgaande jaar afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.

Toeslag A is onvoorwaardelijk en wordt uit bijdragen van de aangesloten ondernemingen gefinancierd.

3.2.4 Toeslag B

Deelnemers, die premievrije pensioenaanspraken hebben in de per 31 december 2013 gesloten middelloonregelingen EDS Pensioenregeling I en/of EDS Pensioenregeling II die werden uitgevoerd door het EPF, verkrijgen een toeslag B in aanvulling op de toeslag die verleend wordt in de betreffende gesloten pensioenregelingen.

Toeslag B bedraagt maximaal 50% van toeslag A. Toeslag B wordt zodanig beperkt dat de toeslag die wordt verkregen vanuit de gesloten regelingen, vermeerderd met toeslag B, maximaal 2/3e van het totaal van de fondstoeslag en toeslag A is.

Toeslag B is onvoorwaardelijk en wordt uit bijdragen van de aangesloten ondernemingen gefinancierd.

3.2.5 Toeslag C

Op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers wordt jaarlijks per 1 januari 2015 tot en met 2024 een aanvullende toeslag verleend indien de fondstoeslag lager is dan het hoogste van:

- a. het percentage van de loonstijgingen zoals vastgelegd in de ICK-CAO, die zijn toegekend in de periode die loopt vanaf 2 januari van het voorafgaande jaar tot en met 1 januari van het betreffende jaar; of
- b. het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks), van de maand oktober van het voorafgaande jaar afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.

Toeslag C is ten hoogste gelijk aan de toeslag die uit de premiebijdrage van 1,5 miljoen euro kan worden gefinancierd. Toeslag C kan daarnaast niet hoger zijn dan toeslag A en is maximaal 3,5%. Toeslag C wordt niet toegekend over de tot 1 januari 2014 opgebouwde pensioenen en de reeds verleende toeslag A of toeslag B.

Ten behoeve van de financiering van Toeslag C doen de aangesloten ondernemingen een jaarlijkse storting aan het fonds ter grootte van in totaal EUR 1,5 miljoen, voor het eerst in de maand januari 2015 en laatstelijk in de maand januari 2024. Als voor de financiering van Toeslag C niet de volledige storting nodig is, dan wordt het overschot toegevoegd aan een voorziening. Uit deze voorziening kunnen door het fonds alleen middelen worden onttrokken ten behoeve van Toeslag D als omschreven in 3.2.6.

Met ingang van 1 januari 2018 is de bijdrage van 1,5 miljoen euro verlaagd naar 1,43 miljoen euro als gevolg van nieuwe afspraken tussen werkgevers en de ondernemingsraden. Deze afspraken houden in dat bij een onvrijwillige uittreding in enig kalenderjaar van een onderneming

uit het pensioenfonds, waarvoor geen aparte ring is opgezet, deze bijdrage wordt verlaagd volgens onderstaande bepalingen.

- a. De totale bijdrage aan het pensioenfonds wordt vanaf het eerstvolgende kalenderjaar na uittreding verlaagd. De verlaging wordt eenmalig vastgesteld op basis van het aan de uittredende partij gerelateerde aandeel in de toeslag C in het kalenderjaar van uittreding.
- b. Bij een volgende onvrijwillige uittreding wordt de onder i vermelde methodiek op het verlaagde bedrag toegepast.

Daarnaast wordt bij een onvrijwillige uittreding in enig kalenderjaar van een onderneming uit het pensioenfonds, waarvoor geen aparte ring is opgezet het bovenstaande bedrag eenmalig verlaagd volgens onderstaande bepalingen.

- a. Het aandeel in de voorziening voor toeslag D van de uittredende onderneming wordt vastgesteld. Dit bedrag wordt verrekend door eenmalig bij de eerstvolgende betaling van toeslag C de bijdrage van de bij de betreffende ring behorende onderneming met het bedrag te verlagen.
- b. Bij een volgende onvrijwillige uittreding wordt de onder i. vermelde methodiek toegepast onder de volgende voorwaarden:
  - de toekenning van toeslag C in het betreffende jaar wordt niet lager dan zonder de verrekening;
  - de dekkingsgraad van het pensioenfonds is hoger dan 105% en de dekkingsgraad van de betreffende ring is hoger dan 105% op het moment dat de verrekening wordt vastgesteld;
  - de definitieve verrekening vindt plaats op basis van de definitieve voorzieningen (in juni van het jaar na de uittreding);
  - de werkgevers en de werknemers zijn akkoord met de mogelijk toekomstige negatieve gevolgen voor toeslagen;
  - de werkgevers en werknemers kunnen geen beroep doen op de precedentwerking van Entco of andere verrekeningen, in geval de ruimte in de premie voor toeslag C niet aanwezig is voor gehele of gedeeltelijke verrekening bij een volgende onvrijwillige uittreding.

In geval het pensioenfonds met het uittredend onderdeel van de werkgever een collectieve waardeoverdracht overeenkomt, is de eenmalige verlaging niet van toepassing.

Zoals vastgelegd artikel 4 lid 3 van de uitvoeringsovereenkomst wordt voor het jaar 2018 de bijdrage verlaagd met 135.000 euro. Deze verlaging met 135.000 euro voor het jaar 2018 wordt toegepast op de bijdrage van HPE.

3.2.6 Toeslag D

Het bestuur beslist jaarlijks in hoeverre toeslag D wordt toegekend. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is een voorziening gevormd. Deze voorziening kan alleen voor toeslag D worden aangewend. Toeslag D wordt toegekend indien en voor zover de voorziening bestaat en toereikend is om de toeslag te financieren.

Toeslag D kan vanaf 1 januari 2015 jaarlijks worden toegekend op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van deelnemers indien de som van de voorwaardelijke toeslagverlening zoals opgenomen in 3.2.2. en toeslag C als opgenomen in 3.2.5. lager is dan het hoogste van:

- a. het percentage van de loonstijgingen zoals vastgelegd in de ICK-CAO, die zijn toegekend in de periode die loopt vanaf 2 januari van het voorafgaande jaar tot en met 1 januari van het betreffende jaar; of
- b. het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks), van de maand oktober van het voorafgaande jaar afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar.

Het totaal van de fondstoeslag, toeslag C en toeslag D is ten hoogste gelijk aan toeslag A en voorts maximaal 3,5%. Daarnaast dienen de regels m.b.t. toekomstig bestendige toeslagverlening ook voor toeslag D in acht te worden genomen. Dit betekent dat toeslag D niet verleend wordt indien de beleidsdekkingsgraad lager is dan de in 4.3.2. vermelde grens. Verder wordt toeslag D in een jaar zodanig vastgesteld dat deze toeslag naar verwachting uit de voor toeslag D beschikbare middelen ook in de toekomst te realiseren is.

3.2.7 Toeslag voor arbeidsongeschikten

De pensioenaanspraken van de (gedeeltelijk) arbeidsongeschikte deelnemers die op grond van premievrijstelling verder worden opgebouwd, worden jaarlijks opnieuw vastgesteld op basis van een fictief salaris dat jaarlijks maximaal verhoogd wordt conform de loonontwikkeling in de ICK-CAO. Voor deze voorwaardelijke toeslagverlening is geen bestemmingsreserve gevormd en wordt geen premie betaald.

Bij een beleidsdekkingsgraad van minder dan de in 4.3.2. vermelde grens wordt deze toeslag niet verleend. Verder wordt er niet meer toeslag verleend dan naar verwachting in de toekomst uit de beschikbare middelen te realiseren is. Voor deze toeslagverlening wordt verder het beleid gevolgd dat ook geldt voor de toekomstbestendige fondstoeslag.

3.3 Enkele kernbegrippen

3.3.1 Pensioendatum

In de premiepensioenregeling en de middelloonregeling geldt een pensioendatum die gelijk is aan de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt, als vastgelegd in de AOW.

Het pensioen gaat in op de pensioendatum, dan wel de door de (gewezen) deelnemer gekozen eerdere pensioeningsdatum, welke datum op zijn vroegst de eerste van de maand is waarin de deelnemer 55 jaar wordt. De (gewezen) deelnemer heeft de mogelijkheid om gebruik te maken van deeltijdpensioering.

Bij de opbouw van het ouderdomspensioen in de middelloonregeling wordt uitgegaan van een pensioenrichtdatum. Dit is de eerste dag van de maand volgend op de maand waarin de deelnemer of gewezen deelnemer 68 jaar wordt.

3.3.2 Pensioengevend jaarsalaris

In de premie- en middelloonregeling bestaat het pensioengevende salaris uit het vaste salaris vermeerderd met een variabel deel On Target Earnings (OTE).

Het totale pensioengevende salaris is met ingang van 1 januari 2015 gemaximeerd op het salaris dat o.b.v. fiscale wetgeving maximaal in aanmerking mag worden genomen (artikel 18ga van de Wet op de loonbelasting 1964). Per 1 januari 2018 is dit maximum € 105.075,--.

Het vaste salaris is gelijk aan 12 maal het vaste maandsalaris vermeerderd met de vakantietoelage. Het variabele salaris is gebaseerd op On Target Earnings (OTE). Tot het pensioengevend salaris behoort vanaf 1 januari 2015 het Variabel deel OTE dat in het voorafgaande kalenderjaar is uitbetaald. Het uitbetaalde Variabel deel OTE is pensioengevend in het daarop volgende jaar, tot maximaal het Variabel deel OTE op de peildatum van het huidige kalenderjaar.

Voor de aanspraken die op risicobasis zijn verzekerd wordt het gemiddelde van de OTE in de afgelopen 3 jaar meegenomen, voor zover dit deel van de OTE nog niet is meegenomen in het pensioengevend salaris.

In de middelloonregeling wordt een maximum grenssalaris (hierna: grensbedrag) in acht genomen. Dit grensbedrag is gelijk aan het ICK grensbedrag II en bedraagt in 2018 € 64.783,--.

3.3.3 Pensioengrondslag

In de premie- en middelloonregeling is de pensioengrondslag gelijk aan het pensioengevend salaris verminderd met de franchise. De hoogte van de franchise is vermeld in Bijlage 1.

Voor de vaststelling van de deelnemersbijdrage wordt een eigen-bijdrage-grondslag in aanmerking genomen. Dit is het pensioengevend salaris verminderd met een eigen-bijdrage-franchise. De eigen-bijdrage-franchise is gelijk aan 1,5 maal de franchise.

De variabele excedent pensioengrondslag risicodekking is gelijk aan het variabele pensioensalaris risicodekking verminderd met de variabele pensioengrondslag risicodekking.

Deelnemers aan de middelloonregeling die een pensioengevend salaris hebben dat hoger is dan het grensbedrag in de middelloonregeling nemen ook deel aan de premiepensioenregeling. Voor

hen is in de premiepensioenregeling de franchise en de eigen-bijdrage-franchise gelijk aan het grensbedrag.

3.3.4 Peildatum

In de pensioenregelingen is de peildatum gedefinieerd als de eerste januari van enig jaar.

3.3.5 Partner

Als partner wordt beschouwd de man of vrouw met wie de (gewezen) deelnemer of gepensioneerde voor pensionering in het huwelijk is getreden, een geregistreerd partnerschap is aangegaan of een samenlevingsvorm is aangegaan. De samenlevingsvorm dient aan een aantal in het premie- en middelloonpensioenreglement omschreven voorwaarden te voldoen.

3.4 Overzicht van de pensioensoorten in de pensioenregelingen

Hieronder volgt een korte beschrijving van alle pensioensoorten in de pensioenregelingen.

3.4.1 Premiepensioenregeling

Ouderdomspensioen

- **Systeem**
  - De premiepensioenregeling is een beschikbare premieregeling. Er is sprake van een premieovereenkomst.
  - Het saldo van de pensioenrekeningen A, B en C ten behoeve van de aankoop van ouderdomspensioen bij pensionering en eventueel partnerpensioen wordt opgebouwd op basis van maandelijkse stortingen op de pensioenrekening. De storting is een leeftijdsafhankelijke premie als percentage van de pensioengrondslag van de deelnemer waarbij rekening gehouden wordt met de eventuele deeltijdfactor. De leeftijdsafhankelijke premie wordt vastgesteld aan de hand van de in het premiepensioenreglement vermelde premiepercentages. In de pensioengrondslag wordt vanaf 2015 rekening gehouden met pensioengevende variabele salarisbestanddelen.
  - In verband met de invoering van de 3%-staffel zijn de bestaande pensioenrekeningen A, B en C gesplitst in een deel 1 en deel 2. Op deel 1 worden de stortingen verricht die betrekking hebben op de 3%-staffel. Op deel 2 wordt het pensioenkapitaal gestort dat op 31 december 2014 op de betreffende rekening aanwezig was. Op die manier is er een zuivere scheiding gerealiseerd tussen het kapitaal o.b.v. de 3%-staffel en het kapitaal o.b.v. de 4%-staffel zoals die tot 1 januari 2015 in de regeling was opgenomen.
- **Franchise**
  - De franchise wordt jaarlijks per de peildatum vastgesteld en is minimaal gelijk aan 100/75e (tot 1 januari 2015 100/70e) van de AOW-uitkering voor gehuwden vermeerderd met de vakantietoelage (enkelvoudig) afgerond op gehele € naar boven. De hoogte van de franchise is vermeld in Bijlage 1. De franchise is gelijk aan de fiscaal minimale franchise. Voor vaststelling van de bijdrage van deelnemers geldt een eigen-bijdrage franchise van 1,5 maal de franchise. Vanaf 1 januari 2018 wordt bij de vaststelling van het partner- en wezenpensioen op risicobasis uitgegaan van een andere franchise. Deze afwijkende franchise wordt jaarlijks per de peildatum vastgesteld en is met ingang van die datum gelijk aan 100/66,28e van de AOW-uitkering voor gehuwden en kan in enig jaar niet lager zijn dan het in dat jaar fiscaal minimaal in acht te nemen bedrag. Per 1 januari 2018 bedraagt de franchise voor de vaststelling van het partner- en wezenpensioen in de premiepensioenregeling EUR 15.099,--. Voor deelnemers aan de middelloonregeling is de franchise en de eigen-bijdrage franchise gelijk aan het grensbedrag.
- **Pensioengrondslag**
  - De pensioengrondslag is gelijk aan het pensioengevende jaarsalaris verminderd met de franchise. Voor degenen die ook deelnemen aan de middelloonregeling is de pensioengrondslag gelijk aan het deel van het pensioengevende salaris dat boven het maximaal pensioengevend salaris in de middelloonregeling ligt. Voor de premiebetaling wordt een eigen-bijdrage grondslag aangehouden. Deze is gelijk aan het pensioengevende salaris verminderd met de eigen-bijdrage-franchise. Voor degenen die ook deelnemen aan de middelloonregeling is de eigen-bijdrage grondslag gelijk aan het deel van het pensioengevende salaris dat boven het maximaal pensioengevend salaris in de middelloonregeling ligt.
- **Hoogte**

- Er vindt geen opbouw van ouderdomspensioen plaats. De hoogte van het aan te kopen ouderdomspensioen is afhankelijk van het saldo van de pensioenrekening(en) en de op het moment van aanwending geldende tarieven bij een verzekeraar naar keuze. Met ingang van 1 september 2016 kan de deelnemer hierbij kiezen tussen de aankoop van een ouderdomspensioen in de vorm van de traditionele vastgestelde of de nieuwe variabele uitkering of een combinatie hiervan.
- Met ingang van 1 januari 2015 wordt een premie gestort op basis van een staffel die is afgeleid van de zogenaamde 4%-beschikbare premiestaffel. De staffel valt binnen de marges van de zogenaamde 3%-beschikbare premiestaffel, staffel 2. Op bepaalde momenten wordt, volgens de fiscale wet- en regelgeving, verplicht getoetst of het te verkrijgen pensioen op basis van deze voor toetsing gebruikte 3%-staffel binnen de fiscale kaders blijft. Is er sprake van een bovenmatig pensioen dan vervalt het bovenmatig deel van het opgebouwde kapitaal aan het fonds.

Partnerpensioen

- Systeem
  - Het partnerpensioen is op risicobasis verzekerd. De verzekering eindigt zodra het deelnemerschap wordt beëindigd. Na beëindiging van het deelnemerschap kan het recht op partnerpensioen vanuit het saldo van de pensioenrekening(en) B en C worden verkregen door inkoop bij een verzekeraar bij pensionering of bij eerder overlijden.
- Hoogte
  - Het jaarlijkse partnerpensioen op risicobasis is gelijk aan een percentage van de laatstelijk voor de deelnemer vastgestelde pensioengrondslag vermenigvuldigd met de deelnemerstijd zoals gedefinieerd in het premiepensioenreglement. Over de dienstjaren tot 1 januari 2015 geldt een percentage van 1,225. Met ingang van 1 januari 2015 is dit percentage 1,16. Bij de vaststelling van het totale partnerpensioen wordt rekening gehouden met de variabele salarisbestanddelen die pensioengevend zijn, maar nog niet in de pensioengrondslag zijn meegenomen;
  - Na beëindiging van het deelnemerschap wordt de hoogte van het aan te kopen partnerpensioen bepaald door de hoogte van het saldo van de pensioenrekeningen B en C en de op het moment van aanwending geldende tarieven bij een verzekeraar naar keuze.

Tijdelijk partnerpensioen

- Systeem
  - Het tijdelijk partnerpensioen is op risicobasis verzekerd. Voor de verzekering en uitkering van tijdelijk partnerpensioen gelden de voorwaarden van de verzekeraar.
- Hoogte
  - Bij overlijden van de deelnemer voor de pensioeningangsdatum heeft de partner recht op een tijdelijk partnerpensioen. De hoogte van het jaarlijkse tijdelijk partnerpensioen voor een deelnemer met een volledige werktijd de franchise is vermeld in Bijlage 1. Voor nog niet ingegane uitkeringen zal bovengenoemd bedrag per 1 januari van ieder jaar worden aangepast met het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks) van de maand oktober afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar. Deze verhoging geldt niet voor reeds ingegane tijdelijke partnerpensioenen.

Wezenpensioen

- Systeem

- Het wezenpensioen is op risicobasis verzekerd. De verzekering eindigt zodra het deelnemerschap wordt beëindigd.
- Hoogte
  - Het jaarlijks wezenpensioen bedraagt voor elk kind 20% van het op risicobasis verzekerde partnerpensioen dat laatstelijk voor de ingangsdatum van het wezenpensioen voor de deelnemer is vastgesteld. Het wezenpensioen wordt voor volle wezen verdubbeld. Volle wezen zijn kinderen waarvan zowel de vader als moeder als omschreven in de definitie ‘Kind’ van het premiepensioenreglement, zijn overleden.

Vrijwillige bijspaarregeling

- Systeem
  - Dit is een vrijwillige beschikbare premieregeling.
- Hoogte
  - De deelnemer kan extra pensioen opbouwen over salarisbestanddelen die nog niet zijn meegenomen in het pensioengevend salaris in de premiepensioen- of middelloonregeling. De bijdrage is gelijk aan een percentage, conform de beschikbare premiestaffel in de premiepensioenregeling, vermenigvuldigd met het betreffende salarisdeel. De bijdragen worden, naar keuze van de deelnemer, jaarlijks of maandelijks vastgesteld. De bijdragen worden door de aangesloten ondernemingen ingehouden op het salaris en aan het fonds afgedragen. Deze bijdragen worden direct gestort op de ten name van de deelnemer staande pensioenrekening C1. Met als in het verplichte deel van de premiepensioenregeling wordt op bepaalde momenten, volgens de fiscale wet- en regelgeving, verplicht getoetst of het te verkrijgen pensioen op basis van deze voor toetsing gebruikte 3%-staffel binnen de fiscale kaders blijft. Is er sprake van een bovenmatig pensioen dan vervalt het bovenmatig deel van het opgebouwde kapitaal aan het fonds.
  - Voor deelnemers aan de vrijwillige bijspaarregeling die verder alleen pensioen opbouwen in de middelloonregeling, zal het kapitaal bij beëindiging van het deelnemerschap standaard worden aangewend voor pensioenaanspraken in het pensioenfonds. Voor de overige deelnemers zal het kapitaal worden aangewend voor pensioenaanspraken bij een verzekeraar.

3.4.2 Middelloonregeling

Ouderdomspensioen

- Systeem
  - Het ouderdomspensioen wordt gedurende het deelnemerschap opgebouwd volgens een geïndexeerde middelloonregeling. Er is sprake van een uitkeringsovereenkomst.
- Franchise
  - De franchise wordt jaarlijks per de peildatum vastgesteld en is minimaal gelijk aan 100/75e (tot 1 januari 2014 100/70e) van de AOW-uitkering voor gehuwden vermeerderd met de vakantietoeslag (enkelvoudig) afgerond op gehele € naar boven. De hoogte van de franchise is vermeld in Bijlage 1. De franchise is gelijk aan de fiscaal minimale franchise. Voor vaststelling van de bijdrage van deelnemers geldt een eigen-bijdrage franchise van 1,5 maal de franchise.
- Pensioengrondslag

- De pensioengrondslag voor het ouderdomspensioen is gelijk aan het (gemaximeerde) pensioengevende jaarsalaris verminderd met de franchise.
- Voor de premiebetaling wordt een eigen-bijdrage grondslag aangehouden. Deze is gelijk aan het pensioengevende salaris verminderd met de eigen-bijdrage-franchise.
- Opbouw
  - Jaarlijks wordt met ingang van 1 januari 2015 1,875% van de voor dat jaar geldende pensioengrondslag aan ouderdomspensioen opgebouwd, waarbij rekening gehouden wordt met de eventuele deeltijdfactor.

Partnerpensioen

- Systeem
  - Alle deelnemers bouwen een partnerpensioen op.
- Hoogte
  - Het partnerpensioen bedraagt 70% van het ouderdomspensioen in de middelloonregeling. Bij overlijden van de deelnemer voor pensionering worden bij de vaststelling van het partnerpensioen toekomstige deelnemersjaren meegenomen. Voor de gewezen deelnemer en gepensioneerde blijft een premievrije aanspraak op partnerpensioen bestaan.

Tijdelijk partnerpensioen

- Systeem
  - Het tijdelijk partnerpensioen is op risicobasis verzekerd. Voor de verzekering en uitkering van tijdelijk partnerpensioen gelden de voorwaarden van de verzekeraar.
- Hoogte
  - Bij overlijden van de deelnemer voor de pensioeningangsdatum heeft de partner recht op een tijdelijk partnerpensioen. De hoogte van het jaarlijkse tijdelijk partnerpensioen voor een deelnemer met een volledige werktijd de franchise is vermeld in Bijlage 1. Voor nog niet ingegane uitkeringen zal bovengenoemd bedrag per 1 januari van ieder jaar worden aangepast met het percentage waarmee de consumentenprijsindex (CPI alle huishoudens, afgeleide reeks) van de maand oktober afwijkt van genoemd prijsindexcijfer van de maand oktober van het daaraan voorafgaande jaar. Deze verhoging geldt niet voor reeds ingegane tijdelijke partnerpensioenen.

Wezenpensioen

- Systeem
  - Alle deelnemers bouwen een wezenpensioen op.
- Hoogte
  - Het wezenpensioen bedraagt 14% van het bij overlijden van de deelnemer vastgestelde bereikbare ouderdomspensioen in de middelloonregeling. Voor volle wezen wordt het wezenpensioen verdubbeld. Het wezenpensioen eindigt bij de 18-jarige leeftijd van de wees. Indien en zolang de wees studeert of arbeidsongeschikt is, wordt aan wezen ouder dan 18 jaar eveneens wezenpensioen uitgekeerd, maximaal tot het bereiken van de 27-jarige leeftijd. Voor de gewezen deelnemer en gepensioneerde blijft een premievrije aanspraak op wezenpensioen bestaan.

3.4.3 WIA-excedentregeling

WIA-excedentpensioen

- Systeem
  - Voor alle deelnemers met een pensioensalaris vermeerderd met het variabele pensioensalaris risicodekking boven de WIA-loongrens is er een arbeidsongeschiktheidspensioen verzekerd op risicobasis (WIA-excedentpensioen).
- Hoogte
  - Voor het salarisdeel boven de WIA-loongrens is er een WIA-excedentpensioen ter grootte van 70% dit salarisdeel, vermenigvuldigd met het uitkeringspercentage dat afhankelijk is van de mate van arbeidsongeschiktheid. Deze mate van arbeidsongeschiktheid wordt vastgesteld volgens het klassensysteem zoals vermeld in hoofdstuk 3.6.

3.5 Premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid

Zowel de premiepensioenregeling als de middelloonregeling voorzien in een (gedeeltelijke) premievrije voortzetting van de pensioenopbouw bij (gedeeltelijke) arbeidsongeschiktheid. Het fonds heeft de voortzetting van de premiebetaling bij arbeidsongeschiktheid in de premiepensioenregeling herverzekerd.

Mate van premievrije voortzetting

Bij de vaststelling van de mate van premievrije voortzetting wordt de mate van arbeidsongeschiktheid in aanmerking genomen.

Voor deelnemers die onder de werking van de WIA vallen, wordt het vrijstellingspercentage dat afhankelijk is van de mate van arbeidsongeschiktheid bepaald volgens een zogenaamd 5-klassen-systeem. Dit betekent dat het vrijstellingspercentage gelijk is aan:

- 100% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 80% of meer;
- 72,5% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 65% tot 80%;
- 60% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 55% tot 65%;
- 50% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 45% tot 55%;
- 40% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 35% tot 45%.

Voor deelnemers die onder de werking van de WAO blijven vallen, wordt de mate van arbeidsongeschiktheid bepaald volgens een zogenaamd 7-klassen-systeem. Dit betekent dat het vrijstellingspercentage dan gelijk is aan:

- 100% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 80% of meer;
- 72,5% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 65% tot 80%;
- 60% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 55% tot 65%;
- 50% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 45% tot 55%;
- 40% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 35% tot 45%;
- 30% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 25% tot 35%;
- 20% bij een arbeidsongeschiktheidspercentage van 15% tot 25%.

Voortzetting in de premiepensioenregeling

De verdere stortingen op de pensioenrekening ten behoeve van de arbeidsongeschikte deelnemer vinden plaats conform de premiepensioenregeling en zijn voor rekening van het fonds. Het verloop van de in het premiepensioenreglement opgenomen premiestaffel wordt hierbij gevolgd. De premie wordt verder vastgesteld op basis van de laatst vastgestelde pensioengrondslag.

Voortzetting in de middelloonregeling

De opbouw van het ouderdoms-, partner- en wezenpensioen wordt voortgezet conform het reglement en zijn voor rekening van het fonds. De voortzetting vindt plaats op basis van de laatst vastgestelde pensioengrondslag.

4 Financieel kader

Het pensioenfonds is een ‘eigen beheer’ pensioenfonds en heeft haar risico’s met betrekking tot de middelloonpensioenregeling en oude pensioenregelingen, met uitzondering van de in paragraaf 4.2.3. beschreven risicodekkings, niet herverzekerd. De risico’s met betrekking tot de premiepensioenregeling heeft het fonds zoveel mogelijk herverzekerd. Na een beschrijving van de risico’s die voortkomen uit de aangegane verplichtingen in eigen beheer, wordt ingegaan op de financiële opzet bij het pensioenfonds en de daarmee samenhangende financiële sturingsmiddelen.

4.0 Inhoudsopgave hoofdstuk 4

4.1 Risico’s uit aangegane verplichtingen in eigen beheer

4.2 Reservering

4.3 Premiebeleid en toeslagenbeleid

4.4 Beleggingsbeleid

4.5 Voorwaardelijke toeslagen binnen reservering, premie- en beleggingsbeleid

4.6 Financiële sturingsmiddelen

4.1 Risico’s uit aangegane verplichtingen in eigen beheer

4.1.1 Premiepensioenregeling

Alle risico’s die voortkomen uit de premiepensioenregeling bij het pensioenfonds worden zoveel mogelijk herverzekerd. Dit betekent dat de daaruit voortvloeiende risico’s betrekking hebben op de in hoofdstuk 1 besproken:

- operationele ondernemingsrisico’s;
- beleidsmatige ondernemingsrisico’s en de daarmee verweven risico’s die verband houden met de continuïteit van de premiebetaling door de aangesloten ondernemingen.

Mocht een aangesloten onderneming de verplichting tot premiebetaling wegens een ingrijpende wijziging van omstandigheden niet meer kunnen nakomen, dan zullen de door de aangesloten onderneming beschikbaar te stellen premiebijdragen aan de gewijzigde omstandigheden worden aangepast. De aangesloten onderneming stelt de deelnemers en het fonds hiervan onmiddellijk schriftelijk in kennis. De opgebouwde saldi van de pensioenrekeningen zullen echter niet worden aangepast.

4.1.2 Middelloonregeling

Alle verplichtingen die voortkomen uit de middelloonregeling worden in eigen beheer gehouden. Het in eigen beheer houden betekent dat de daaruit voortvloeiende risico’s betrekking hebben op de in hoofdstuk 1 besproken:

- operationele ondernemingsrisico’s;
- beleidsmatige ondernemingsrisico’s en de daarmee verweven risico’s die verband houden met:
  - de beleggingen (dekkingstekort);
  - de toeslagen op de pensioenen (risico minder toeslagen te kunnen verlenen);
  - het te laag (of te hoog) vaststellen van de (risico)premie en van de voorziening;
  - continuïteit van de premiebetaling door de aangesloten ondernemingen.

Het beleggingsrisico houdt in dat op enig moment de waarde van de beleggingen lager kan zijn dan de op de grondslagen van het pensioenfonds vastgestelde voorziening

pensioenverplichtingen. Om dit risico te minimaliseren wordt een zo adequaat mogelijk beleggingsbeleid gevoerd, dat beschreven wordt in paragraaf 4.4.

De situatie kan ontstaan dat op de pensioenen niet zondermeer een toeslag verleend kan worden zoals geformuleerd in het (voorwaardelijke) toeslagenbeleid (zie ook paragraaf 3.2). Dit zou het gevolg kunnen zijn van slechte beleggingsrendementen en is dan in die zin gekoppeld aan het beleggingsrisico. Bovendien kan een dergelijke situatie mede veroorzaakt worden door de prioriteitstelling opgesteld voor de totale financiering van de pensioenregelingen.

De voorziening pensioenverplichtingen wordt gebaseerd op actuariële grondslagen. De actuariële grondslagen moeten voldoende basis bieden om een prudente voorziening te kunnen vaststellen. Aanpassing van de actuariële grondslagen (bijvoorbeeld het overgaan op nieuwere overlevingstafels) is altijd aandachtspunt bij de vaststelling van de voorziening en de analyse van het verloop ervan (zie ook paragraaf 4.2). Dit geldt ook voor de risicopremies voor de betreffende op risicobasis verzekerde aanspraken, waarbij door nacalculatie en door ervaringscijfers evaluatie plaatsvindt (zie ook paragraaf 4.3).

De risico's verbonden aan het vaststellen van de pensioenpremie liggen op het vlak van de inschatting van de actuariële lasten en de bronnen van financiering (waaronder ook de beleggingsrendementen), daarbij betrokken de premiesystematiek bekeken over een langere periode (zie ook paragraaf 4.3). Bij de vaststelling van de pensioenpremie dient onder het Financieel Toetsingskader tevens rekening te worden gehouden met het te volgen toeslagenbeleid.

Mocht een aangesloten onderneming de verplichting tot premiebetaling wegens een ingrijpende wijziging van omstandigheden niet meer kunnen nakomen, dan zullen de op te bouwen pensioenaanspraken aan de gewijzigde omstandigheden worden aangepast. De aangesloten onderneming stelt de deelnemers en het fonds hiervan onmiddellijk schriftelijk in kennis. De op grond van al gedane betalingen verworven aanspraken op pensioen zullen echter niet worden aangetast.

Gesteld kan worden dat de risico's die voortkomen uit de aangegane verplichtingen in eigen beheer niet onafhankelijk van elkaar zijn. De wisselwerking heeft veelal het effect van communicerende vaten. Vandaar dat een analyse van de risico's bekeken wordt integraal over alle beleidsgebieden. De daaruit voortvloeiende inzet van sturingsmiddelen wordt beschreven in paragraaf 4.6.

4.1.3 Doelstellingen en beleidsuitgangspunten

HPPF voert de pensioenregelingen uit van de aangesloten ondernemingen. Tot op heden bestond die opdrachtaanvaarding uit de uitvoering van de pensioenovereenkomst met inbegrip van de regeling, financiering en ambitie. Met ingang van 1 januari 2015 is daar de risicohouding aan toegevoegd. Deze risicohouding neemt in het aangepast Financieel Toetsingskader een belangrijke plaats in. Vooraf moet worden vastgesteld welk risico acceptabel is. Bij het vaststellen van de risicohouding is het van belang de risicohouding van de belanghebbenden mee te nemen. De vraag is welk risico's zij bereid zijn te lopen om de doelstellingen van het fonds te realiseren en de mate waarin het fonds beleggingsrisico's kan lopen gezien de kenmerken van het fonds.

De visie van het pensioenfonds is een goed pensioenresultaat te realiseren. Het bestuur erkent dat het noodzakelijk is om enige risico's te lopen om dit doel te bereiken. De

beleggingsdoelstellingen en wijze waarop het fonds beleggingsrisico's meet, evalueert en beheert is concreet omschreven in hoofdstuk 4.

Kwalitatieve omschrijving van de risicohouding

De kwalitatieve risicohouding van het pensioenfonds is gebaseerd op volgende pijlers:

- voor de risicohouding relevante uitgangspunten en eigenschappen van het pensioenfonds betreffen:
  - de middelloonregeling is een gesloten regeling waarin opbouw plaatsvindt;
  - een dekkende financiering: gedempte kostendekkende premie met extra opslagen en een bijstortverplichting;
- balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring en het risicobeheer anderzijds;
- transparantie over het beleggingsbeleid naar belanghebbenden van het fonds komt tot uitdrukking in de verklaring inzake beleggingsbeginselen. Het pensioenfonds voert een beleggingsbeleid dat in overeenstemming is met de prudent-person regel;
- het fonds stelt een beleggingscyclus vast op grond waarvan het strategisch beleggingsbeleid, het beleggingsplan en de uitvoering periodiek worden geëvalueerd en herbeoordeeld. Voor de langere termijn wordt een strategisch beleggingsbeleid vastgesteld, dat in ieder geval een beschrijving bevat van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en een bandbreedte voor de beleggingsportefeuille. Daarna vertaalt het fonds het strategisch beleggingsbeleid naar een beleggingsplan waarin een gedetailleerde omschrijving van het beleggingsbeleid wordt gegeven;
- voor het risicobegrip maakt het pensioenfonds gebruik van:
  - criteria, zoals netto 'over'rendement (van het rendement van de beleggingen boven de marktwaarde van de verplichtingen) en tracking error (in de zin van de beweeglijkheid van de dekkingsgraad);
  - de lange termijn risicohouding (in termen van pensioenresultaat) en de korte termijn risicohouding (in termen van vereist vermogen).

Onderzoek risicohouding bestuur en belanghebbenden

Op basis van deze pijlers is door het fonds de risicohouding onderzocht onder de bestuursleden, het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en onder de leden van de ondernemingsraad, als zijnde de vertegenwoordigers van de werknemers. Dit is gedaan op basis van een "blind tasting" methode. Het bestuur heeft verschillende beleggingsmixen laten doorrekenen en daarbij gekeken naar de voor de belanghebbenden relevante gegevens zoals de mate van toeslagverlening, de kans op én de hoogte van een mogelijke bijstorting, de tracking error, het meerrendement en de solvabiliteit. Uiteraard is een zo laag mogelijke bijstorting en kans hierop en een zo hoog mogelijke toeslagverlening gewenst, echter deze twee eenheden bewegen in tegenovergestelde richting. Op basis van de resultaten van de doorrekeningen van de verschillende beleggingsmixen heeft het bestuur zich over haar risicobereidheid en strategisch beleggingsbeleid uitgesproken. De resultaten van berekeningen zijn vervolgens ook "blind" voorgelegd aan het verantwoordingsorgaan, de werkgever(s) en de leden van de ondernemingsraad, als zijnde de vertegenwoordigers van de werknemers.

Op basis van dit onderzoek is door partijen het meest gewenste profiel gekozen, waarmee de risicohouding van partijen tot uitdrukking is gekomen. Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat het huidige risicoprofiel van het fonds, dat tot uiting komt in het in deze abtn geformuleerde beleggingsbeleid, als meest gewenste risicoprofiel naar voren komt. De huidige beleggingsportefeuille is een resultante van de fusie tussen HPPF en pensioenfonds EDS.

Kwantitatieve omschrijving van de korte termijn risicohouding

De risicohouding op de korte termijn komt tot uitdrukking in de hoogte van het vereist eigen vermogen en een bandbreedte hierbij. Een bandbreedte voor het vereist eigen vermogen is bedoeld als ruimte voor strategische wijzigingen binnen de beleggingsportefeuille (bijvoorbeeld meer aandelen ten koste van vastrentende waarden of een lagere afdekking van het renterisico). Dergelijke wijzigingen zijn toegestaan mits ze binnen de bandbreedte van het vereist eigen vermogen vallen. Daarnaast is het een soort monitoring-framework (op kwartaalbasis). Bij overschrijding van de bandbreedte dient een fonds in beginsel te herbalanceren.

Om tot een korte termijn risicohouding te komen zijn analyses uitgevoerd naar de beweeglijkheid van het vereist eigen vermogen bij het huidige strategische beleggingsbeleid.

De risicohouding op korte termijn is door het bestuur vertaald in een tracking error van 8,5% met een bandbreedte van $\pm 1\%$ -punt en een vereist eigen vermogen van 116,5% en een bandbreedte van $\pm 4\%$ -punt.

Kwantitatieve omschrijving van de lange termijn risicohouding

Het bestuur heeft voor de bepaling van het beleid ten aanzien van de lange termijn risicohouding de kwalitatieve risicohouding als uitgangspunt gehanteerd.

Voor de concrete invulling van de risicohouding wordt één ondergrens van het verwacht pensioenresultaat op fondsniveau gehanteerd. Dus geen gescheiden normen voor de startdekkingsgraden vereist vermogen en feitelijke situatie. Er zijn drie mogelijke invullingen voor de lange termijn risicohouding beoordeeld:

1. 85% en 35%;
2. 90% en 30%;
3. 95% en 25%.

Na analyse en bespreking van de resultaten heeft het bestuur het beleid bepaald ten aanzien van de lange termijn risicohouding: Het bestuur hanteert als ondergrenzen voor het verwachte pensioenresultaat 90% met een maximale afwijking in een slechtweerscenario van 30%. Hiermee wordt voldaan aan de uitgangspunten die het bestuur voor de keuze wenst te hanteren.

Uitgangspositie	Te kiezen ondergrens	Lange termijn risicohouding BELEID
Waarbij aan VEV wordt voldaan ¹	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%
Feitelijke financiële positie ²	Ondergrens bij verwacht pensioenresultaat op fondsniveau	90%
	Maximale afwijking van pensioenresultaat op fondsniveau in slechtweerscenario	30%

N.B.

1. Op de ondergrens van het verwachte pensioenresultaat vanuit de evenwichtssituatie is alleen getoetst bij de eerste haalbaarheidstoets. Het verwachte pensioenresultaat bedroeg 99,9%, waardoor is voldaan aan de ondergrens.

2. Op de grenzen vanuit de feitelijke financiële positie wordt jaarlijks getoetst.

De grenzen zijn getoetst in de haalbaarheidstoets die in de bestuursvergadering van 9 juni 2017 is behandeld. De uitkomsten voor de actieve en inactieve deelnemers samen zijn als volgt:

- verwacht pensioenresultaat vanuit de feitelijke dekkingsgraad ultimo 2016 van 107,8%: 101,9%;
- verwacht pensioenresultaat slecht weer scenario 85,9% (afwijking 15,7%).

Het pensioenresultaat van 101,9% valt ruim boven de vastgestelde ondergrens van 90%. De maximale afwijking in het slechtweersscenario van 15,7% ligt ruim onder de vastgestelde grens van 30%. Het fonds voldoet hiermee aan de normering van de pensioenresultaten die in 2015 zijn vastgesteld op basis van de aanvangshaalbaarheidstoets. Het bestuur heeft de sociale partners en het verantwoordingsorgaan geïnformeerd over de resultaten van deze toets.

4.1.4 Haalbaarheidstoets

De haalbaarheidstoets is een stochastische toets die inzicht geeft in de samenhang tussen de financiële opzet, het verwachte pensioenresultaat en de risico's die daarbij gelden. De economische scenario's zijn voorgeschreven. In de toets wordt de situatie van het totale fonds bekeken, zonder onderscheid te maken tussen de compartimenten.

In de haalbaarheidstoets wordt een projectie van de financiële situatie van het pensioenfonds voor een lange periode (60 jaar) gemaakt voor een veelvoud aan economische scenario's (stochastische analyse).

De haalbaarheidstoets heeft als doel inzicht te geven in:

- de gevolgen van de financiële opzet van het fonds;
- de verwachtingen en risico's, met name ten aanzien van koopkrachtbehoud;
- de consistentie en evenwichtigheid van het beleid;
- de haalbaarheid en consistentie van het premiebeleid;
- de herstelkracht van het fonds.

De belangrijkste uitkomst waarnaar gekeken wordt in de haalbaarheidstoets is het pensioenresultaat. Dit is een maatstaf voor koopkrachtbehoud. Het fonds stelt zelf de beleidsuitgangspunten voor de toets vast. Dit zijn de ondergrenzen voor het pensioenresultaat, die aansluiten op de risicohouding van het fonds. Deze uitgangspunten zijn vastgelegd in paragraaf 4.1.3.

Procedures voor uitvoering, vaststelling en verantwoording van de haalbaarheidstoets

De procedure voor de besluitvorming over de ondergrenzen geschiedt in drie stappen:

1. Een studiemiddag voor de BAC waarin inzicht gegeven wordt in het wettelijk kader, de relevante begrippen uitvoering, de economische scenario's, ontwikkeling van het deelnemersbestand en resultaten. In de studiemiddag wordt tevens gediscussieerd over de beleidsuitgangspunten en de risicohouding. Het resultaat van de studiemiddag zijn voorlopige beleidsuitgangspunten en ondergrenzen.
2. Door het bestuur worden de beleidsuitgangspunten en ondergrenzen vervolgens vastgesteld en getoetst aan de uitkomsten van de haalbaarheidstoets. Tevens worden de beleidsuitgangspunten en risicohouding in de abtn vastgelegd.

3. Deze beleidsuitgangspunten en ondergrenzen worden besproken met sociale partners en met het verantwoordingsorgaan van het pensioenfonds. Afhankelijk van de resultaten uit de afstemming met deze partijen kan het bestuur besluiten tot aanpassing.

Indien uit de jaarlijkse haalbaarheidstoets blijkt dat één of meerdere vastgestelde ondergrenzen worden overschreden zal het fonds in overleg treden met de sociale partners en het verantwoordingsorgaan. De oorzaak van het niet behalen van de grenzen en de te verwachten hersteltijd die nodig is om de grenzen weer te bereiken worden uitvoerig besproken. Afhankelijk van deze factoren wordt besloten of, en zo ja welke maatregelen worden getroffen. Onderdeel van de gesprekken zal het informeren van andere belanghebbenden over de situatie zijn. De uitgangspunten hierbij zijn als volgt:

- er wordt een melding geplaatst op de website van het fonds. Tevens zal er bij de maandelijkse publicatie van de beleidsdekkingsgraad melding gemaakt worden van het berekende pensioenresultaat en de ondergrens;
- in overleg met sociale partners wordt besloten of de schriftelijke communicatie met sociale partners over de situatie van het fonds aan andere belanghebbenden wordt verzonden en/of op de website van het fonds wordt geplaatst;
- hierbij worden wet- en regelgeving en voorschriften van de toezichthouder in acht genomen.

4.2 Reservering

4.2.1 Voorziening pensioenverplichtingen en financiering pensioenen

Premiepensioenregeling

Gezien het karakter van de premiepensioenregeling wordt er voor deze regeling alleen een voorziening pensioenverplichtingen voor risico van (gewezen) deelnemers aangehouden. Deze voorziening wordt door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende beleggingen.

In deze voorziening worden tevens de verplichtingen meegenomen ten aanzien van de (gewezen) deelnemers die deelnemen aan de middelloonregeling met een pensioengevend salaris boven het maximumsalaris in de middelloonregeling. Dit geldt ook voor de verplichtingen uit de tot 1 januari 2014 geldende excedentregelingen in de inmiddels gesloten middelloonregelingen.

Middelloonpensioenreglement en overige gesloten pensioenregelingen op basis van een uitvoeringsovereenkomst

De voorziening pensioenverplichtingen voor de middelloonregeling en overige pensioenregelingen waarin opbouw van pensioenaanspraken op basis van een uitvoeringsovereenkomst plaats vindt, wordt door het pensioenfonds vastgesteld op basis van de contante waarde van verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot de datum van de vaststelling opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenverplichtingen.

De contante waarde wordt vastgesteld op basis van de actuele rentetermijnstructuur zoals gepubliceerd door DNB.

De verwachte uitgaande kasstromen worden gebaseerd op voor het pensioenfonds prudente grondslagen. Tevens wordt op een adequate manier rekening gehouden met de voorzienbare trend in overlevingskansen.

De actuariële grondslagen van het pensioenfonds worden in deze paragraaf verder beschreven.

In hoofdstuk 3 wordt een korte omschrijving gegeven van de pensioenregelingen bij het pensioenfonds en een overzicht van alle pensioensoorten. De financiering van de daar genoemde pensioensoorten is als volgt.

4.2.2 Financiering pensioenen

Premiepensioenregeling en gesloten excedentpensioenregelingen

Gezien het karakter van de premiepensioenregeling en de gesloten excedentpensioenregelingen is er geen sprake van opgebouwde pensioenaanspraken. De beschikbaar gestelde pensioenpremie op basis van de netto premiestaffel wordt maandelijks rechtstreeks op een ten name van de deelnemer staande pensioenspaarrekening gestort.

De hoogte van het saldo op deze pensioenrekening is afhankelijk de (maandelijkse) stortingen en de beleggingsresultaten.

Middelloodregeling en overige gesloten pensioenregelingen op basis van de uitvoeringsovereenkomst

Het financieringssysteem van het pensioenfonds ten aanzien van deze pensioenregelingen is erop gericht om minimaal de voorziening voor de opgebouwde pensioenaanspraken steeds volledig door voldoende middelen afgedekt te hebben.

In de voorziening pensioenverplichtingen is ook een voorziening opgenomen voor de financiering van de verdere pensioenopbouw voor arbeidsongeschikten. Voor de reeds arbeidsongeschikte deelnemers in deze pensioenregelingen wordt de voorziening verhoogd met 80% van de contante waarde van de in de toekomst nog op te bouwen pensioenaanspraken. Hierbij is rekening gehouden met een reductie van 20% in verband met de kans op revalidatie en verhoogde sterftekansen.

Bij het bepalen van de voorziening pensioenverplichtingen ultimo enig jaar wordt reeds rekening gehouden met de reeds toegekende toeslagen op ingegane en opgebouwde pensioenaanspraken primo het volgende jaar. Daarnaast wordt tevens rekening gehouden met de toeslagen voor arbeidsongeschikte deelnemers en de aanvullende toeslagen A, B en C primo het volgende jaar. Deze toeslagen worden meegenomen indien en voor zover deze volgen uit bepalingen uit hoofde van de CAO of anderszins, die in het lopende jaar zijn overeengekomen, danwel waartoe door het bestuur besloten is.

4.2.3 Financiering op basis van 1-jarige risicopremies

Premiepensioenregeling en WIA-excedentregeling

Bij Elips Life AG wordt ter dekking van de overlijdens- en arbeidsongeschiktheidsrisico's het volgende herverzekerd:

- partnerpensioen bij overlijden op rentebasis;
- wezenpensioen bij overlijden op rentebasis;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid van de jaarlijks verschuldigde (staffelvolgende) beschikbare premie;
- premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid van de risicopremies voor partner-, wezenpensioen. Hierbij is alleen het partner- en wezenpensioen herverzekerd voor het deel dat de deelnemer arbeidsongeschikt is;
- WIA-excedentpensioen op rentebasis.

De risicoherverzekering gebeurt tegen betaling van 1-jarige risicopremies.

Het bij Elips Life AG verzekerde partner-, wezen- en WIA-excedentpensioen wordt door Elips Life AG rechtstreeks aan de begunstigde uitgekeerd. De verzekerde pensioenen zijn gelijk aan de in de reglementen opgenomen pensioenaanspraken. Voor de premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid worden de uit de pensioenpremiestafel voortvloeiende pensioenpremies en de risicopremies voor partner-, wezen- en arbeidsongeschiktheidspensioen herverzekerd.

Middelloodregeling

Bij Elips Life AG worden risicokapitalen bij overlijden herverzekerd ter dekking van het bij overlijden uit hoofde van de middelloodregeling uit te keren partner- en wezenpensioenen. De risicoherverzekering gebeurt tegen betaling van 1-jarige risicopremies.

De te verzekeren kapitalen worden berekend als het verschil op 1 juli van het desbetreffende jaar tussen:

1. 90% van de contante waarde van het bij overlijden in gehuwde staat uit te keren partnerpensioen en
2. de reeds voor de dekking van de individuele aanspraken aanwezige voorziening, vermeerderd met 75% van de jaarlijkse bijdrage.

Bij deze berekeningen worden de actuariële grondslagen toegepast die gelden bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen, zoals verderop in deze paragraaf vermeld, inclusief een opslag in verband met het in stand houden van het wettelijk vereist eigen vermogen. Deze opslag is gelijk aan de uitkomst van de Financieel Toetsingskader-toets (FTK-toets) ultimo voorafgaand jaar, afgerond op halve percentages. In verband met het risico voortvloeiende uit wezenpensioen, wordt de onder a. berekende contante waarde verhoogd met een opslag van 15% bij een leeftijd jonger dan 25, lineair oplopend tot 25% bij leeftijd 35, gelijkblijvend tot leeftijd 40 en vervolgens lineair aflopend tot 0 bij leeftijd 65. Hierbij wordt uitgegaan van de burgerlijke leeftijd van de deelnemer op 1 januari van het betreffende jaar.

4.2.4 Voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers

De voorziening pensioenverplichtingen uit hoofde van de premiepensioenregeling wordt aangeduid als voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers. De hoogte van deze voorziening is gelijk aan de som van de saldi van de individuele pensioenspaarrekeningen. De saldi van deze rekeningen fluctueren mee met de onderliggende beleggingen, zodat de hoogte van de voorziening gelijk is aan de hoogte van de onderliggende beleggingen en daarmee is de voorziening pensioenverplichtingen voor risico deelnemers volledig gefinancierd. Voor deze voorziening wordt geen eigen vermogen in verband met beleggingsrisico's aangehouden, aangezien het beleggingsrisico geheel voor rekening van de deelnemers is. Het beheer van de gelden uit hoofde van deze regelingen is ondergebracht in Flexioen van de Robeco Groep.

4.2.5 Overige voorzieningen en financiering

Voorziening WNW

In verband met de voortzetting van de pensioenopbouw voor een aantal voormalige medewerkers van HPE/HPI die in het verleden gebruik hebben gemaakt van diverse ouderenvtrekregelingen uit Werk Naar Werk plannen, heeft het pensioenfonds voor deze voortzetting van de aangesloten ondernemingen bijdragen ontvangen. Deze vooruitbetaalde bijdragen zijn in een voorziening ondergebracht, waaraan jaarlijks de voor dat jaar benodigde bijdrage voor de voortzetting van de pensioenopbouw wordt onttrokken. Inmiddels vinden er geen onttrekkingen meer plaats. Het bestuur zal een onderzoek starten over de toekomst van deze voorziening.

Voorziening AOW-compensatie

Deelnemers die een gedeelte van hun diensttijd bij een buitenlandse vestiging van het toenmalige HP hebben doorgebracht en daardoor niet in aanmerking komen voor een volledige AOW-uitkering vanaf de AOW-leeftijd, kunnen in aanmerking komen voor AOW-compensatie. Voor de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden aan wie deze compensatieregeling is toegezegd, wordt op basis van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds een voorziening vastgesteld. De financiering vindt plaats op het moment van toekennen van de compensatieregeling, op basis van eenmalige koopsommen, te betalen door de betrokken aangesloten onderneming.

Voorziening zieke deelnemers

Ter dekking van het risico dat deelnemers, die op de balansdatum ziek zijn, arbeidsongeschikt raken, wordt een technische voorziening aangehouden. De voorziening voor dit risico is gelijk aan:

- de aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen van het huidige boekjaar en;
- de aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen van het voorgaande boekjaar en;
- de in de afgelopen 2 jaar ontvangen premies voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid ten behoeve van de premiepensioenregeling en de middelloonregeling.

Tegenover de voorziening voor zieke deelnemers staat een vordering op de herverzekeraars ter grootte van:

- de aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen van het huidige boekjaar en;
- de aan de herverzekeraar verschuldigde risicopremie voor arbeidsongeschiktheidspensioen van het voorgaande boekjaar en;
- de in de afgelopen 2 jaar aan de herverzekeraar verschuldigde premies voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid ten behoeve van de premiepensioenregeling.

Deze vordering wordt zo nodig verminderd met een afslag voor kredietwaardigheid van de herverzekeraars.

4.2.6 Algemene reserve

De algemene reserve heeft geen bestemming maar dient in feite als buffer om de verhoging van andere reserves en voorzieningen uit te financieren als het saldo van de rekening van baten en lasten ontoereikend is. De hoogte van de algemene reserve is de resultante van de totale waarde van de activa minus de hoogte van de hierboven beschreven reserves en voorzieningen en de hoogte van de overige schulden.

4.2.7 Prudentie en afwikkeling

Het totaal van de hierboven genoemde voorzieningen en reserves is als geheel op prudente grondslagen vastgesteld en wordt geacht voldoende te zijn voor de afwikkeling van de aangelegene verplichtingen.

4.2.8 Actuariële grondslagen van het pensioenfonds

Hieronder volgt een opsomming van de actuariële grondslagen waarop de voorziening pensioenverplichtingen wordt vastgesteld. Deze grondslagen acht het bestuur voldoende prudent om met de daarmee vastgestelde voorziening de betreffende verplichtingen te kunnen afwickelen.

Overlevingskansen en leeftijdscorrectie

De overlevingskansen voor de (gewezen) deelnemers en gepensioneerden zijn ontleend aan de door het Actuarieel Genootschap gepubliceerde Prognosetafel AG2018. Hierbij geldt ultimo 2018 als starttafel 2019, deze starttafel schuift vervolgens ieder jaar één jaar op. Op deze tafel zijn de onderstaande correcties op de sterftekansen toegepast. Voor tussenliggende leeftijden worden de correctiefactoren vastgesteld door interpolatie.

Leeftijdscategorie	Mannen (leeftijd x)	Vrouwen (leeftijd y)
0 tot 50	0,488	0,87
60	0,564	0,895
70	0,65	0,92

80	0,751	0,946
90	0,866	0,973
100+	1	1

Voor wezen worden de sterftekansen verwaarloosd.

Rentetermijnstructuur

Voor de vaststelling van de voorziening pensioenverplichtingen wordt gebruik gemaakt van de actuele, nominale rentetermijnstructuur die ultimo van dat jaar van toepassing is en zoals deze wordt gepubliceerd door De Nederlandsche Bank.

Samenlevingsfrequentie

Bij de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen voor partnerpensioen voor (gewezen) deelnemers wordt voor partnerpensioen uitgegaan van een samenlevingsfrequentie volgens onderstaande tabel. De samenlevingsfrequentie van 100% geldt tot en met de pensioenrichtdatum, na de pensioenrichtdatum neemt de samenlevingsfrequentie af met de sterftekans van de partner.

Leeftijdscategorie	Mannen (leeftijd x)	Vrouwen (leeftijd y)
Tot 21 jaar	N.v.t.	N.v.t.
Van 21 tot en met 24 jaar	70	75
Van 25 tot en met 29 jaar	75	80
Van 30 tot en met 34 jaar	80	85
Van 35 tot en met 39 jaar	80	90
Van 40 tot en met 44 jaar	85	90
Van 45 tot en met 49 jaar	$85 + 1 * (x - /- 45)$	90
Van 50 tot en met 59 jaar	$85 + 1 * (x - /- 45)$	$90 + 1 * (y - /- 50)$
Van 60 tot en met 67 jaar	100	100
Vanaf 67 jaar	De partnerfrequentie neemt af met de sterftekans van de partner.	De partnerfrequentie neemt af met de sterftekans van de partner.

Leeftijdsverschil tussen man en vrouw

Het leeftijdsverschil tussen man en vrouw is op drie jaar gesteld, waarbij de vrouw jonger is dan de man.

Opslag voor excasso en algemene kostenopslag

De voorziening pensioenverplichtingen en de koopsommen zijn inclusief een opslag van 2,25% ter dekking van toekomstige kosten. Jaarlijks is op deze wijze 2,25% van de uitkeringen beschikbaar voor kosten. De opslag van 2,25% komt overeen met de opslag die het bestuur voldoende acht om in geval van een liquidatietraject, nadat het pensioenfonds geen aangesloten werkgevers meer heeft, de verplichtingen elders te kunnen onderbrengen en tot dat moment de pensioenverplichtingen zelfstandig te kunnen afwikkelen. Het bestuur zal periodiek toetsen of de betreffende opslag nog voldoende is.

Daarnaast wordt de jaarlijks verschuldigde bijdrage door de aangesloten ondernemingen met ingang van 1 januari 2017 nog verhoogd met een percentage van de voor dat jaar geldende pensioengrondslagsom van de deelnemers ter dekking van uitvoeringskosten. Dit percentage is gebaseerd op een schatting van de uitvoeringskosten in het jaar waarvoor de kostendeckende premie wordt vastgesteld. Hierop wordt de vrijval van de excassokostenopslag uit de uitkeringen

in mindering gebracht. Dit is een voorschotbedrag op de kostenverrekening zoals die achteraf in de premie plaatsvindt, zoals beschreven in paragraaf 4.3.1.

Latent wezenpensioen

Voor latent wezenpensioen wordt gereserveerd door de hantering van een opslag van 2% op de voorziening voor het bijbehorende latente partnerpensioen, in geval het ouderdompensioen nog niet is ingegaan. Indien het ouderdompensioen reeds is ingegaan dan vervalt de opslag voor het latente wezenpensioen.

Vaststellen leeftijden en duren

Bij de berekening van de collectieve voorziening pensioenverplichtingen wordt de leeftijd van de deelnemers in maanden nauwkeurig vastgesteld. Hierbij wordt ervan uitgegaan dat de deelnemers zijn geboren op de eerste dag van de maand waarin zij geboren zijn. *Uitruil pensioenen*

Op de pensioeningangsdatum kan een deel van het partnerpensioen in de middelloonpensioenregelingen worden omgezet in extra ouderdompensioen. Tevens bestaat voor deze pensioenregelingen, binnen bepaalde grenzen, de mogelijkheid om het ouderdompensioen eerder of later in te laten gaan en de hoogte van het ouderdompensioen te variabiliseren. Voor uitruilmogelijkheden binnen het pensioenfonds zijn uitruilfactoren vastgesteld op basis van de actuariële grondslagen van het pensioenfonds. Bij de vaststelling van de uitruilfactoren wordt uitgegaan van seksneutraliteit.

Voor de premiepensioenregeling bestaat, binnen bepaalde grenzen, de mogelijkheid om het ouderdompensioen eerder in te laten gaan. Op de pensioeningangsdatum gelden de voorwaarden, uitruilmogelijkheden, uitruil- en aanwendingsfactoren van de verzekeraar naar keuze.

Overige veronderstellingen

Bij de bepaling van de gedempte kostendeckende premie wordt maximaal uitgegaan van de parameters als bedoeld in artikel 23a van het Besluit FTK. Voor vaststelling van de rentevoet voor de periode 2016 tot en met 2020, die eind 2016 plaatsvindt, dient te worden uitgegaan van de meest recente rentetermijnstructuur. Indien daartoe aanleiding is zal de gedempte disconteringsvoet als bedoeld in paragraaf 4.3.1 in verband daarmee nog worden aangepast.

Verder wordt verondersteld dat de uitkeringen continu geschieden.

Waardering saldi van de pensioenrekening in beschikbare premiereregelingen

De saldi van de pensioenrekening in de premiepensioenregeling, de gesloten excedentpensioenregelingen en andere gesloten beschikbare premiereregelingen worden op basis van de marktwaarde van de onderliggende beleggingen op balansdatum bepaald. Pas vanaf het moment dat de saldi, voor zover mogelijk, worden aangewend voor pensioenaanspraken bij het pensioenfonds zijn de hierboven genoemde actuariële grondslagen van toepassing op de ingekochte pensioenaanspraken. Tot het moment van aanwending worden de saldi opgenomen in de voorzieningen pensioenverplichtingen risico deelnemers. Dit geldt eveneens voor de saldi die worden aangewend voor pensioenaanspraken bij een verzekeraar.

Aankoop van pensioenaanspraken bij het pensioenfonds

Vanuit het verleden bestaat er nog een aantal oude pensioenregelingen waarin een kapitaal of pensioenspaarsaldo is opgebouwd. In sommige gevallen is het mogelijk om deze kapitalen of saldi aan te wenden voor pensioenaanspraken bij het pensioenfonds.

De achtergebleven premievrije kapitalen uit de excedentpensioenregeling van de aangesloten ondernemingen, die tot 1 januari 2009 bij Delta Lloyd was ondergebracht, en de

overgangsmaatregelen, die door middel van rechtstreekse verzekering zijn ondergebracht bij Delta Lloyd, voorzien in de toekenning van een kapitaal met pensioenclausule bij in leven zijn. Op de expiratedatum kan het kapitaal aangewend worden voor de aankoop van pensioenaanspraken bij een wettelijk toegelaten verzekeraar of pensioenfonds.

De pensioenspaarsaldi in de excedentpensioenregeling van het fonds, de regeling Flexibel Aanvullend Pensioen en de AVC-saldi uit de aanvullende regeling die werd uitgevoerd door Stichting Pensioenfonds Digital Equipment kunnen bij overlijden of pensionering worden aangewend voor de aankoop van pensioenaanspraken bij een wettelijk toegelaten verzekeraar of pensioenfonds.

De aankoop van pensioenaanspraken bij het pensioenfonds geschiedt op basis van de in deze paragraaf omschreven actuariële grondslagen van het pensioenfonds en de gedempte disconteringsvoet die ook bij de vaststelling van de premie wordt gehanteerd.

Op deze aanwendingsfactoren wordt een opslag gelegd indien in de gedempte kostendekkende premie ook een opslag voor solvabiliteit is opgenomen. De hoogte van deze opslag in de aanwendingsfactoren is afhankelijk van de hoogte van de solvabiliteitsopslag in de gedempte kostendekkende premie. De aangesloten ondernemingen zullen in principe een deel van de solvabiliteitsopslag voor hun rekening nemen. Zolang de aangesloten onderneming het verschil betaalt tussen de inkoopsum met de solvabiliteitsopslag die in de gedempte kostendekkende premie is opgenomen en een inkoopsum met een opslag van 5%, worden de aanwendingsfactoren voor de (gewezen) deelnemers verhoogd met een opslag ter grootte van 5%. Indien het verschil niet (of gedeeltelijk) door de aangesloten ondernemingen wordt aangevuld, worden de aanwendingsfactoren verhoogd met een opslag die gelijk is aan de solvabiliteitsopslag die in de gedempte kostendekkende premie is opgenomen.

Afkoop

Kleine premievrije ouderdoms- en partnerpensioenen kunnen door het pensioenfonds worden afgekocht. De hoogte van de afkoopgrens is vermeld in Bijlage 1. De afkoop van pensioenaanspraken bij het pensioenfonds geschiedt op basis van de in deze paragraaf omschreven actuariële grondslagen van het pensioenfonds en de gedempte disconteringsvoet die ook bij de vaststelling van de premie wordt gehanteerd.

4.3 Premie- en toeslagenbeleid

In deze actuariële en bedrijfstechnische nota is de systematiek vastgelegd die met ingang van 1 januari 2016 geldt voor de vaststelling van de bijdragen van de ondernemingen aan het pensioenfonds voor de financiering van de Premie- en middelloonregeling en de WIA-excedentregeling. Tevens zijn de uitgangspunten aangegeven voor de vaststelling van de voorwaardelijke toeslag op de pensioenrechten en (premienvrije) pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden.

Verschuldigde bijdrage voor de premiepensioenregeling en WIA-excedentregeling

De hoogte van de verschuldigde bijdrage in enig boekjaar is gelijk aan de hoogte van de kostendeekkende premie ten behoeve van de premiepensioenregeling. Deze premie wordt mede vastgesteld op basis van de beschikbare premiestaffel als opgenomen in het premiepensioenreglement. Daarnaast is een risicopremie verschuldigd voor uitvoering van de WIA-excedentregeling.

Verschuldigde bijdrage voor de middelloonregeling

De bijdrage wordt vastgesteld als een gedempte kostendeekkende premie op basis van het verwacht reëel rendement. Het bestuur hanteert hierbij een leidraad, waarbij aanvullende stortingen door de aangesloten ondernemingen worden verricht indien de beleidsdekkingsgraad niet voldoet aan de vereisten voor het (minimaal) vereist vermogen. De beleidsdekkingsgraad is de dekkingsgraad als vastgesteld volgens artikel 133a van de Pensioenwet. Dit is de gemiddelde dekkingsgraad van de 12 maanden voorafgaand aan het moment van vaststelling.

Aangezien in de praktijk het besluit inzake de vaststelling van de hoogte van de verschuldigde bijdrage en de toeslagen in enig jaar al wordt genomen in het daaraan voorafgaande boekjaar, wordt de (geschatte) beleidsdekkingsgraad ultimo het voorgaande boekjaar gelijkgesteld aan de, op het moment van besluitvorming, meest recente (geschatte) beleidsdekkingsgraad per 30 november van het voorgaande boekjaar (hierna: peildekkingsgraad).

4.3.1 Premiebeleid

Het bestuur van het pensioenfonds stelt de door de aangesloten ondernemingen aan het pensioenfonds af te dragen pensioenpremie op jaarbasis vast. De pensioenpremie bestaat uit een premie voor de premiepensioenregeling en WIA excedent (I), de middelloonregeling (II) en de overige beschikbare premiereregelingen van het pensioenfonds (III).

De premies worden per aangesloten onderneming vastgesteld, rekening houdend met de lasten voor de actieve deelnemers die in dienst zijn van de betreffende aangesloten onderneming. Een aanvullende herstellpremie, een bijstorting door de aangesloten onderneming dan wel een korting op de premie wordt gerelateerd aan het gedeelte van de technische voorzieningen van het pensioenfonds dat aan de betreffende aangesloten onderneming kan worden toegerekend. Het gedeelte van de technische voorziening dat aan de aangesloten onderneming wordt toegerekend betreft een gedeelte van de technische voorziening. Dit is het gedeelte met betrekking tot de werknemers die vanaf 1 augustus 2015 in dienst van de aangesloten onderneming zijn en deelnemer zijn van het pensioenfonds alsmede alle gewezen deelnemers en pensioengerechtigden die per 1 augustus 2015 zijn gealloceerd aan de aangesloten onderneming. Voor ESN wordt als datum 1 januari 2017 gehanteerd.

Verder wordt bij de premievaststelling het eigen vermogen van een aangesloten onderneming administratief opgevat conform de geldende wet- en regelgeving, met dien verstande dat deze vermogens worden bepaald op basis van de beleggingen (compartiment) en de technische voorzieningen die zijn gerelateerd aan de uitvoering van het pensioenreglement van het

pensioenfonds voor de belanghebbenden van de betreffende aangesloten onderneming. Voor een toelichting bij de vaststelling van het compartiment dat (administratief) gerelateerd is aan de aangesloten onderneming verwijzen wij naar paragraaf 4.4.8.

I. Premie voor de premiepensioenregeling en WIA-excedent

De door de aangesloten ondernemingen verschuldigde premie voor de premiepensioenregeling bestaat uit de volgende onderdelen:

1. de beschikbare premies volgens de in de uitvoeringsovereenkomst vermelde pensioenpremiestafel, verhoogd met een opslag van 4% voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid;
2. de risicopremie voor het arbeidsongeschiktheidspensioen en het overlijdensrisico van deelnemers in dienst van de aangesloten ondernemingen;
3. een vergoeding voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds in het betreffende jaar, voor zover deze uitvoeringskosten niet reeds op een andere wijze worden gefinancierd.

De premie als bedoeld in onderdeel 1 is maandelijks aan het fonds verschuldigd en de premie in de onderdelen 2 en 3 jaarlijks.

II. Premie voor de middelloonregeling

Jaarlijks wordt op basis van een premierapport van de adviserend actuaaris een besluit genomen inzake de premievaststelling voor de middelloonregeling. Het premierapport voor de premievaststelling concentreert zich op de financiering van de actuariële last voor het komende boekjaar en de daaruit afgeleide samenstelling van de te heffen premie.

De pensioenpremie voor de middelloonregeling is gelijk aan een basispremie. Deze premie kan verhoogd of verlaagd worden.

De basispremie wordt vastgesteld als een gedempte premie zoals bedoeld in artikel 128 PW.

Hierna wordt een overzicht gegeven van de verdere uitgangspunten bij vaststelling van de premie voor de middelloonregeling.

Gedempte premie

Voor het eerst bij de vaststelling van de gedempte kostendeckende premie voor 2017 gaat het fonds uit van de volgende uitgangspunten, die overeenstemmen met de vereisten onder het op 1 januari 2015 aangepaste FTK:

1. de gedempte rekenrente wordt vastgesteld op basis van het verwachte rendement;
2. het fonds houdt in de premie rekening met een toeslagverlening ter hoogte van ten minste de minimale verwachtingswaarde van het prijsindexcijfer;
3. financiële tegenvallers ten aanzien van opgebouwde pensioenaanspraken als gevolg van een gestegen levensverwachting leiden niet tot een stijging van de premie;
4. het rendement op vastrentende waarden wordt vastgezet voor vijf jaar op basis van de actuele marktrente bij aanvang van deze periode.

In de premie wordt rekening gehouden met een inflatie van 2% (zie sub 2. hiervoor). Dit leidt tot een hogere opslag in de premie dan een eventuele solvabiliteitsopslag in de premie. Alhoewel dit volgens het huidige FTK betekent dat in de premie geen rekening hoeft te worden gehouden met een solvabiliteitsopslag, is door de werkgever en het bestuur overeen gekomen om toch een solvabiliteitsopslag mee te nemen in de premie. De methode voor vaststelling van de solvabiliteitsopslag volgt hierna.

Om ongewenste fluctuatie van de feitelijke premie te voorkomen biedt het raamwerk van het FTK de mogelijkheid om premiedemping te bewerkstelligen. Het is daarbij toegestaan om af te wijken van de rentetermijnstructuur als disconteringsvoet voor de vaststelling van de premie en uit te gaan van een verwacht beleggingsrendement. Het pensioenfonds maakt gebruik van deze mogelijkheid doordat als disconteringsvoet voor de gedempte premie wordt uitgegaan van een verwacht nominaal beleggingsrendement van 4,2%. Het verwachte fondsrendement is vastgesteld binnen het kader van artikel 23a van het Besluit FTK op basis van de maximale parameters in 2015. Hierbij is de marktrente bepaald op het niveau van de marktrente per eind oktober 2015 zoals is vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomsten. De parameter voor het verwacht rendement staat vast voor de premiestelling in de periode van het jaar 2016 tot en met het jaar 2020, tenzij de strategische asset-allocation van het pensioenfonds in die periode wordt aangepast.

Bij de vaststelling van de gedempte disconteringsvoet wordt vervolgens rekening gehouden met een afslag van 0,2% in verband met kosten en van 2% voor prijsinflatie. Daarmee komt de gedempte disconteringsvoet uit op 2,0%. Het beperken van het gehanteerde beleggingsrendement door een afslag voor de prijsinflatie betekent dat de fondstoelage gefinancierd kan worden uit het gerealiseerde overrendement (boven 2,0%) c.q. het aanwezige vrije vermogen. De onvoorwaardelijke aanvullende toeslag A en B, als bedoeld in paragraaf 3.2.1 op de tot 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers, worden gefinancierd uit de extra component hiervoor in de basispremie. Voor de voorwaardelijke fondstoelage voor de deelnemers, gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden wordt door het pensioenfonds geen bestemmingsreserve gevormd en wordt tevens geen premie betaald.

Solvabiliteitsopslag basispremie

Het pensioenfonds berekent een opslag voor de vorming van het vereist eigen vermogen als bedoeld in artikel 132 van de Pensioenwet. Het betreft hier de vorming van het vereist eigen vermogen behorend bij de inkoop van de pensioenaanspraken in het betreffende jaar. De basispremie wordt daartoe verhoogd met een solvabiliteitsopslag op de basispremie. Met ingang van 1 januari 2017 wordt een nieuwe methode gehanteerd voor vaststelling van de solvabiliteitstoelage. De solvabiliteitsopslag is gelijk aan het eventuele positieve verschil tussen enerzijds de opslag voor de vorming van het vereist eigen vermogen en anderzijds de premiecomponent die volgt uit de indexatie-opslag als bedoeld in lid 5.b.

De solvabiliteitsopslag is echter tenminste gelijk aan 26,5 maal het positieve verschil in 27-jaarsrente (zoals maandelijks gepubliceerd door DNB) tussen 31 oktober van het jaar, voorafgaand aan het jaar waarover de premie wordt vastgesteld, en 31 oktober 2015. Het eventuele renteverval wordt afgerond op twee decimalen nauwkeurig. Bij een wijziging van de parameters voor vaststelling van de basispremie zullen partijen in overleg het formulier van de premiesolvabiliteitsopslag aanpassen, in lijn met de wijziging van de parameters.

Bij een dalende rente betaalt de werkgever een hogere premie en dit beperkt het risico voor het fonds voor een toenemend verschil met de zuiver kostendeckende premie. De nieuwe methode beperkt dus het effect van de premiedemping voor het fonds bij rentedalingen. Er geldt geen opslag meer indien de rente hoger is dan het niveau van oktober 2015 maar een opslag is dan ook minder noodzakelijk. De haalbaarheidstoets van 2016 liet een zeer beperkte (positieve) invloed op de toeslagen zien van de nieuwe systematiek. Het pensioenresultaat werd gemiddeld zelfs iets hoger. Voorts is het risico beperkend voor het fonds, ook bij de 5-jaarlijkse vaststelling van de gedempte disconteringsvoet als de rente dan toevallig zou pieken.

Samenstelling basispremie middelloonregeling

De basispremie, die dus wordt bepaald als een gedempte premie, is gelijk aan:

1. de lasten van inkoop van de door de deelnemers in het boekjaar verworven aanspraken;
2. de lasten van de aanvullende toeslagen A en B op de tot 1 januari 2014 opgebouwde aanspraken van de deelnemers op 1 januari van het boekjaar;
3. de lasten verbonden aan mutaties in het deelnemersbestand door mutaties, zoals toe- en uittreding, wijziging partimegraad, correcties;
4. een opslag van 4% voor premievrijstelling bij arbeidsongeschiktheid en de risicopremies voor verzekering van het overlijdensrisico;
5. een opslag voor uitvoeringskosten van het fonds:
  - dit betreft het in stand houden van een voorziening voor toekomstige uitvoeringskosten. Deze opslag is 2,25%;
  - en een vergoeding voor uitvoeringskosten van het pensioenfonds in het betreffende jaar, onder aftrek van 2,25% vrijval uit de voorziening van toekomstige uitvoeringskosten. Onder deze kosten vallen ook de kosten die het pensioenfonds maakt voor de inrichting van de compartimentering in verband met de splitsing van Hewlett-Packard, waaronder:
    - i. kosten van afzonderlijke specificatie en boeking van uitgaven en ontvangsten naar entiteit;
    - ii. kosten van specificatie van de premie voor risicoverzekering per entiteit;
    - iii. kosten van een jaarwerkanalyse per entiteit, inclusief een premie- en dekkingsgraadberekening per entiteit.
6. een solvabiliteitsopslag, vastgesteld volgens de hiervoor aangegeven methode, over de hiervoor onder 1, 2 en 3 genoemde onderdelen.

De lasten als bedoeld onder punt 1, 2 en 3 worden bepaald op basis van de geldende actuariële grondslagen, zoals vastgelegd in deze abtn.

Bijdragen voor toeslagverlening C en D

Voor de financiering van toeslag C en D storten de aangesloten ondernemingen 1,5 miljoen euro, voor het eerst in de maand januari 2015 en laatstelijk in de maand januari 2024. Uit deze bijdragen wordt toeslag C gefinancierd en uit een eventueel premieoverschot een technische voorziening gevormd voor aanvullende voorwaardelijke toeslagverlening toeslag D. Deze technische voorziening kan alleen voor deze toekomstige toeslagverlening worden aangewend. Per aangesloten onderneming wordt een aandeel in de bijdrage van 1,5 miljoen euro vastgesteld, naar rato van de door de aangesloten onderneming verschuldigde basispremie ten opzichte van het totaal van de basispremie van alle aangesloten ondernemingen. Bij de vaststelling van het aandeel worden de bijdragen voor toeslagverlening A en B, die zijn opgenomen in de basispremie, buiten beschouwing gelaten.

Het bedrag van 1,5 miljoen euro wordt met ingang van 1 januari 2018 aangepast op basis van nieuwe afspraken tussen werkgevers en de ondernemingsraden. Deze afspraken zijn beschreven in paragraaf 3.2.5 van deze Abtn en vastgelegd in addenda op de uitvoeringsovereenkomsten.

Bijdrage VPL-overgangsregeling

Voor financiering van de aanspraken die voortvloeien uit de VPL-overgangsregeling, die is vastgelegd in artikel 26 van het middelloonreglement, is de aangesloten onderneming een kostendekkende koopsom verschuldigd inclusief een solvabiliteitsopslag voor de vorming en instandhouding van het vereist eigen vermogen als bedoeld in artikel 132 PW. Hierbij wordt de solvabiliteitsopslag toegepast die is gebaseerd op het vereist eigen vermogen ultimo het voorafgaande jaar. Deze koopsom wordt in rekening gebracht op het moment dat inkoop van de betreffende aanspraken plaatsvindt. De aanspraken zijn dan onvoorwaardelijk geworden.

Totale bijdragen middelloonregeling

De door de aangesloten ondernemingen totaal verschuldigde bijdragen zijn gelijk aan de basis premie, vermeerderd met de bijdragen voor toeslagverlening C en D en de kostendeekkende VPL-premie.

Het bestuur kan een herstellpremie bovenop de basispremie vaststellen, een korting verlenen op de basispremie of een additionele verplichte bijstorting voor de aangesloten ondernemingen vaststellen. Hiervoor gelden de volgende uitgangspunten.

De onderstaande tabel geeft de diverse mogelijkheden samengevat weer:

TABEL SAMENVATTING AF TE DRAGEN PENSIOENPREMIE MIDDELLOONREGELING

(VEV = vereist eigen vermogen; MVEV = minimum vereist eigen vermogen;
TBI = toekomstbestendig indexatiegrens; GP = gedempte premie)

Ondergrens beleidsdekkingsgraad	Bovengrens beleidsdekkingsgraad	Jaarlijks af te dragen pensioenpremie
-	MVEV	GP + eventuele bijstorting
MVEV	VEV	GP + eventuele herstellpremie
VEV	TBI	GP
TBI	-	GP -/- korting

Herstellpremie bovenop basispremie

Indien het eigen vermogen van het pensioenfonds ultimo enig kalenderjaar lager is dan het vereist eigen vermogen op grond van artikel 132 PW, kan het bestuur van het pensioenfonds voor het daaropvolgende jaar een herstellpremie vaststellen bovenop de basispremie. Deze herstellpremie is gelijk aan een evenredig deel van het verwachte tekort ten opzichte van het vereiste eigen vermogen. Het verwachte tekort is daarbij gelijk aan het tekort aan het eind van de herstellplanperiode volgens het herstellplan van het pensioenfonds aan de toezichthouder. Het evenredige deel is gelijk aan een tiende deel bij een herstellplanperiode van tien jaar. Als het pensioenfonds op last van de toezichthouder een kortere herstellplanperiode moet hanteren, dan wordt het evenredig deel daarmee in gelijke mate verhoogd.

Additionele storting

De aangesloten ondernemingen verrichten een additionele storting als voldaan is aan alle drie de volgende voorwaarden:

- aan het einde van het lopende kalenderjaar was het totale eigen vermogen van het pensioenfonds lager dan 5% van de voorziening pensioenverplichtingen;
- op enig kwartaaleinde in de vijf laatste kalenderjaren, waaronder mede begrepen het lopende kalenderjaar, was het totale eigen vermogen van het pensioenfonds eveneens lager dan 5% van de totale voorziening pensioenverplichtingen;
- de aangesloten onderneming heeft gedurende de laatste vijf kalenderjaren geen additionele storting verricht die, samen met een additionele storting van andere aangesloten onderneming(en), heeft geresulteerd in een eigen vermogen gelijk aan ten minste 5% van de totale voorziening pensioenverplichtingen.

Deze additionele storting is dusdanig dat het eigen vermogen in het compartiment dat gerelateerd is aan de aangesloten onderneming na de storting exact gelijk is aan 5% van de voorziening pensioenverplichtingen die gerelateerd is aan de aangesloten onderneming. Partijen kunnen overeenkomen dat deze onvoorwaardelijke storting in termijnen wordt voldaan, voor zover dat binnen de wet- en regelgeving is toegestaan. De additionele storting zal niet eerder worden verricht dan in het jaar 2020.

Premiekorting

Indien ultimo enig kalenderjaar voor het pensioenfonds op totaalniveau sprake is van een overschot, wordt ten opzichte van de hiervoor omschreven basispremie voor het daaropvolgende jaar een premiekorting verleend. Er is sprake van een overschot als de beleidsdekkingsgraad hoger is dan de toekomstbestendige indexatiegrens (TBI).

- De premiekorting is nihil indien het overschot kleiner of gelijk is aan 0% van de voorziening pensioenverplichtingen;
- De premiekorting is gelijk aan 100% van de basispremie indien het overschot groter of gelijk is aan 10% van de voorziening pensioenverplichtingen;
- Bij een beleidsdekkingsgraad tussen TBI en TBI plus 10% is de premiekorting naar rato.

Premiekorting kan uitsluitend worden verleend indien en voor zover voldaan is aan wet- en regelgeving. Er gelden de volgende richtlijnen:

- gezien de beleidsdekkingsgraad ten aanzien van de pensioenverplichtingen wordt voldaan aan de artikelen 126, 132 en 133 PW. Dit betekent dat ten minste het (minimaal) vereist eigen vermogen aanwezig is;
- de voorwaardelijke toeslagen zowel met betrekking tot de voorgaande tien jaar zijn verleend als ook in de toekomst kunnen worden verleend. Het bestuur stelt hierbij de aanvullende voorwaarden dat de gemiste toeslagen over het verleden volledig moeten zijn gecompenseerd door inhaaltoeslagen (zie paragraaf 4.3.2);
- een eventuele korting op de pensioenaanspraken en pensioenrechten op grond van artikel 134 van de Pensioenwet in de voorgaande tien jaar gecompenseerd is;
- de beleidsdekkingsgraad wordt door het verlenen van premiekorting niet lager dan de TBI. Premiekorting kan er niet toe leiden dat er restituties plaatsvinden aan de aangesloten ondernemingen.

III. Bijdrage overige beschikbare premiereregelingen

Deze bijdrage is verschuldigd voor de beschikbare premiereregelingen waarin de spaarkapitalen kunnen worden aangewend voor aankoop van aanspraken bij het fonds. De bijdrage is gelijk aan het positieve verschil tussen de inkoopsum met de solvabiliteitsopslag, die in de gedempte kostendekkende premie is opgenomen, en een inkoopsum met een opslag van 5% voor de pensioenaanspraken die bij pensionering of overlijden in het betreffende jaar ontstaan door omzetting van de spaarkapitalen in pensioenaanspraken. Dit onderdeel vervalt indien de aankoop van de pensioenaanspraken bij het pensioenfonds plaatsvindt zonder rekening te houden met een solvabiliteitsopslag.

De lasten als hier bedoeld worden bepaald op basis van dezelfde grondslagen als de grondslagen waarop de aanwendingsfactoren zijn gebaseerd. Dit betekent onder meer dat deze lasten worden bepaald op basis van sekseneutrale aanwendingsfactoren.

4.3.2 Toeslagenbeleid

Premiepensioenregeling en overige beschikbare premieregelingen

Gezien het karakter van de premiepensioenregeling komt het saldo van de pensioenrekening niet voor een verhoging door middel van een toeslag in aanmerking.

Middelloodpensioenregeling en overige pensioenregelingen op basis van de uitkeringsovereenkomst

Bij de bepaling van de hoogte van de eventueel toe te kennen voorwaardelijke toeslagen op de pensioenrechten en (premievrije) pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden, ofwel de fondstoelage, wordt door het bestuur van het pensioenfonds rekening gehouden met de regels omtrent toekomstbestendige toeslagverlening als bedoeld in artikel 137 van de Pensioenwet. Dit houdt in dat een in een bepaald jaar toe te kennen toeslag naar verwachting uit de beschikbare middelen ook in de toekomst gerealiseerd moet kunnen worden. Om de toekomstbestendige toeslag vast te kunnen stellen wordt de rekenregel gehanteerd die is opgenomen in lid 3 van artikel 15 van het Besluit FTK (zie hierna). Het bestuur van het pensioenfonds heeft de vrijheid, binnen de wettelijke ruimte, om hiervan af te wijken indien de situatie van het pensioenfonds naar het oordeel van het bestuur daartoe aanleiding geeft.

Er wordt onderscheid gemaakt tussen de toekomstbestendige toeslag als bedoeld in artikel 137 lid 2 van de Pensioenwet en de inhaaltoelage, zijnde de incidentele toeslag als bedoeld in artikel 137 lid 3 van de Pensioenwet.

Toekomstbestendige fondstoelage

Het voorwaardelijke toeslagenbeleid van het fonds wordt als volgt vormgegeven:

1. Het toeslagenbeleid is voorwaardelijk op basis van een externe factor met financiering van de toeslagen uit het eventuele overrendement of het eigen vermogen. Er is derhalve geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden verleend. Er is tevens geen geld gereserveerd voor toekomstige toeslagen;
2. De maatstaf voor de toeslagen is de stijging van de door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gepubliceerde afgeleide consumentenprijsindex voor alle huishoudens, over de periode oktober tot oktober voorafgaande aan de datum van toeslagverlening (CPI);
3. Tot een bepaalde grens van de beleidsdekkingsgraad wordt geen toeslag verleend. Deze grens wordt bepaald als een gewogen grens van de beleidsdekkingsgraad, waarbij voor de pensioenverplichtingen uit de middelloodregeling wordt uitgegaan van de 110%-grens en voor de verplichtingen uit de premiepensioenregeling wordt uitgegaan van de grens van de technische voorzieningen vermeerderd met het minimaal vereist eigen vermogen;
4. Er wordt niet meer toeslag verleend dan naar verwachting uit de beschikbare middelen in de toekomst te realiseren is;
5. De volgende rekenregel wordt toegepast. Eerst wordt de omvang van het voor toeslagverlening beschikbare vermogen boven de hiervoor vermelde grens bepaald. Vervolgens wordt de hoogte van de toeslag zodanig bepaald dat wanneer deze jaarlijks wordt toegekend de contante waarde van alle toeslagen maximaal gelijk is aan de hoogte van dit vermogen. De hierbij gehanteerde discontovoet is maximaal gelijk aan het verwachte bruto rendement op aandelen verminderd met de uniforme kostenafslag voor beleggingskosten, als bedoeld in artikel 23a, eerste lid, onderdeel b van het Besluit FTK;
6. De op grond van de hiervoor bedoelde rekenregel berekende toeslag wordt vastgesteld als percentage van de maatstaf voor de toeslagverlening door het fonds (fondstoelage) aan

(gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden. Vervolgens wordt voor de bepaling van de hoogte van de toeslagverlening dit percentage toegepast op de voor het betreffende jaar relevante gerealiseerde waarde van de maatstaf voor toeslagverlening.

Inhaaltoeslag

Het bestuur zal jaarlijks een besluit nemen ten aanzien van een eventuele inhaaltoeslag.

Voor een inhaaltoeslag gelden de volgende richtlijnen, die voor een groot deel voortkomen uit wet- en regelgeving:

- De inhaaltoeslag heeft geen gevolgen voor de (reguliere) in de toekomst te verlenen toeslag;
- De beleidsdekkingsgraad behoudt het niveau van het vereist eigen vermogen, bedoeld in artikel 132 Pensioenwet en in enig jaar zal ten hoogste een vijfde van het vermogen, dat voor de incidentele toeslagverlening beschikbaar is, worden aangewend;
- Een inhaaltoeslag kan worden verleend indien in de direct voorafgaande tien boekjaren in enig jaar een toeslag van minder dan de stijging van het CPI is toegekend;
- Een inhaaltoeslag wordt uitsluitend toegekend aan gewezen deelnemers en gepensioneerden, indien en voor zover daadwerkelijk toeslag is gemist als gevolg van niet-verleende of gedeeltelijk verleende toeslag;
- Een inhaaltoeslag kan ook worden toegekend aan actieve deelnemers over de door hen vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken, vanwege eventueel vanaf 1 januari 2014 gemiste toeslag;
- Inhaaltoeslag heeft alleen betrekking op toekomstige pensioenuitkeringen en wordt dus niet met terugwerkende kracht verleend;
- Bij gedeeltelijke inhaaltoeslag wordt de verste in het verleden niet toegekende toeslag het eerste ingehaald;
- In een bepaald jaar wordt eerst door het bestuur besloten of toeslag moet plaatsvinden en vervolgens of eventueel inhaaltoeslag mogelijk is.

4.4 Beleggingsbeleid

Bij het bepalen en uitvoeren van het beleggingsbeleid voldoet het pensioenfonds aan wet- en regelgeving. Het strategisch beleggingsbeleid en het beleggingsplan passen binnen de prudent person regel. Dit blijkt onder meer uit de volgende punten.

- Het fonds kent een duidelijke organisatiestructuur met betrekking tot het beleggingsbeleid en besluitvorming hierover;
- Er is een balans tussen de omvang, aard en complexiteit van de beleggingsportefeuille enerzijds en de aanwezige kennis en ervaring en het risicobeheer anderzijds. Op dit punt heeft regelmatig onderzoek plaatsgevonden, onder andere in ALM-studies. Daarnaast komt dit tot uitdrukking in de risicohouding van het fonds;
- Het fonds stelt voor de langere termijn een strategisch beleggingsbeleid vast, dat in ieder geval een beschrijving bevat van de beleggingsdoelstelling, de samenstelling van de beoogde beleggingsportefeuille en een bandbreedte voor de beleggingsportefeuille;
- Het fonds vertaalt het strategisch beleggingsbeleid naar een beleggingsplan waarin een gedetailleerde omschrijving van het beleggingsbeleid wordt gegeven;
- Het fonds stelt een beleggingscyclus vast op grond waarvan het strategisch beleggingsbeleid, het beleggingsplan en de uitvoering periodiek worden geëvalueerd en herbeoordeeld;
- Transparantie over het beleggingsbeleid naar belanghebbenden van het fonds komt tot uitdrukking in de verklaring inzake beleggingsbeginselen.

Onderdelen van de hiervoor gegeven opsomming komen aan bod in deze paragraaf, het beleggingsplan van het fonds, de in Bijlage 2 opgenomen verklaring van beleggingsbeginselen en de overige onderdelen van de abtn.

Beleggingsplan 2018

In het beleggingsplan 2018 wordt het beleggingsbeleid voor 2018 beschreven, alsmede de onderwerpen die in 2018 op de agenda zullen staan.

4.4.1 Beleggingsdoelstelling

Het beleggingsdoel van het pensioenfonds is om met een voor het pensioenfonds acceptabel beleggingsrisico een zo hoog mogelijk rendement te behalen om de continuïteit van de pensioenregelingen zo goed mogelijk te garanderen. Het vormen van de nodige fondsen is dan ook opgenomen in de doelstelling van het bestuur. Door premie en beleggingsopbrengsten worden deze fondsen gevoed. De beleidsinstrumenten hiervoor zijn het premie- en beleggingsbeleid. Randvoorwaarde is dat er een eigen vermogen aanwezig is van voldoende grootte. De beoogde minimale omvang van het eigen vermogen is nodig ter onderbouwing van het gekozen risicoprofiel voor het belegde vermogen en dient als buffer om bij bepaalde ‘worst case’-scenario’s een terugval in de waarde van de beleggingen te kunnen opvangen.

4.4.2 Prudent beleggingsbeleid

De activa worden in het belang van de deelnemers, gewezen deelnemers en de pensioengerechtigden belegd. De belegging van het vermogen zal op solide wijze geschieden, hetgeen onder meer inhoudt dat wordt belegd met inachtneming van de in deze paragraaf omschreven risico beperkende maatregelen.

De activa worden op zodanige wijze belegd dat de veiligheid, de kwaliteit, de liquiditeit en het rendement van de portefeuille als geheel zijn gewaarborgd. De activa die bedoeld zijn om de

technische voorzieningen te dekken, worden belegd op een wijze die rekening houdt met de aard en de looptijd van de verwachte toekomstige pensioenuitkeringen.

Tevens worden de activa naar behoren gediversifieerd, zodat een bovenmatige afhankelijkheid van of vertrouwen in bepaalde activa, of een bepaalde emittent of groep van ondernemingen en risicoaccumulatie in de portefeuille worden vermeden.

Beleggingen in de bijdragende onderneming worden beperkt tot ten hoogste 5% van de portefeuille als geheel; ingeval de bijdragende onderneming tot een groep behoort, worden beleggingen in de onderneming die tot dezelfde groep als de bijdragende onderneming behoren, beperkt tot ten hoogste 10% van de portefeuille.

Het is van belang om de vermogensbeheerder periodiek te evalueren aan de hand van vooraf vastgestelde criteria. Op deze manier blijft het pensioenfonds ‘in control’ voor wat betreft de beleggingen die zijn ondergebracht bij externe partijen. Deze criteria worden eveneens gebruikt bij de selectie van een nieuwe vermogensbeheerder. De criteria kunnen worden onderverdeeld in kwalitatieve criteria en kwantitatieve criteria. De kwalitatieve criteria hebben betrekking op de organisatie (denk hierbij aan de groei van het vermogen onder beheer, de eigendomsverhouding, etc.), de professionele staf (bijvoorbeeld de turnover en de doorlooptijd) en het beleggingsproces (bijvoorbeeld de omloopsnelheid van de portefeuille, etc.). Naast de kwalitatieve criteria worden ook de diverse kwantitatieve criteria in acht genomen zoals analyse van de performance en de portefeuille en de kostenontwikkeling en -vergelijking

4.4.3 Samenstelling beleggingsportefeuille, tactische bandbreedte en benchmarks

Teneinde de beoogde pensioenuitkeringen op korte en lange termijn veilig te stellen, wenst het bestuur, tegen de achtergrond van de pensioenverplichtingen, de toevertrouwde middelen op een verantwoorde en solide wijze te beleggen. Hiervoor wordt aansluiting gezocht bij de risicohouding van het pensioenfonds zoals in paragraaf 4.1.3 zowel kwalitatief als kwantitatief is beschreven. Diverse pijlers van de risicohouding hebben betrekking op het beleggingsbeleid. Belangrijk onderdeel in de koppeling tussen de risicohouding en het beleggingsbeleid is de “blind tasting” die tijdens het ALM-traject plaatsvindt. Bij de “blind tasting” zijn beleggingsmixen blind voorgelegd met enkel de voor belanghebbenden relevante gegevens. Hierbij wordt de risicohouding uitgedrukt als tracking error t.o.v. de verplichtingen en als zodanig maakt het pensioenfonds een koppeling tussen de normwegingen, de renteafdekking en het risicobudget. Mede op basis van deze risicohouding zijn normwegingen en renteafdekking gekozen die aansluiten bij de bandbreedtes van de risicohouding zoals vastgelegd in paragraaf 4.1.3. Periodiek (in de risicorapportage) en bij het opstellen van het beleggingsplan wordt gekeken naar de hoogte van het risicobudget en de aansluiting met de risicohouding. Mocht een wijziging van de portefeuille gewenst zijn, dan wordt hierbij tevens gekeken naar de impact op het risicobudget.

Om te kunnen voldoen aan de doelstelling heeft het pensioenfonds op basis van een ALM-studie en een haalbaarheidstoets de middelen uit 2015 verdeeld over verschillende beleggingscategorieën. De beleggingscategorieën zijn aan de hand van hun karakteristieken opgedeeld in een matchingportefeuille en returnportefeuille. Door gebruik te maken van een matching- en returnportefeuille heeft het pensioenfonds aandacht voor het beheersen van de risico's op balansniveau. Zo is de matchingportefeuille zodanig ingedeeld dat het renterisico op een efficiënte en effectieve wijze (deels) kan worden afgedekt. Daarnaast bestaat de mogelijkheid om binnen deze portefeuille ook het inflatierisico af te dekken. De matchingportefeuille heeft als doel om de nominale toezeggingen zoveel als mogelijk na te komen, terwijl met de returnportefeuille een additioneel rendement wordt beoogd dat (gedeeltelijke) indexatie van gedane toezeggingen mogelijk maakt. Als gevolg van veranderingen aan werkgeverszijde zal in

2018 worden gekeken naar de opzet van het pensioenfonds. Daarbij kunnen mogelijk ook afsplitsingen van het pensioenfonds plaatsvinden. Mochten deze qua omvang dermate groot zijn, dan zal worden overwogen om een nieuwe ALM-studie te laten uitvoeren.

De verdeling is als volgt:

Matchingportefeuille:

- BlackRock – renteswaps en geldmarktfonds (in de QIF) ;
- BlackRock – staatsobligaties (in de QIF);
- BlackRock – Europese bedrijfsobligatieportefeuille;
- Aegon Asset Management – Europese bedrijfsobligatieportefeuille;
- Aegon Asset Management – Nederlandse hypotheekportefeuille;
- Nationale-Nederlanden Investment Partners – Nederlandse hypotheekportefeuille.

Returnportefeuille:

- Regionale aandelenmandaten:
  - SSgA – portefeuille aandelen ontwikkelde markten;
  - SSgA – portefeuille aandelen opkomende markten;
  - Northern Trust – portefeuille aandelen opkomende markten;
- Morgen Stanley – portefeuille vastgoedaandelen wereldwijd;
- GMO – portefeuille obligaties opkomende markten (hard currency);
- Lazard – portefeuille obligaties opkomende landen (local currency);
- Robeco - portefeuille hoogrentende obligaties.

De allocatie naar en binnen de matchingportefeuille wordt bepaald op basis van de beoogde strategische mate van renteafdekking van de verplichtingen op marktwaarde, alsmede enkele kwalitatieve factoren (zoals gewenste funding en leverage). Daarom is er geen vastgestelde verdeling tussen de matching- en returnportefeuille, maar wordt dit jaarlijks beoordeeld door het bestuur op advies van de BAC. Het strategische renteafdekkingsbeleid voor 2018 is erop gericht om strategisch 60% (op basis van de zuivere marktrente) van de nominale aanspraken te matchen met een bandbreedte van +/- 5,0%. Voor 2018 geldt verder een strategische weging van 55% matchingportefeuille en 45% returnportefeuille met bandbreedtes van plus en min 5%. Binnen de returnportefeuille is wel sprake van een vastgestelde verdeling met bijbehorende bandbreedtes. Deze verdeling is opgenomen bij onderdeel 7 (Returnportefeuille) in het beleggingsplan 2018.

De nog openstaande punten voor 2018 zijn verdere invulling van het dynamisch beleggingsbeleid, diversificatie binnen de aandelenportefeuille, inrichting van het vermogensbeheer voor de bedrijfsobligatieportefeuille en de mogelijkheden om de beleggingen te splitsen, als gevolg van de splitsing van werkgevers, naar de verschillende groepen deelnemers. De openstaande punten zijn in het beleggingsplan ook opgenomen onder de beleggingsonderwerpen voor 2018.

Op termijn streeft het pensioenfonds naar een afdekking van het renterisico voor 80,0% van de nominale aanspraken, en hanteert daarbij onder andere het uitgangspunt dat de dekkingsgraad minimaal 120% bedraagt alvorens de renteafdekking strategisch tot boven de 60,0% wordt verhoogd. Daarnaast kan vanuit marktomstandigheden een hogere of lagere renteafdekking wenselijk zijn (binnen de tactische bandbreedte van +/- 5,0%). Uitgaande van de gewenste tactische afdekking heeft het pensioenfonds in het mandaat met BlackRock ook een operationele bandbreedte afgesproken van +/- 3%. Binnen deze bandbreedte rondom de tactische afdekking

mag de feitelijke afdekking variëren zonder dat actie wordt ondernomen. Mocht de afdekking buiten de operationele bandbreedte komen dan zal BlackRock in overleg met de BAC de afdekking terugbrengen tot binnen de bandbreedte.

De returnportefeuille is verdeeld in twee aandelenmandaten bij State Street Global Advisors (SSgA), één aandelenmandaat opkomende markten bij Northern Trust, één wereldwijd vastgoedmandaat bij Morgan Stanley, twee opkomende markten obligatiemandaten bij GMO en Lazard en één hoogrentend obligatiemandaat bij Robeco. Hierbij worden de verhoudingen, zoals vermeld in de onderstaande tabel, in acht genomen.

Fonds	Beheerders	Strategische mix	Min	Max
Aandelen ontwikkelde markten	SSgA	20,0%	15,0%	25,0%
Aandelen opkomende markten	SSgA, NT	7,5%	5,0%	10,0%
Obligaties hoogrentend	Robeco	5,0%	2,5%	7,5%
Obligaties opkomende markten	GMO, Lazard	5,0%	2,5%	7,5%
Vastgoed	Morgan Stanley	7,5%	5,0%	10,0%

De kenmerken van bovenstaande fondsen zijn opgenomen in het beleggingsplan.

Derivaten

Derivaten vormen als afgeleide beleggingsinstrumenten geen aparte beleggingscategorie. De vermogensbeheerders mogen slechts van derivaten gebruik maken om op defensieve wijze valuta- en renterisico's af te dekken. Daarnaast mogen derivaten gebruikt worden vooruitlopend op het voornemen van aankoop of verkoop van financiële instrumenten of als tijdelijke belegging binnen de valuta-overlay. Het gebruik van derivaten op enige andere wijze is slechts toegestaan na overleg met en goedkeuring van het bestuur van het pensioenfonds. De totale portefeuille inclusief derivatenposities dient te allen tijde binnen de vermelde randvoorwaarden te blijven.

De vermogensbeheerders zijn bevoegd om alle verplichtingen te voldoen die eventueel uit de derivatenposities, aangehouden door het pensioenfonds, voortvloeien of daarmee samenhangen. Hiertoe wordt onder meer, doch niet uitsluitend, gerekend het storten van gelden en/of financiële instrumenten als margin en het anderszins (doen) verbinden van (een deel van) de belegde middelen tot zekerheid. De vermogensbeheerders mogen derivatentransacties uitvoeren op zowel beurzen en markten waar financiële instrumenten worden verhandeld, als ook onderhands ("OTC"). Voor het gebruik van derivaten binnen de fondsen en mandaten die worden gebruikt voor de valuta- en renteafdekking zijn richtlijnen opgesteld met de betreffende vermogensbeheerder of is geconformeerd aan de bestaande richtlijnen die door de vermogensbeheerder zijn opgesteld. In dergelijke richtlijnen worden eisen gesteld aan de kwaliteit van de tegenpartij, de hoogte en kwaliteit van het onderpand, de frequentie van uitwisseling van onderpand en overige derivaten gerelateerde onderwerpen. Voor meer informatie wordt verwezen naar de vermogensbeheerovereenkomsten.

Valutarisico

De beleggingen in de matchingportefeuille zijn in euro's gedenomineerd (AeAM, BlackRock en NNIP). Binnen de returnportefeuille wordt wel valutarisico gelopen. In principe wordt belegd in fondsen waarvan het valutarisico niet is afgedekt. Uitzondering hierop is het Robeco High Yield fonds, waarbinnen het volledige valutarisico wordt afgedekt. Het valutarisico over de gehele

beleggingsportefeuille wordt afgedekt door middel van een aparte valutaoverlay bij Kasbank. Het pensioenfonds dekt met de overlay circa 100% van het valutarisico op de US dollar, het Britse pond en de Japanse yen af. Hierbij wordt een zogenaamde dakpanstructuur gehanteerd, waarbij elke maand een derde van de valuta-afdekking voor drie maanden wordt doorgerold door Kasbank.

Securities lending

Het pensioenfonds sluit op voorhand geen beleggingsfondsen uit waarin securities lending tot de mogelijkheden behoort. Enkele beleggingsfondsen waarin wordt belegd hebben dan ook de mogelijkheid om onder voorwaarden gebruik te maken van securities lending. Het pensioenfonds heeft geen rechtstreekse invloed op het binnen die fondsen gevoerde beleid, maar bewaakt dit wel. Een overzicht van securities lending (en bijbehorende voorwaarden) binnen de gehanteerde beleggingsfondsen is hieronder opgenomen.

Vermogensbeheerder (beleggingsfonds)	Securities lending toegestaan?	Onderpand	Haircut	Verdeling (fonds / beheerder)
BlackRock (Qualified Investor Fund)	Nee	-	-	-
BlackRock (Euro Credit Bond Fund)	Ja, hier wordt gebruik van gemaakt	Cash en non-cash	102,5%	62,5% / 37,5%
Aegon (European Credit Fund)	Ja, hier wordt gebruik van gemaakt	Cash en non-cash	102% - 105%	72% / 78%
Robeco (Global High Yield)	Ja, hier wordt gebruik van gemaakt	Cash en non-cash	100%-110%	70% / 30%
GMO (EM Debt HC Fund)	Ja, geen gebruik van gemaakt	-	-	-
Lazard (EM Debt Local Currency Fund)	Ja, geen gebruik van gemaakt	-	-	-
State Street global Advisors (MPF Equity Funds)	Ja, hier wordt gebruik van gemaakt.	Non cash	102% - 110%	60% / 40%
Northern Trust (EM Equity Fund)	Ja, geen gebruik van gemaakt.	-	-	-
Morgan Stanley (Global Property Fund)	Ja, geen gebruik van gemaakt.	-	-	-

4.4.4 Beoogde omvang van het eigen vermogen

Het pensioenfonds stelt vooraf zelf een beoogde minimale omvang van het eigen vermogen vast, die nodig wordt geacht om de solvabiliteit van het pensioenfonds op langere termijn te waarborgen. De beoogde minimale omvang van het eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van het vereiste eigen vermogen onder het FTK volgens het standaardmodel van De

Nederlandsche Bank (zie paragraaf 4.4.5). Dit geldt ook voor de in de premie voor de VPL-regeling opgenomen solvabiliteitsopslag.

Voor zijn rapportage in de verslagstaten voor De Nederlandsche Bank (DNB) toetst de certificerend actuaire van het pensioenfonds achteraf of het door hem bepaalde vereiste vermogen en de voorziening pensioenverplichtingen afgedekt worden door het aanwezige pensioenvermogen. De certificerend actuaire stelt het benodigde vereiste vermogen vast op basis van de richtlijnen van de toezichthouder volgens het Financieel Toetsingskader en de daarvan afgeleide richtlijnen binnen zijn adviesbureau, eveneens gebaseerd op het risicoprofiel van het belegde vermogen. Ook zijn methodiek houdt rekening met de ontwikkelingen op de financiële markten (zie paragraaf 4.4.7).

Het bestuur besteedt aandacht aan de rapportage in het kader van het Financieel Toetsingskader. Een verschil tussen het vastgestelde minimaal beoogde eigen vermogen en het door de certificerend actuaire conform bovenstaande vastgestelde vereiste vermogen wordt geëvalueerd.

4.4.5 Vaststelling vereiste eigen vermogen onder FTK volgens standaardmodel DNB

Onder het FTK wordt het vereiste eigen vermogen zodanig vastgesteld dat met de wettelijk vastgestelde zekerheidsmaat van 97,5% wordt voorkomen dat het pensioenfonds binnen één jaar over minder middelen beschikt dan de voorziening pensioenverplichtingen voor de onvoorwaardelijke toezeggingen. Er geldt een minimaal vereist eigen vermogen van 5% van deze voorziening pensioenverplichtingen. Bij het bepalen van dit minimaal vereist eigen vermogen is rekening gehouden met het bepaalde in artikel 11 (Minimaal vereist eigen vermogen) van het Besluit financieel toetsingskader pensioenfonds.

Het vereist eigen vermogen wordt vastgesteld op basis van het standaard model van DNB als bedoeld in artikel 24 en 25 van de Regeling Pensioenwet en Wet verplichte beroepspensioenregeling. Dit model is uitgewerkt opgenomen in bijlage 4 van deze abtn.

Het fonds beoordeelt jaarlijks of het risicoprofiel adequaat wordt weergegeven door het standaardmodel en legt deze beoordeling vast.

4.4.6 Opzet van de uitvoering van de activiteiten m.b.t. het vermogensbeheer

De uitvoering van het vermogensbeheer is uitbesteed aan professionele externe vermogensbeheerders. Deze voeren het vermogensbeheer uit voor de aan hen opgedragen beleggingscategorie en de bijbehorende benchmark en de gestelde bandbreedtes.

Voor de vastrentende waarden geldt een actief beleggingsbeleid, met uitzondering van de renteafdekkingsportefeuille.

Voor de aandelen en het vastgoed geldt een passief beleggingsbeleid.

4.4.7 Wijze van risicometing en –beheersing en opzet van de resultaatsevaluatie

De BC volgt de vermogensbeheerders gedurende het jaar proactief en houdt zichzelf op de hoogte door zogenaamde look through's in de portefeuille. Verder is de BC nauw betrokken bij de rapportages. De BC houdt zich op de hoogte van de ontwikkelingen in de markt door onder andere het bezoeken van relevante seminars en het onderhouden van contacten.

Buiten deze eigen acties van de BC brengen de vermogensbeheerders maandelijks schriftelijk verslag uit inzake de ontwikkelingen binnen hun deel van de portefeuille en vinden er bijeenkomsten plaats met de vermogensbeheerders. Vier keer per jaar lichten de

vermogensbeheerders persoonlijk de BC in over de ontwikkelingen binnen hun portefeuille, het gevoerde beleid, de resultaten van het beleid en het risicoprofiel van de portefeuille en de richtlijnen zoals deze in het beleggingsmandaat zijn opgenomen. Voorafgaande aan deze driemaandelijke bijeenkomsten met de vermogensbeheerders laat de BC zich door een neutrale derde op de hoogte brengen van de ontwikkelingen binnen de pensioenfondsen in het algemeen en het eigen pensioenfonds in het bijzonder. Van deze bijeenkomsten wordt een verslag gemaakt dat in gecompriëerde vorm tijdens de eerstvolgende bestuursvergadering wordt geagendeerd en besproken.

Zoals hierboven aangegeven wordt door het pensioenfonds op een aantal manieren het behaalde beleggingsresultaat gemeten. Het accent ligt daarbij op de externe performancemeting en performancevergelijking door de custodian, KASBANK. De vergelijking van de performance wordt gemaakt met de door het pensioenfonds specifiek opgestelde benchmark. Evaluatie vindt periodiek plaats binnen de BC en binnen het bestuur.

Onderdeel in het beleggingsbeleid is een periodiek uit te voeren ALM-studie (Asset Liability Management). In deze ALM-studie worden bepaalde scenario's (en het daarin gelegen beleggingsprofiel / -risico) doorgerekend en gelet het model wordt getracht inzicht te krijgen in de kans op een dekkingstekort. Het huidige beleggingsprofiel wordt op deze wijze vergeleken met andere scenario's. Mogelijke conclusies uit de ALM-studies worden meegenomen bij de afweging om al dan niet het beleggingsbeleid aan te passen.

De waarderingsgrondslagen voor de beleggingen op de balans zijn als volgt.

Aandelen/Obligaties

De aandelen en obligaties worden gewaardeerd tegen marktwaarde. De aandelen en obligaties zijn beursgenoteerd, met uitzondering van de beleggingen in beleggingspools. De belangen in beleggingspools worden gewaardeerd tegen de indirecte actuele waarde, zijnde een afspiegeling van de koersen van de fondsen die in de betreffende beleggingspools zijn ondergebracht.

Leningen op schuldbekentenis

Leningen op schuldbekentenis worden gewaardeerd op marktwaarde.

Onroerend goed fondsen

De beleggingen in onroerend goed beleggingsmaatschappijen worden beschouwd als indirecte beleggingen in onroerend goed en dienovereenkomstig in de balans gepresenteerd. Deze beleggingen worden gewaardeerd tegen marktwaarde.

Pensioenspaarsaldi (premiepensioenregeling en overige beschikbare premieregelingen)

Opgebouwde saldi worden tegen marktwaarde gewaardeerd.

Waarden in vreemde valuta worden omgerekend naar Euro met de op de balansdatum geldende valutakoers.

4.4.8 Compartimentering beleggingen per aangesloten onderneming

In verband met de splitsing van Hewlett-Packard Nederland B.V. wordt bij de premievaststelling onderscheid gemaakt tussen de aangesloten ondernemingen.

In verband hiermee houdt het pensioenfonds een adequate administratie aan zodat de verplichtingen en de beleggingen uit hoofde van de uitvoering van het pensioenreglement van het pensioenfonds voor de (gewezen) werknemers per aangesloten onderneming kunnen worden vastgesteld.

Het compartiment dat (administratief) voor wat betreft de beleggingen gerelateerd is aan de aangesloten onderneming wordt vastgesteld op basis van:

- + de waarde van de beleggingen in het compartiment aan het begin van het jaar;
- + het saldo van de betaalde premie en de uitvoeringskosten in het jaar vastgesteld volgens lid 2 en 3 voor zover gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- + het kapitaal uit de premiepensioenregeling dat is aangewend voor inkoop van aanspraken in de middelloonregeling door (gewezen) deelnemers gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- /- de uitkeringen uit hoofde van de uitvoering van het pensioenreglement aan pensioengerechtigden gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- /- de door het pensioenfonds betaalde herverzekeringspremie voor (gewezen) deelnemers gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- + uitkeringen van de herverzekeraar ten behoeve van pensioengerechtigden gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- + het saldo van inkomende en uitgaande waardeoverdrachten in het kader van uitvoering van het pensioenreglement van (gewezen) deelnemers gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- + het saldo van de overige baten en lasten voor uitvoering van het pensioenreglement gerelateerd aan de aangesloten onderneming;
- + het netto beleggingsrendement dat het pensioenfonds behaalt in het betreffende jaar, waarbij een proportioneel deel wordt toegewezen naar rato van de verdeling van het gemiddeld vermogen in het compartiment gedurende de periode.

In 2015 is dit alleen toegepast over de periode van 1 augustus tot en met 31 december 2015.

4.5 (On)voorwaardelijke toeslagen binnen reserverings-, premie- en beleggingsbeleid

In hoofdstuk 3 paragraaf 3.2 is het toeslagenbeleid van het pensioenfonds geformuleerd. In 4.3.2 is dit beleid verder uitgewerkt, waarbij de uitgangspunten voor de besluitvorming over de toeslagverlening worden aangegeven.

De toeslag op de pensioenrechten en (premienvrije) pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden is voorwaardelijk. Hiermee wordt de fondstoeslag bedoeld als beschreven in paragraaf 3.2.1.

Het verlenen van de fondstoeslag vindt plaats voor zover de financiële positie onder het FTK dit naar het oordeel van het bestuur toelaat. Er is geen recht op toekomstige toeslagen. Het is niet zeker of en in hoeverre in de toekomst toeslagen worden verleend. Er is tevens geen geld gereserveerd voor toekomstige fondstoeslagen. Bij een beleidsdekkingsgraad van minder dan de in 4.3.2. vermelde grens wordt de fondstoeslag niet verleend. Verder dient de verlening van de fondstoeslag toekomstbestendig te zijn.

Naast de fondstoeslag wordt op de tot 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers een toeslag A of B verleend. Deze toeslag is onvoorwaardelijk en wordt gefinancierd uit bijdragen van de aangesloten ondernemingen.

Naast de fondstoeslag wordt op de vanaf 1 januari 2014 opgebouwde pensioenaanspraken van actieve deelnemers op 1 januari 2015 tot en met 2024 een aanvullende toeslag C verleend. Deze toeslag is onvoorwaardelijk. Ten behoeve van toeslag C doen de aangesloten ondernemingen een

jaarlijkse storting aan het fonds voor het eerst in de maand januari 2015 en voor het laatst in de maand januari 2024.

Uit eventuele overschotten uit deze bijdrage die in enig jaar niet benodigd zijn voor de financiering van toeslag C wordt een technische voorziening gevormd waaruit een toeslag D kan worden toegekend. Het bestuur beslist evenwel jaarlijks in hoeverre toeslag D wordt toegekend. De voorziening kan alleen voor Toeslag D worden aangewend. Toeslag D wordt toegekend indien en voor zover de voorziening bestaat, de beleidsdekkingsgraad gelijk of hoger is dan de in 4.3.2. vermelde grens en de toeslagverlening toekomstbestendig is.

Doordat de reservering gebaseerd wordt op de nominale rentetermijnstructuur ligt de mogelijke ruimte voor het verlenen van de fondstoeslag binnen het gemaakte beleggingsrendement boven de benodigde interest op basis van de nominale rentetermijnstructuur. Het gemaakte beleggingsrendement boven de benodigde interest is tevens onderdeel van de totale financiële positie van het pensioenfonds, waarvoor in het premie- en financieringsbeleid de prioriteit is vastgesteld met betrekking tot de financiering. Hierbij wordt een hoge prioriteit gegeven aan de versterking van de financiële positie van het pensioenfonds (zie ook paragraaf 4.3). De premievaststelling in de evenwichtssituatie is gebaseerd op het verwachte reële beleggingsrendement van het pensioenfonds. Het verwachte reële beleggingsrendement is hierbij gelijk aan het nominaal verwachte beleggingsrendement met een korting gebaseerd op de beoogde realisatie van de toeslagenambitie op basis van de relevante consumentenprijsindex.

Op het moment dat de middelen en/of de financiële positie van het pensioenfonds het niet toelaten de bedoelde fondstoeslag of toeslag D te kunnen verlenen, zal het toeslagenbeleid gezien moeten worden binnen het geheel van de sturingsmiddelen (zie paragraaf 4.6).

Gezien het karakter van de premiepensioenregeling en de overige beschikbare premieregelingen komen de ten behoeve van de deelnemer op te bouwen saldi niet voor een verhoging door middel van een toeslag in aanmerking.

4.6 Financiële sturingsmiddelen

Binnen het kader van de financiële opzet heeft het pensioenfonds de volgende financiële sturingsmiddelen:

- aanpassen van de premie;
- aanpassen van de beleggingsportefeuille;
- aanpassen van de toeslagen;
- aanpassen van de aanspraken.

Deze financiële sturingsmiddelen hebben slechts betrekking op de middelloonregeling en overige pensioenregelingen die nog gebaseerd zijn op de uitkeringsovereenkomst.

De uitwerking van de sturingsmiddelen wordt opgenomen in een herstelplan. In het financieel crisisplan, dat is opgenomen in bijlage 3, wordt nader ingegaan op het herstelplan dat het fonds in een crisissituatie opstelt. Korting van aanspraken en rechten is in principe niet aan de orde zolang de aangesloten ondernemingen hun bijstortverplichtingen kunnen nakomen (zie paragraaf 2.3. van het financieel crisisplan).

4.6.1 Aanpassen van de premie

Binnen de huidige financieringsmethodiek kan de financiële positie aanleiding zijn de premie naar boven of beneden aan te passen. (Zie hiervoor paragraaf 4.3.)

De premiebijdrage is momenteel gelijkgesteld aan een gedempte kostendekkende premie. Vanuit deze premie wordt tevens toeslag A en B voor de actieve deelnemers gefinancierd. Daarnaast ontvangt het fonds een aparte bijdrage voor toeslag C, waaruit bij een overschot ook de voorziening voor toeslag D wordt gefinancierd.

De gedempte kostendekkende premie wordt periodiek geijkt en eventueel herzien op basis van de op dat moment actuele verwachtingen en gegevens. De gedempte disconteringsvoet wordt vastgesteld voor een periode van vijf jaar. Dit betekent dat eind 2020 deze voet opnieuw zal worden vastgesteld.

De voorwaardelijke toeslagverlening voor (gewezen) deelnemers en pensioengerechtigden wordt uit het overrendement gefinancierd.

4.6.2 Aanpassen van de beleggingsportefeuille

De risicohouding, risicometing, resultaatsevaluatie en de resultaten uit de haalbaarheidstoets door het pensioenfonds en de situatie op de financiële markten kunnen aanleiding geven de beleggingsportefeuille aan te passen.

4.6.3 Aanpassen van de toeslagen

Op het moment dat de middelen of de financiële positie van het pensioenfonds het niet toelaten de wenselijke toeslagen toe te passen, kan besloten worden minder of geen toeslag toe te kennen. De uitgangspunten die hierbij worden gehanteerd zijn aangegeven in paragraaf 4.3.2.

4.6.4 Aanpassen van de aanspraken

Indien de hiervoor genoemde sturingsmiddelen falen, kan worden besloten om de jaarlijkse pensioenopbouw te verminderen of – als laatste middel – de opgebouwde pensioenaanspraken en –rechten te verminderen. Hierbij dient in aanmerking te worden genomen dat de aangesloten onderneming een onvoorwaardelijke bijstortingsverplichting heeft indien sprake is van een langdurig dekkingstekort. Voor de bijstorting zijn nadere afspraken gemaakt, die zijn vastgelegd in de uitvoeringsovereenkomst met de aangesloten onderneming.

Bijlage 1   Overzicht kerncijfers

Premiepensioenregeling

Jaar	Franchise	Maximum pensioensalaris	Eigen bijdrage franchise
2014	€ 13.449,--	N.v.t.	€ 20.174,--
2015	€ 12.642,--	€ 100.000,--	€ 18.963,--
2016	€ 12.953,--	€ 101.519,--	€ 19.430,--
2017	€ 13.123,--	€ 103.317,--	€ 19.684,--
2018	€ 13.344,--	€ 105.075,--	€ 20.016,--
2019	€ 13.785,--	€ 107.593,--	€ 20.678,--

De franchise en eigen bijdrage franchise voor deelnemers aan de premiepensioenregeling die tevens pensioenaanspraken opbouwen in de middelloonregeling is gelijk aan het maximum pensioensalaris conform onderstaande tabel.

Middelloonregeling

Jaar	Franchise	Maximum pensioensalaris	Eigen bijdrage franchise
2014	€ 13.449,--	€ 61.188,--	€ 20.174,--
2015	€ 12.642,--	€ 62.106,--	€ 18.963,--
2016	€ 12.953,--	€ 63.038,--	€ 19.430,--
2017	€ 13.123,--	€ 63.826,--	€ 19.684,--
2018	€ 13.344,--	€ 64.783,--	€ 20.016,--
2019	€ 13.785,--	€ 66.079,--	€ 20.678,--

Algemeen

Jaar	Afkoopgrens	WIA-loongrens	ANW-hiaat
2014	€ 458,06	€ 51.414,--	€ 10.500,--
2015	€ 462,88	€ 51.978,--	€ 10.578,75
2016	€ 465,94	€ 52.766,--	€ 10.578,75
2017	€ 467,89	€ 53.706,--	€ 10.578,75
2018	€ 474,11	€ 54.617,--	€ 10.600,97
2019	€ 484,09	€ 55.927,--	€ 10.658,03

Bijlage 2   Verklaring van beleggingsbeginselen

Deze bijlage wordt los toegevoegd aan deze abtn.

Bijlage 3   Financieel crisisplan

Deze bijlage wordt los toegevoegd aan deze abtn.

Bijlage 4   Standaardmodel vereist eigen vermogen

Er is sprake van voldoende eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen indien het eigen vermogen groter is dan S zoals hieronder bepaald. De beschrijving van de berekening van het vereist eigen vermogen heeft betrekking op het nFTK.

Renterisico (S₁)

Dit is het effect van de meest ongunstige wijziging van de rente/rentetermijnstructuur volgens onderstaande tabel.

duration	factor rentedaling	factor rentestijging	duration	factor rentedaling	factor rentestijging
0	0,49	2,05	16	0,76	1,32
1	0,49	2,05	17	0,76	1,32
2	0,56	1,79	18	0,76	1,32
3	0,61	1,65	19	0,76	1,32
4	0,64	1,55	20	0,76	1,32
5	0,67	1,49	21	0,76	1,32
6	0,70	1,44	22	0,76	1,32
7	0,71	1,40	23	0,76	1,32
8	0,73	1,37	24	0,76	1,32
9	0,74	1,35	25	0,76	1,32
10	0,75	1,34	26	0,76	1,32
11	0,75	1,33	27	0,76	1,32
12	0,75	1,33	28	0,76	1,32
13	0,75	1,33	29	0,76	1,32
14	0,75	1,33	30	0,76	1,32
15	0,75	1,33			

Risico zakelijke waarden (S₂)

De waardedaling van de zakelijke waarden die opgevangen moet kunnen worden is als volgt vastgesteld:

Zakelijke waarden	Waardedaling in %
Beursgenoteerde aandelen in ontwikkelde markten en indirect onroerend goed	30
Beursgenoteerde aandelen in emerging markets	40
Private equity	40
Direct onroerend goed	15

Valutarisico (S₃)

Het effect van een daling van alle valutakoersen ten opzichte van de euro met 20% tot 35% moet opgevangen kunnen worden.

Grondstoffenrisico (S₄)

Het effect van een waardedaling met 35% moet opgevangen kunnen worden.

Kredietrisico (S₅)

Het effect van een toename van de actuele credit spread (marktrenteopslag voor kredietrisico) op de portefeuille vastrentende waarden moet opgevangen kunnen worden. Het in aanmerking te nemen kredietrisico hangt af van de credit rating van de betreffende obligatie volgens onderstaand overzicht. Nederlandse staatsleningen worden tot de categorie AAA gerekend.

Kredietwaardigheid	Toename kredietopslag in basispunten
AAA-staatsobligaties en Nederlandse staatsobligaties	0
Overige AAA-obligaties	60
AA	80
A	130
BBB	180
BB of lager of niet gewaardeerd	530

Verzekeringstechnisch risico (S₆)

De vereiste solvabiliteit voor verzekeringstechnische risico's vloeit voort uit onvoorziene sterfterisico's als gevolg van procesrisico. Daarnaast zijn er onvermijdbare sterfterisico's, zoals de onzekerheid rondom de sterftetrend (TSO of 'langlevenrisico') en de negatieve stochastische afwijkingen (NSA). De vereiste solvabiliteit ten behoeve van het verzekeringstechnische risico dient bepaald te worden op basis van de tabellen in hoofdstuk 14 van het 'Advies inzake onderbouwing parameters FTK' (DNB – oktober 2006)

Liquiditeitsrisico (S₇), concentratierisico (S₈) en het operationeel risico (S₉)

Het liquiditeits-, concentratie- en operationeel risico is verondersteld gelijk te zijn aan 0% en wordt in de berekening buiten beschouwing gelaten.

Actief beheerrisico (S₁₀)

Het actief beheerrisico wordt bepaald aan de hand van de volgende formule:

$$S_{10} = \sum \text{Marktwaarde}_i * (1,96 * TE_i + TER_i)$$

Hierbij is TE_i de (geannualiseerde) tracking error voor de betreffende beleggingsportefeuille i. De TE_i wordt berekend ten opzichte van de betreffende benchmark. De TER_i is de (meetkundige) total expense ratio van de beleggingsportefeuille. Hiermee worden de kosten bedoeld die gemaakt worden voor het uitvoeren van het actieve beheer. Indien de TE_i kleiner is dan 1%, mag de S₁₀ buiten beschouwing worden gelaten.

Totaal risico

Het totale risico is gelijk aan S, waarbij S wordt bepaald op basis van de volgende formule waarin de effecten S₁ tot en met S₁₀ worden gecombineerd aan de hand van de volgende formule:

$$\sqrt{(S_1^2 + S_2^2 + 2 * 0,4 * S_1 * S_2 + S_3^2 + S_4^2 + S_5^2 + 2 * 0,4 * S_1 * S_5 + 2 * 0,5 * S_2 * S_5 + S_6^2 + S_{10}^2)}$$

waarbij

$$S_2^2 = S_{2A}^2 + S_{2B}^2 + S_{2C}^2 + S_{2D}^2 + 2 * 0,75 * (S_{2A} * S_{2B} + S_{2A} * S_{2C} + S_{2A} * S_{2D} + S_{2B} * S_{2C} + S_{2B} * S_{2D} + S_{2C} * S_{2D})$$

Hierbij geeft de eerste 0,4 de correlatie weer tussen het renterisico (S_1) enerzijds en het aandelen- en vastgoedrisico (S_2) anderzijds. De tweede 0,4 geeft de correlatie weer tussen het renterisico (S_1) en het kredietrisico (S_3) bij een rentedaling. Bij een rentestijging wordt deze correlatie op 0 gesteld. Daarnaast is de correlatie tussen het aandelen- en vastgoedrisico (S_2) enerzijds en het kredietrisico (S_3) anderzijds vastgesteld op 0,5. De correlaties tussen de risico's die onderdeel uitmaken van het aandelen- en vastgoedrisico bedragen 0,75. Voor alle overige onderlinge verbanden zijn de correlaties op nul gesteld, deze risico's worden verondersteld onafhankelijk van elkaar op te treden.